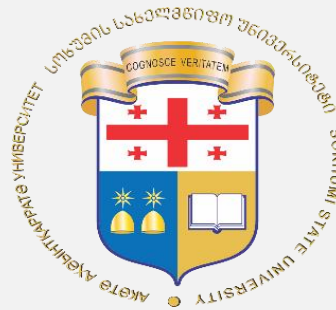

საქართველოს განათლების, მეცნიერებისა და
ახალგაზრდობის სამინისტრო
სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

Ministry of Education, Science and Youth of Georgia
Sokhumi State University

საქართველოს განათლებისა
და მეცნიერების სამინისტრო

ახალგაზრდა მეცნიერთა და დოქტორანტთა
მეორე საერთაშორისო სამეცნიერო
კონფერენცია

(მოსხენებათა მოკლე შინაარსები)

The Second International Scientific
Conference of Young Scientists and Phd
Students

(Abstracts Book)

ახალგაზრდა მეცნიერები
პლანეტის უკეთესი მომავლისთვის

YOUNG SCIENTISTS
FOR THE BETTER FUTURE OF THE PLANET

საქართველოს განათლების, მეცნიერებისა და
ახალგაზრდობის სამინისტრო
სოხუმის სახელმწიფო სახელმწიფო უნივერსიტეტი

Ministry of Education, Science and Youth of Georgia
Sokhumi State University

**ახალგაზრდა მეცნიერთა და დოქტორანტთა
მეორე საერთაშორისო სამეცნიერო
კონფერენცია**

(მოხსენებათა მოკლე შინაარსები)

**The Second International Scientific
Conference of Young Scientists and Phd
Students**

(Abstracts Book)

<https://doi.org/10.52340/yscb.2024.18.01>

თბილისი/Tbilisi
2024

წინამდებარე კრებული წარმოადგენს ახალგაზრდა მეცნიერთა და დოქტორანტთა მეორე საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის მოხსენებათა მოკლე შინაარსებს. კონფერენცია ჩატარდა, სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტში, 2024 წლის 18 ივნისს, საქართველოს განათლების მეცნიერებისა და ახალგაზრდობის სამინისტროს ახალგაზრდა მეცნიერთა კვირეულის - „ახალგაზრდა მეცნიერები პლანეტის უკეთესი მომავლისათვის“ ფარგლებში.

კრებული ასახავს ორი მთავარი მოხსენებლის და ახალგაზრდა მეცნიერებისა და დოქტორანტების მოხსენებათა მოკლე შინაარსებს. კონფერენციის მუშაობაში მონაწილეობდნენ: სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის, ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის, კავკასიის უნივერსიტეტის, სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტის, რაფიელ აგლაძის არაორგანული ქიმიისა და ელექტროქიმიის ინსტიტუტის (საქართველო), 19 მაისის უნივერსიტეტის (თურქეთი), ლიტორალ-კოტ დოპალის უნივერსიტეტის (საფრანგეთი), ყარსის უნივერსიტეტის (თურქეთი), ათენის კაპოდისტ-რიას უნივერსიტეტის (საბერძნეთი), ტრაპიზონის შავი ზღვის ტექნიკური უნივერსიტეტის (თურქეთი), აზერბაიჯანის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო უნივერსიტეტის (აზერბაიჯანი), დუზჯეს უნივერსიტეტის (თურქეთი) ახალგაზრდა მეცნიერები და დოქტორანტები.

The collection represents the brief contents of the reports of the Second International Scientific Conference of young scientists and Phd students. The conference was held at Sokhumi State University on June 18, 2024, within the framework of the Young Scientists' Week of the Ministry of Education, Science and Youth of Georgia - "Young scientists for a better future of the planet".

The collection consists of abstracts of presentations by two keynote speakers, young researchers, and Phd student. The following participated in the work of the conference: young scientists and Phd students from Sokhumi State University, Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Ilia State University, Caucasus University, Samtskhe-Javakheti State University, the Raphiel Agladze Institute of Inorganic Chemistry and Electrochemistry, the Center for Peace and Civil Development (Georgia), May 19 University (Turkey), Littoral-Côte d'Opale University (France), Kars University (Turkey), National and Kapodistrian University of Athens (Greece), Black Sea Technical University of Trabzon (Turkey), Azerbaijan State Agricultural University (Azerbaijan), and Duzce University (Turkey).

რედაქტორი: **ლია ახალაძე**

ინგლისური ტექსტის რედაქტორი: **ლევან კვარაცხელია**

Editor: **Lia Akhaladze**

English text editor: **Levan Kvaratskhelia**

© Sokhumi State University//სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

© Copyright reserved // საავტორო უფლებები დაცულია

კონფერენციის სამეცნიერო საბჭო
Scientific Board of the Conference:

ზურაბ ხონელიძე

სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორი, პროფესორი
Zurab Khonelidze, Rector of Sokhumi State University, Professor

მინდია ოკუჯავა

საქართველოს განათლების, მეცნიერებისა და ახალგაზრდობის სამინისტროს მეცნიერების განვითარების დეპარტამენტის მეცნიერებისა და ტექნოლოგიების სამმართველოს უფროსი

Mindia Okujava, Head of the Science and Technology Division of the Science Development Department of the Ministry of Education, Science and Youth of Georgia

მერი ერისთავი

საქართველოს განათლების, მეცნიერებისა და ახალგაზრდობის სამინისტროს მეცნიერების განვითარების დეპარტამენტის მეცნიერებისა და ტექნოლოგიების სამმართველოს მეცნიერების პოპულარიზაციის კოორდინატორი

Mary Eristavi, Science Promotion Program Coordinator, Science and Technology Division, Science Development Department, Ministry of Education, Science and Youth of Georgia

ლია ახალაძე

სსუ სამეცნიერო კვლევებისა და განვითარების დეპარტამენტის უფროსი, ასოცირებული პროფესორი, ისტორიის მიმართულება

Lia Akhaladze, Head of Scientific Research and Development Department of SSU, Associate Professor, The Direction of History

იბრაჰიმ თელლიოღლუ

19 მაისის უნივერსიტეტი, პროფესორი (სამსუნი, თურქეთი)

Ibrahim Tellioglu, 19 May University of Samsun, Professor (Samsun, Turkey)

მუსა ქასიმლი

აზერბაიჯანის მეცნიერებათა აკადემია, აზერბაიჯანის ეროვნული ასამბლეა, პროფესორი (ბაქო, აზერბაიჯანი)

Musa Kasimli, Azerbaijan Academy of Sciences, National Assembly of Azerbaijan, Professor (Baku, Azerbaijan)

მარინა ტურავა

სსუ ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის დეკანი, ქართული ფილოლოგიის მიმართულება.

Marina Turava, Dean of the Faculty of Humanities, Direction of Georgian philology

როინ ყავრელიშვილი

ყარსის კავკასიის უნივერსიტეტი, პროფესორი (ყარსი, თურქეთი)

სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტი (საქართველო)

Roin Kavrelishvili, *Professor of Karis University (Turkey), Samtskhe-Javakheti State University (Georgia)*

თამარ შინჯიაშვილი

სსუ განათლების მეცნიერებათა ფაკულტეტის დეკანი, განათლების მეცნიერებების მიმართულება

Tamar Shinjiashvili, *Dean of the Faculty of Education Sciences of SSU, Direction of Educational Sciences*

ნესტან კეკელია

სსუ საბუნებისმეტყველო მეცნიერებათა, მათემატიკის, ტექნოლოგიებისა და ფარმაციის ფაკულტეტის დეკანი, საბუნებისმეტყველო მეცნიერებათა მიმართულება

Nestan Kekelia, *Dean of the Faculty of Natural Sciences, Mathematics, Technology and Pharmacy of SSU, Direction of Natural Sciences*

ზურაბ ლომთათიძე

სსუ პროფესორი, საბუნებისმეტყველო მეცნიერებათა მიმართულება

Zurab Lomtadze, *SSU Professor, Direction of Natural Sciences*

მაკა სალია - ბეშიროღლუ - დუზჯეს უნივერსიტეტის ქართული ენისა და ლიტერატურის განყოფილების გამგე, პროფესორი (დუზჯე, თურქეთი)

Maka Salia – Beshiroglu, *Head of the Department of Georgian Language and Literature, Duzce University, Professor (Duzce, Turkey)*

დავით მალაზონია

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი, პროფესორი, ისტორიის მიმართულება

David Malazonia, *Ilia State University, Professor, The Direction of History*

ომარ არდაშელია

სსუ პროფესორი, საერთაშორისო ურთიერთობების მიმართულება

Omar Ardashelia, *SSU Professor, Direction of International Relations*

კახა კვაშილავა

სსუ საზოგადოებასთან ურთიერთობების სამსახურის უფროსი, ასოცირებული პროფესორი, ისტორიის მიმართულება

Kakha Kvashilava, *Head of Public Relations Service of SSU, Associate Professor, The Direction of History*

ლევან ჯიქია

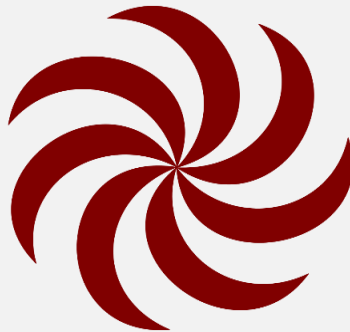
ისტორიის დოქტორი, საქართველოს ეროვნული არქივის სამეცნიერო განყოფილების თანამშრომელი, სსუ სამეცნიერო კვლევების და განვითარების დეპარტამენტის უფროსი სპეციალისტი, ისტორიის მიმართულება;

Levan Jikia, *Doctor of History, Employee of the Scientific Department of the National Archives of Georgia, Senior Specialist of the Scientific Research and Development Department of the Sokhumi State University.*

შორენა ლომაია - გაბედავა

დუზჯეს უნივერსიტეტის ქართული ენისა და ლიტერატურის განყოფილების ასოცირებული პროფესორი (დუზჯე, თურქეთი)

Shorena Lomaia – Gabedava, *Associate Professor, Department of Georgian Language and Literature, Duzce University (Duzce, Turkey)*

სარჩევი = Contents

მთავარი მომხსენებლები Keynote Speakers

დავით მალაზონია, ლია ახალაძე, თამარ ფხალაძე ევროკავშირის საგანმანათლებლო პროექტები უნივერსიტეტების მხარდაჭერისთვის -----	13
Davit Malazonia, Lia Akhaladze, Tamar Pkhaladze - EU Educational Projects to Support Universities -----	15
თამარ შინჯიაშვილი საუნივერსიტეტო კურიკულუმის რეფორმა სამშვიდობო განათლების სწავლებისთვის -----	17
Tamar Shinjiashvili - University Curriculum Reform for Teaching Peace Education -----	19
საერთაშორისო სამეცნიერო და საგანმანათლებლო პროექტები, კვლევის შედეგები და დისემინაცია International Scientific and Educational Projects, Research Results and Dissemination	
ლია ტვილდიანი სამშვიდობო განათლება სასკოლო კურიკულუმებში და მასთან დაკავშირე- ბული გამოწვევების დაძლევის გზები -----	21
Lia Tvildiani - Peace Education in School Curricula and Ways to Overcome Related Challenges -----	23
თეონა ბერიძე ქართული და ბერძნული განათლების მოდელები -----	25
Teona Beridze - Georgian and Greek Education Models -----	26
ია მურგულია სამშვიდობო განათლება ევროპის საუნივერსიტეტო კურიკულუმებში -----	27
Ia Murghulia - Peace Education in European University Curricula -----	28
ლევან კვარაცხელია სტუდენტთა დამოკიდებულებების კვლევა სამშვიდობო განათლების მი- მართ (ERASMUS+ის ახალი პროექტის PeaceEdu-ს ფარგლებში სოხუმის სახე- ლმწიფო უნივერსიტეტში) -----	29

Levan Kvaratskhelia - Students' Attitudes Towards Peace Education (In the framework of the new Erasmus+ project PeaceEdu at Sokhumi State University ----- 30

ქრისტინე გიორგაძე

ეროვნულ უმცირესობათა ინტეგრაცია სწავლა-სწავლების პროცესში----- 32

Kristine Giorgadze - Integration of National Minorities in the

Teaching-learning Process -----33

ანა ახალაია

საგანთა ინტეგრირების საკითხისათვის დაწყებით საფეხურზე -----35

Anna Akhalaia, For the Issue of Integration of Subjects at the Primary Level ----36

საბუნებისმეტყველო მეცნიერებანი
Natural Sciences

ანა გოგოლაშვილი, დევიდ ლენდი, ბეჟან ჭანკვეტაძე

ენანტიომერების მიგრაციის რიგის მართვა კაპილარულ ელექტროფორეზში და მისი გავლენა ანალიზური მეთოდის მახასიათებლებზე -----37

Ann Gogolashvili, David Landy, Bezhan Chankvetadze - Adjustment of enantiomer migration order in capillary electrophoresis and its effect on analytical method performance -----38

ნინო ტაბატაძე, ირმა ცომაია, ემა ჭურგულია, ანტონ ჩიკოვანი

საქართველოში ფარმაცევტული საქმიანობის ევროკავშირის რეგულაციები -----40

Nino Tabatadze, Irma Tsomaia, Emma Tchurgulia, Anton Chikovani

The European Union's regulations of Pharmaceutical activities in Georgia ----- 41

გია ღვინჯილია

აღმოსავლეთ საქართველოში ბრუცელოზის გავრცელების თავისებურებანი -----42

Gia Gvinjilia - Features of the Spread of Brucellosis in Eastern Georgia -----43

ბელა უგრეხელიძე

აღმოსავლეთ საქართველოს ვენახების ვაზის ზოგიერთი საწარმოო ჯიშების რიზოსფეროს მიკროფლორაზე აგროქიმიური ღონისძიებების გავლენა ----45

Bela Ugrekheldize - The Influence of Agrochemical Measures on the Rhizosphere Microflora of some Productive Varieties of Grapevines in Eastern Georgia Vineyards -----46

იოსებ გიომილი

აღმოსავლეთ საქართველოს თავისუფლად მცხოვრები აზოტმაფიქსირებელი ბაქტერიების ნიადაგში გავრცელების თავისებურებანი -----48

Ioseb Gioshvili - Characteristics of distribution of free-living nitrogen-fixing bacteria in the soil of Eastern Georgia -----49

მარიამ მჭედლიშვილი, ლალი ტაბატაძე, დავით გვენცაძე
ბიოპოლიმერების ტექნოლოგიური ასპექტები იუკა დიდებულის (Yucca Gloriosa) ბოჭკოს საფუძველზე ----- 51
Mariam Mchedlishvili, Lali Tabatadze, David Gventsadze Technological Aspects of biopolymers Based on Yucca Gloriosa Fiber -----52

დარეჯან ირემაშვილი, დავით გვენცაძე, ლალი ტაბატაძე, მანანა ბერულავა
კაკლოვანი მცენარეული ნარჩენების, კაკლის ნაჭუჭის საფუძველზე ბიოპოლიმერული, კომპოზიციური მასალების შემუშავება და კვლევა -----54
Darejan Iremashvili, David Gventsadze, Lali Tabatadze Manana Berulava - Development and research of biopolymer composite materials based on walnut plant waste, walnut shell -----55

ფილოლოგიური ძიებანი **Philological Research**

მეჰმეთ ნადირ აჯეთ
არსებითი სახელის ბრუნვების ანალიზი ქართულ და თურქულ ენებში ----57
Mehmet Nadir Acet Analysis of Noun Rotations in Georgian and Turkish Languages -----58

ნინო წულაია
ავთენტური მასალის გამოყენების მნიშვნელობა უცხოური ენის სწავლებისას -----59
Nino Tsulaia - Significance of Using Authentic Materials in Foreign Language Teaching -----60

მელისა ოზგუნი
იაკობ გოგებაშვილის რამდენიმე საბავშვო მოთხრობის თურქული თარგმანებისთვის -----61
Melissa Ozguni - For the Turkish Translations of Several Children's Stories by Jacob Gogebashvili -----62

ჰალით ოზლერი
სიმინდი და მასთან დაკავშირებული ლექსიკა მუჰაჯირ ქართველთა მეტყველებაში იზმიტ/ქოჯაელის მასალების მიხედვით ----- 63
Halit Ozler - Maize and Related Vocabulary in the Speech of Georgian Muhajir with Izmit/according to Kojaeli's Materials -----64

მარიამ მგალობლიშვილი

XX საუკუნის 90-იანი წლების საქართველოს მხატვრული ტრანფორმაცია (აკა მორჩილაძის რომანებში „მოგზაურობა ყარაბაღში“ და „ფალიაშვილის ქუჩის ძაღლები“) -----66

Mariam Mgaloblishvili - The Artistic Transformation of Georgia in the 90s of the 20th Century (In the Novels "Journey to Karabakh" and "Dogs of Faliashvili Street" by Aka Morchiladze) -----67

მარიამ კვაჭაძე

ეროტიკული ნაკადი ესმა ონიანისა და ენ სექსტონის პოეზიაში -----68

Mariam Kvatchadze - The Erotic Flow in the Poetry of Esmā Onian and Anne Sexton -----69

ისტორია, საერთაშორისო ურთიერთობები History, International Relations

ზეინებ თოფალ სერდარ

რა გავლენა მოახდინა 2008 წლის აგვისტოს ომმა საქართველოს დემოკრატიზაციის პროცესზე -----70

Zeynep Topal Serdar - What is the Impact of the August 2008 War to the Georgia's Democratization Process? -----71

ირმა ხუნდაძე

წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების წევრი ლევან ხუნდაძე - წინასწარი ცნობები საკითხის კვლევის შესახებ -----72

Irma Khundadze - Levan Khundadze - A member of the Society for the Promotion of Literacy - preliminary reports on the research of the issue -----73

ჩინარა გაბილ საფაროვა

„რბილი ძალის“ ფაქტორი თურქულ - ქართულ პოლიტიკაში -----75

Chinara Gabil Safarova - The "Soft Power" Factor in Turkey's Georgian Policy -----75

დავით მახათაძე

ქართველები და ქართული ეთნოკულტურული გაერთიანებები ყაზახეთში -----76

Davit Makhatadze - Georgians and Georgian Ethno-Cultural Associations in Kazakhstan -----77

ბასტი ბაკიროვა

ყუბას ციხე, აზერბაიჯანის ერთ-ერთი სტრატეგიული თავდაცვითი პოზიცია -----79

Basti Bakirova - Kuba Castle, One of Azerbaijan's Strategic Defense Positions ---80

ქეთევან ბაღდავაძე

თავდაცვის სექტორის გენდერული სტრატეგიის მონიტორინგი და
შეფასება -----81

**Ketevan Bagdavadze - Monitoring and Evaluation of the Gender Strategy of
the Defense Sector -----86**

თეონა შავლოხაშვილი

ქოზიფას სამონასტრო კომპლექსი -----90

Teona Shavlokhashvili - Kozifa Monastery Complex -----92

როლანდ სპანდერაშვილი

საქართველოს სახელმწიფო ბანკის ისტორიიდან (1921 წლის თებერვალი -
აპრილი) -----94

**Roland Spanderashvili - From the History of the State Bank of Georgia
(February - April 1921) -----95**

გიორგი ლორია

ცნება „აფხაზეთი“ თედო ჟორდანიას სამეცნიერო მემკვიდრეობაში -----97

**Giorgi Loria - The Concept "Abkhazia" in the Scientific Heritage
of Thedo Zhordania -----99**

დავით მალაზონია

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი
(საქართველო)

ლია ახალაძე, თამარ ფხალაძე

სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
(საქართველო)

ევროკავშირის საგანმანათლებლო პროექტები საქართველოს უნივერსიტეტების მხარდაჭერისთვის

მოხსენება წარმოადგენს საქართველოს განათლების, მეცნიერებისა და ახალგაზრდობის სამინისტროს „ახალგაზრდა მეცნიერთა კვირეულის“ ფარგლებში ჩატარებული ახალგაზრდა მეცნიერთა და დოქტორანტთა მეორე საერთაშორისო ინტერდისციპლინარული კონფერენციის მთავარ მოხსენებას. თემა შერჩეულია მიზნობრივად, ახალგაზრდა მეცნიერებისა და დოქტორანტებისათვის, რათა ახალგაზრდა მკვლევრებს გააცნოს ევროკავშირის მიერ სამეცნიერო და საგანმანათლებლო მიმართულებით დაგეგმილი შესაძლებლობები. ჩვენი მიმოხილვა ფოკუსირებულია საქართველოში არსებულ პროექტებსა და შესაძლებლობებზე.

ევროკავშირის საგანმანათლებლო პროექტები მნიშვნელოვან როლს ასრულებს საქართველოს უნივერსიტეტების მხარდაჭერისა და განვითარების მიმართულებით. ეს პროექტები მიზნად ისახავენ განათლების ხარისხის გაუმჯობესებას, კვლევების განვითარებას, უნივერსიტეტების საერთაშორისო სტანდარტებთან დაახლოებას, სტუდენტებისა და აკადემიური პერსონალისთვის მეტი შესაძლებლობების შექმნას.

ძირითადი პროექტები, რომლებიც საქართველოს უნივერსიტეტებს მხარს უჭერენ:

1. **Erasmus+ პროგრამა:** Erasmus + ევროკავშირის ერთ-ერთი ყველაზე ცნობილი და წარმატებული საგანმანათლებლო პროგრამაა, რომელიც მხარს უჭერს უმაღლესი განათლების დაწესებულებების განვითარებას. საქართველოში Erasmus+ პროგრამა საშუალებას აძლევს სტუდენტებს და პროფესორებს მიიღონ განათლება, ტრენინგები და გამოცდილება ევროპულ უნივერსიტეტებში. პროექტის ფარგლებში ხორციელდება სტუდენტების

გაცვლითი პროგრამები, ორმაგი ხარისხის პროგრამები და პროფესიული განვითარების პროექტები.

2. **Horizon 2020** (ამჟამად Horizon Europe): ეს არის ევროკავშირის კვლევითი და ინოვაციური პროგრამა, რომელიც ეხმარება საქართველოს უნივერსიტეტებს კვლევებისა და ინოვაციების განვითარებაში. პროგრამა აფინანსებს უნივერსიტეტების, მეცნიერებისა და კერძო სექტორის თანამშრომლობას კვლევით პროექტებში, რაც საქართველოს მეცნიერებსა და სტუდენტებს საშუალებას აძლევს ჩაერთონ საერთაშორისო კვლევით საქმიანობაში.
3. **TEMPUS პროგრამა**: TEMPUS პროგრამა მიზნად ისახავს უმაღლესი განათლების სისტემების მოდერნიზებას პარტნიორ ქვეყნებში, მათ შორის საქართველოშიც. ეს პროგრამა ხელს უწყობს ქართულ უნივერსიტეტებში ახალი სასწავლო გეგმებისა და მოდულების შექმნას, ადმინისტრაციული და აკადემიური პერსონალის გადამზადებას, ასევე სასწავლო პროცესების ეფექტურობას.
4. **Jean Monnet პროგრამა**: ეს პროგრამა აქცენტს აკეთებს ევროკავშირის შესახებ განათლებისა და კვლევების პოპულარიზაციაზე. საქართველოს უნივერსიტეტებში Jean Monnet მოდულების ფარგლებში სტუდენტებს შესაძლებლობა ეძლევათ ისწავლონ ევროკავშირის ისტორია, პოლიტიკა და ინსტიტუტები, რაც ეხმარება მათ ევროკავშირის შესახებ ცოდნის გაღრმავებაში და ევროპასთან ურთიერთობის გასამყარებლად.
5. **Eastern Partnership (EaP) Connect**: ეს პროგრამა მიზნად ისახავს აღმოსავლეთ პარტნიორობის ქვეყნების, მათ შორის საქართველოს, განათლებისა და კვლევის სექტორების ციფრულ ტრანსფორმაციას. EaP Connect უზრუნველყოფს საქართველოს უნივერსიტეტებისთვის მაღალი ხარისხის ინტერნეტ-ინფრასტრუქტურის მიწოდებას, რაც აძლიერებს საერთაშორისო თანამშრომლობას, ონლაინ განათლებას და კვლევების ხელმისაწვდომობას.

ევროკავშირის პროექტების გავლენა საქართველოს უნივერსიტეტებზე:

- **სტუდენტების გაცვლითი პროგრამები**: Erasmus+ და სხვა პროექტების მეშვეობით, ქართველი სტუდენტები უფრო ხშირად იღებენ განათლებას ევროპულ უნივერსიტეტებში, რაც ზრდის მათი განათლების ხარისხსა და საერთაშორისო გამოცდილებას.
- **უნივერსიტეტების მოდერნიზაცია**: ევროკავშირის პროექტები უნივერსიტეტების სასწავლო გეგმებისა და ინოვაციური მიდგომების გაუმჯობესებას უწყობს ხელს. ახალი პროგრამები და მოდულები, რომელიც შესა-

ბამისობაში მოდის საერთაშორისო სტანდარტებთან, აუმჯობესებს განათლების ხარისხს.

- **კვლევების განვითარება:** Horizon 2020-ისა და სხვა პროგრამების მხარდაჭერა ეხმარება ქართული უნივერსიტეტების საერთაშორისო კვლევებში ჩართვას, რაც სამეცნიერო განვითარებასა და ინოვაციების გაძლიერებას უწყობს ხელს.

ამრიგად, ევროკავშირის საგანმანათლებლო და კვლევითი პროექტები მნიშვნელოვნად აძლიერებს საქართველოს უმაღლესი განათლების დაწესებულებებს და ხელს უწყობს მათ ინტეგრაციას მსოფლიო აკადემიურ სისტემასთან.

საკვანძო სიტყვები: ევროკავშირი, საქართველო, უნივერსიტეტები, საგანმანათლებლო და კვლევითი პროექტები, მხარდაჭერა, ინტეგრაცია, საერთაშორისო აკადემიური სისტემა.

Davit Malazonia

Ilia State University (Georgia)

Lia Akhaladze, Tamar Pkhaladze

Sokhumi State University (Georgia)

European Union Educational Projects of Georgia To Support Universities

The presentation is the main address of the second international interdisciplinary conference for young scientists and doctoral students held within the framework of the “Young Scientists' Week” organized by the Ministry of Education and Science of Georgia. The presentation has been specifically selected for young scientists and doctoral students to introduce them to the opportunities planned by the European Union in the fields of science and education. Our review focuses on the projects and opportunities available in Georgia.

EU educational projects play a significant role in supporting and developing Georgian universities. These projects aim to improve the quality of education, advance research, align universities with international standards, and create more opportunities for students and academic staff.

Main projects supporting Georgian universities:

1. **Erasmus+ Program:** Erasmus+ is one of the most well-known and successful EU educational programs that supports the development of higher education institutions. In Georgia, the Erasmus+ program allows students and professors to

receive education, training, and experience at European universities. The program includes student exchange programs, double degree programs, and professional development projects.

2. **Horizon 2020 (now Horizon Europe):** This is the EU's research and innovation program that helps Georgian universities in the development of research and innovations. The program finances collaboration between universities, researchers, and the private sector in research projects, enabling Georgian scientists and students to participate in international research activities.
3. **TEMPUS Program:** The TEMPUS program aims to modernize higher education systems in partner countries, including Georgia. This program supports the development of new curricula and modules at Georgian universities, the training of administrative and academic staff, and the effectiveness of the educational process.
4. **Jean Monnet Program:** This program focuses on promoting education and research on the European Union. Under the Jean Monnet modules at Georgian universities, students have the opportunity to study the history, politics, and institutions of the EU, which helps deepen their knowledge about the EU and strengthen relations with Europe.
5. **Eastern Partnership (EaP) Connect:** This program aims at the digital transformation of the education and research sectors of Eastern Partnership countries, including Georgia. EaP Connect provides high-quality internet infrastructure to Georgian universities, enhancing international collaboration, online education, and accessibility of research.

Impact of EU projects on Georgian universities:

1. **Student Exchange Programs:** Through Erasmus+ and other projects, Georgian students more frequently receive education at European universities, which enhances the quality of their education and international experience.
2. **University Modernization:** EU projects contribute to the improvement of university curricula and innovative approaches. New programs and modules that align with international standards enhance the quality of education.
3. **Research Development:** Support from Horizon 2020 and other programs helps Georgian universities engage in international research, fostering scientific development and innovation.

EU educational and research projects significantly strengthen Georgian higher education institutions and support their integration into the global academic system.

Keywords: European Union, Georgia, Universities, Educational and Research Projects, Support, Integration, International Academic System.

თამარ შინჯიაშვილი
სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
(საქართველო)

**საუნივერსიტეტო კურიკულუმის რეფორმა სამშვიდობო
განათლების სწავლებისთვის**

თანამედროვე მსოფლიოში მზარდი გლობალური კონფლიქტების, გეოპოლიტიკური დაძაბულობებისა და სოციალური უთანასწორობის ფონზე, საუნივერსიტეტო სისტემაში სამშვიდობო განათლების ინტეგრაცია განსაკუთრებული მნიშვნელობის მატარებელია. უნივერსიტეტები ახალგაზრდებს აძლევენ არა მხოლოდ აკადემიურ ცოდნას, არამედ უნარებსა და ღირებულებებს, რომლებიც ხელს უწყობენ კონფლიქტების მშვიდობიან მოგვარებას და გრძელვადიანი მშვიდობის შენარჩუნებას. საქართველოში, რომელიც ახლოსაა რეგიონულ და გლობალურ კონფლიქტებთან, უნივერსიტეტებს განსაკუთრებული როლი აკისრია სამშვიდობო განათლების განვითარებაში. კურიკულუმის რეფორმა მიზნად ისახავს ისეთი პროგრამების შექმნას, რომლებიც სტუდენტებს მშვიდობის დამკვიდრების პროცესში ჩართვისთვის მოამზადებს.

კვლევის მიზანია, შეისწავლოს, თუ როგორ შეიძლება უნივერსიტეტებში არსებული კურიკულუმების რეფორმირება სწავლებაში სამშვიდობო განათლების ინტეგრაციისთვის, რომელიც მოიცავს კონფლიქტების მოგვარების, ტოლერანტობის, სოციალური სამართლიანობისა და გლობალური მშვიდობის პრინციპების სწავლების კომპონენტებს. ასევე, კვლევა მიზნად ისახავს გაანალიზოს, თუ როგორ შეიძლება ამ რეფორმის განხორციელება ადგილობრივ და გლობალურ კონტექსტში. კვლევა შეისწავლის, თუ რა გამოწვევებსა და შესაძლებლობებს აწყდება არსებული საგანმანათლებლო სისტემა და როგორ შეიძლება რეფორმა დაეხმაროს კონფლიქტების მშვიდობიანად მოგვარებას და სამოქალაქო პასუხისმგებლობის ამაღლებას.

კვლევის მეთოდოლოგია მოიცავს:

კურიკულუმის შინაარსობრივ ანალიზს: კვლევა იწყება უნივერსიტეტებში არსებული სასწავლო პროგრამების დეტალური ანალიზით, სადაც ვლინდება სამშვიდობო განათლების კომპონენტები და შესაძლებლობები მისი ინტეგრირებისთვის. ჩატარდა შედარებითი კვლევები საქართველოს

და სხვა ქვეყნების (მაგალითად, სკანდინავიის, ბრიტანეთისა და ისრაელის) კურიკულუმების შესწავლის საფუძველზე.

ინტერვიუები და ფოკუს-ჯგუფები: კვლევა მოიცავს ინტერვიუებს უნივერსიტეტების ადმინისტრაციებთან, ლექტორებთან და სტუდენტებთან, რათა შეფასდეს სამშვიდობო განათლების მნიშვნელობა და მისი ინტეგრირების საჭიროებები სხვადასხვა სასწავლო დარგში. შეიქმნა ფოკუს-ჯგუფები, ვისთანაც განხორციელდა სამშვიდობო განათლების თემატიკის განხილვა სტუდენტებთან.

საერთაშორისო გამოცდილების მიმოხილვა: შეისწავლა და გაანალიზდა სხვადასხვა ქვეყნის უნივერსიტეტებში სამშვიდობო განათლების წარმატებული მაგალითები და მათი გავლენა სტუდენტების სოციალურ და პოლიტიკურ ცნობიერებაზე. კვლევა შეისწავლის უნივერსიტეტების როლს გლობალურ კონფლიქტებში მშვიდობის დამყარების პროცესში.

კვლევა აჩვენებს, რომ კურიკულუმში სამშვიდობო განათლების ინტეგრაცია ითხოვს ახალი მიდგომების დანერგვას, რომლებიც შეეხება სოციალური და ემოციური სწავლების განვითარებას. სამშვიდობო სწავლების ელემენტების დამატება საგნების სწავლებაში ხელს უწყობს სტუდენტთა გლობალური ცნობიერების განვითარებას.

არსებითია მასწავლებლების გადამზადება და ახალი მეთოდების დანერგვა, რაც მათ საშუალებას მისცემს, უკეთ მოახდინონ სამშვიდობო ღირებულებების სწავლება. კვლევა აჩვენებს, რომ პედაგოგების მხრიდან სამშვიდობო განათლების სწავლების ადაპტაცია და გამარტივება საჭიროებს სპეციფიკურ ტრენინგებსა და სემინარებს.

კვლევის შედეგად სტუდენტები უფრო ღრმად გაიგებენ კონფლიქტების გამომწვევ მიზეზებს და მიიღებენ შესაბამის უნარებს, რომლებიც დაეხმარება მათ კონფლიქტების მშვიდობიან მოგვარებაში როგორც ადგილობრივ, ისე გლობალურ დონეზე.

სამშვიდობო განათლების ინტეგრაცია უნივერსიტეტებში ხელს შეუწყობს არა მხოლოდ კონფლიქტების მოგვარებას, არამედ მშვიდობის დამყარებასა და სოციალურ თანასწორობას. ეს რეფორმა ქმნის პირობებს, რომ სტუდენტები, როგორც მომავალი ლიდერები, შეძლებენ გლობალური მშვიდობის პროცესში აქტიურად ჩართვას და ინკლუზიური საზოგადოების მშენებლობას.

საკვანძო სიტყვები: სამშვიდობო განათლება, საუნივერსიტეტო კურიკულუმი, კონფლიქტების მოგვარება, სოციალური სამართლიანობა, ტოლერანტობა, გლობალური ცნობიერება, ინკლუზია, მულტიკულტურული სწავლება.

Tamar Shinjiashvili

Sokhumi State University (Georgia)

University Curriculum Reform for Peace Education

In today's world, with increasing global conflicts, geopolitical tensions, and social inequality, the integration of peace education into the university system is of paramount importance. Universities not only provide young people with academic knowledge but also with skills and values that promote peaceful conflict resolution and long-term peace. In Georgia, a country closely linked to regional and global conflicts, universities play a crucial role in advancing peace education. The goal of curriculum reform is to create programs that prepare students to actively participate in the process of establishing peace.

The aim of this study is to explore how existing university curricula can be reformed to integrate peace education, which includes components on conflict resolution, tolerance, social justice, and global peace principles. The research also seeks to analyze how this reform can be implemented in both local and global contexts. The study will examine the challenges and opportunities the current educational system faces and how curriculum reform can contribute to peaceful conflict resolution and the enhancement of civic responsibility.

Research Methodology includes:

Curriculum Content Analysis: The research begins with a detailed analysis of existing university programs to identify components of peace education and opportunities for its integration. Comparative studies are conducted based on the examination of curricula from Georgia and other countries (e.g., Scandinavian countries, the UK, and Israel).

Interviews and Focus Groups: The research includes interviews with university administrators, lecturers, and students to assess the importance of peace education and the need for its integration into various academic fields. Focus groups were formed to discuss peace education topics with students.

Review of International Experiences: The research examines and analyzes successful examples of peace education in universities around the world and its impact on students' social and political awareness. The study also explores the role of universities in global peacebuilding processes in conflict zones.

The research shows that the integration of peace education into university curricula requires the implementation of new approaches that focus on the development of social and emotional learning. Adding peace education elements to academic subjects promotes the development of students' global awareness. Teacher retraining and the introduction of new methods are essential, allowing educators to more effectively teach peace values. The study indicates that adapting and simplifying peace education for educators requires specific training and workshops.

As a result, students will gain a deeper understanding of the root causes of conflicts and acquire relevant skills that will help them resolve conflicts peacefully at both local and global levels. The integration of peace education into universities will not only contribute to conflict resolution but also to peacebuilding and social equality. This reform creates the conditions for students, as future leaders, to actively engage in global peace processes and build inclusive societies.

Keywords: Peace education, university curriculum, conflict resolution, social justice, tolerance, global awareness, inclusion, multicultural education.

ლია ტვილდიანი

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი
(საქართველო)

სამშვიდობო განათლება სასკოლო კურიკულუმებში და მასთან დაკავშირებული გამოწვევების დაძლევის გზები

„ვინაიდან ომები ადამიანთა გონებაში იქმნება, ადამიანთა გონებაა სწორედ ის ადგილი, რომელშიც უნდა აშენდეს მშვიდობა“ (Constitution of UNESCO 1945)

თანამედროვე სამყაროში ყოველდღიურად ვხვდებით კონფლიქტების, ომების, დეზინფორმაციის, ჩაგვრისა და უსამართლობის შემთხვევებს და კაცობრიობის დიდი ნაწილი იბრძვის გადარჩენისთვის იმ საზოგადოებაში, რომლის შემოქმედიც თავადაა. იუნესკოს 1945 წლის კონსტიტუციაში ვკითხულობთ: „ვინაიდან ომები ადამიანთა გონებაში იქმნება, ადამიანთა გონებაა სწორედ ის ადგილი, რომელშიც უნდა აშენდეს მშვიდობა“ (Constitution of UNESCO 1945). შესაბამისად, განათლება და სამშვიდობო განათლება ის მნიშვნელოვანი ინსტრუმენტია, რომელიც ადამიანებს განუვითარებს პრობლემებისადმი გლობალურ ხედვას. სწორედ ამიტომ, მსოფლიოში განათლების პოლიტიკის შემქმნელ თითქმის ყველა საერთაშორისო ორგანიზაციის გრძელვადიან ხედვაში სამშვიდობო განათლების მიმართულებებს წამყვანი როლი აქვს. გაეროს 2030 წლის მდგრადი განვითარების მიზნების მეოთხე მიზანი, ორიენტირებულია ყველა მოსწავლის დონეზე მშვიდობისა და არაძალადობრივი კულტურის მნიშვნელობის გააზრების, მათი აღიარებისა და გლობალურ მოქალაქედ ჩამოყალიბების ხელშეწყობაზე. მე-16 მიზანი კი არის მშვიდობიანი და ინკლუზიური საზოგადოებებისა და ინსტიტუტების შექმნა ყველა დონეზე. სამშვიდობო განათლების ადვოკატირებას ევროპის საბჭო დემოკრატიული კულტურის ხელშეწყობის ჩარჩოს შემუშავებით, იუნესკო კი გლობალური მოქალაქეობის პრიორიტეტულ მიმართულებად გამოცხადებით ეხმიანება.

წინამდებარე კვლევის მიზანია, რომ დოკუმენტებისა და ექსპერტებთან ინტერვიუების ანალიზის საფუძველზე შეფასდეს სამშვიდობო განათლების არსებული მდგომარეობა და გამოწვევები საქართველოს ეროვნული კურიკულუმის დონეზე და განსაზღვროს მისი დაძლევის შესაძლო გზები.

დოკუმენტების ანალიზისას გამოვლინდა, რომ საერთაშორისო მოთხოვნებზე დაყდნობით, სამშვიდობო განათლების მიმართულებები ასახულია საქართველოს ზოგადი განათლების ეროვნულ მიზნებში, 2022-2032 წლის სტრატეგიასა და ეროვნულ სასწავლო გეგმაში, მის როგორც ზოგად ნაწილში პრიორიტეტული თემების სახით, ასევე საგნობრივ სტანდარტებში, განსაკუთრებით საბაზო საფეხურის მოქალაქეობის სტანდარტის სამიზნე ცნებებში, საფეხურის შედეგებსა და სასწავლო თემებში. დარგის ექსპერტებთან ინტერვიუებით და დოკუმენტების ანალიზით დასტურდება, რომ სამშვიდობო განათლება მნიშვნელოვანი ინსტრუმენტია ყოველდღიური მშვიდობის მშენებლობისთვის და მისი გაძლიერება კურიკულუმების დონეზე მნიშვნელოვანია. თუმცა მნიშვნელოვან გამოწვევად რჩება მასწავლებელთა კომპეტენციები, ღირებულებები და დამოკიდებულებები, მათთვის ჯერ კიდევ განუყნებულ თემას წარმოადგენს ტერმინის „მშვიდობის“ სწავლება. გამოწვევაა სამშვიდობო განათლების პროცესში სკოლის, თემისა და უნივერსიტეტის კოორდინირებული თანამშრომლობაც. აღნიშნული გამოწვევების შესაძლო გადაჭრის გზებად შეიძლება განისაზღვროს სამშვიდობო განათლების თემების სასკოლო და საუნივერსიტეტო კურიკულუმებში გაძლიერებული ინტეგრირება ცნობიერების ამაღლების მიზნით, მოქმედ და მომავალ მასწავლებლებთან კომპეტენციების ამაღლებისთვის კი რელევანტური აქტივობების დაგეგმვა და უნივერსიტეტის, სკოლის და თემის ერთობლივი თანამშრომლობით კვლევითი პროექტებისა და საკლუბო აქტივობების განხორციელება.

საკვანძო სიტყვები: სამშვიდობო განათლება, საერთაშორისო მხარდაჭერი ინიციატივები, ეროვნული კურიკულუმი, მასწავლებელთა კომპეტენციები, გამოწვევების გადაჭრის გზები.

Lia Tvildiani

Ilia State University (Georgia)

Peace Education in School Curricula and Strategies for Addressing the Associated Challenges

Since wars begin in the minds of men, it is in the minds of men that the defences of peace must be constructed. (Constitution of UNESCO 1945)

In the modern world, we are confronted daily with conflicts, wars, misinformation, oppression, and injustice. A notable part of humanity struggle to survive in the society of which it is the creator. The 1945 Constitution of UNESCO states: Since wars begin in the minds of men, it is in the minds of men that the defenses of peace must be constructed (Constitution of UNESCO 1945). Therefore, education, specifically peace education is a vital tool that helps people develop a global perspective of problems. This is why peace education has a leading role in the long-term vision of almost all international organizations that shape education policy globally.

The fourth goal of the United Nations 2030 Sustainable Development Goals (SDG) is focused on promoting the understanding, recognition, and global citizenship of the importance of peace and non-violent culture at the level of all students. 16th Goal seeks to build peaceful and inclusive societies and institutions at all levels. The Council of Europe supports peace education by developing a Reference Framework of Competences for Democratic Culture (RFCD), while UNESCO has declared Global Citizenship a priority direction of its policy.

The purpose of this study is to assess the current situation and challenges of peace education at the level of the national curriculum of Georgia based on the analysis of documents and interviews with the field experts and to determine possible strategies to address them. The study of the documents revealed that, according to the international requirements, peace education is integrated into the national goals of Georgia's general education, the 2022-2032 strategy, and the national curriculum. In the curriculum, it is both in its general part as the priority topics and in the subject standards, especially of the basic-level Citizenship standard of the secondary- level, in the target concept, learning outcome, and content part.

Through interviews with experts in the field and analysis of documents, it is confirmed that peace education is an important tool for everyday peacebuilding, and its strengthening at the school and university curriculum level is essential. Although the competencies, values, and attitudes of teachers remain a crucial challenge, the teaching of "peace" is still a complex topic for many educators. The challenge is the coordinated cooperation of the school, the community, and the university in the process of peace education.

Possible solutions to these challenges include integrating peace education topics into school and university curricula to raise awareness, organizing activities to enhance in-service and pre-service teachers' competencies, and fostering research projects and club activities through collaboration between universities, schools, and communities.

Keywords: *Peace Education, international support initiatives, national curriculum, teacher competencies, Strategies to address the challenges.*

თეონა ბერიძე

კაპოდისტრიის სახელობის ათენის ეროვნული უნივერსიტეტი
(ათენი, საბერძნეთი)

ქართული და ბერძნული განათლების მოდელები

მოხსენებაში „ქართული და ბერძნული განათლების მოდელები“, განხილულია განათლების თანამედროვე სისტემები საქართველოსა და საბერძნეთში. ნაშრომი შედგება ექვსი თავისგან და მისი მიზანია ქართული და ბერძნული განათლების თანამედროვე სისტემებში არსებული მსგავსებებისა და განსხვავებების შედარება - შესწავლა და გაანალიზება. *პირველ თავში*, კომპარატივისტიკული მეთოდით შედარებულია ძველ საქართველოსა და ანტიკურ საბერძნეთში განათლების განვითარების ფაზები, განხილულია პირველი განათლების კერები ორივე ქვეყანაში; მომდევნო *სამი თავი* ეთმობა ზემოაღნიშნული ორი ქვეყნის ზოგადი განათლების, პროფესიული განათლებისა და უმაღლესი განათლების სისტემების აღწერას, სადაც ყურადღება გამახვილებულია მათი მუშაობის მიმართულებებსა და პრიორიტეტებზე. *მეხუთე თავი* ეძღვნება ეროვნული საკვალიფიკაციო ჩარჩოს პრინციპებს, რომლებიც ორივე ქვეყანაში შემუშავებულია იუნესკოს კვალიფიკაციების ჩარჩოს საფუძველზე. *ბოლო თავში* წარმოდგენილია განათლების აქტუალური საკითხები და (აღწერილია) განათლების სფეროში არსებული გამოწვევებისა და მიმდინარე გლობალური ტენდენციების შესაბამისი საკვანძო ცვლილებების გაცნობა.

საკვანძო სიტყვები: ქართული საგანმანათლებლო მოდელი, ბერძნული საგანმანათლებლო მოდელი, თანამედროვე განათლების სისტემა, ანტიკური განათლების ცენტრები, პროფესიული განათლება, უმაღლესი განათლება, ეროვნული საკვალიფიკაციო ჩარჩო, საგანმანათლებლო გამოწვევები.

Teona Beridze

*National and Kapodistrian University of Athens
(Athens, Greece)*

Georgian and Greek Education Models

The presentation titled "*Georgian and Greek Education Models*" discusses the contemporary education systems of Georgia and Greece. The work consists of six chapters and aims to compare, study, and analyze the similarities and differences within the modern education systems of these two countries.

The first chapter employs a comparative methodology to examine the phases of educational development in ancient Georgia and classical Greece, addressing the earliest educational centers in both nations. The next three chapters are dedicated to describing the general, vocational, and higher education systems in Georgia and Greece, focusing on their operational directions and priorities.

The fifth chapter explores the principles of the National Qualification Frameworks developed in both countries based on UNESCO's Qualifications Framework. The final chapter presents current issues in education, outlining key changes aligned with global trends and addressing challenges within the educational sector.

Keywords: Georgian education model, Greek education model, Modern education systems, Ancient education centers, Professional education, Higher education, National Qualifications Framework, Educational challenges.

ია მურდულია

სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
(საქართველო)

სამშვიდობო განათლება ევროპის საუნივერსიტეტო კურიკულუმებში

მშვიდობის განათლების ინტეგრაცია ევროპის უნივერსიტეტების სასწავლო გეგმებში სულ უფრო მნიშვნელოვანი ხდება მშვიდობის, სოციალური სამართლიანობისა და გლობალური მოქალაქეობის კულტურის განვითარებისთვის. ეს კვლევა გამოკვეთს მშვიდობის განათლების არსებით როლს, რომელიც აყალიბებს სოციალური პასუხისმგებლობის მქონე პიროვნებებს, ისინი მზად არიან თანამედროვე გამოწვევების გადასაჭრელად, როგორც კონფლიქტების მოგვარება, კულტურათაშორისი გაგება და მდგრადი განვითარება. ნაშრომი მიმოიხილავს სამშვიდობო განათლების მიმართულ უფლებით არსებულ ლიტერატურას და მოიცავს უნივერსიტეტების წარმატებული პროგრამების შემთხვევის ანალიზებს და სპეციალისტების მოსაზრებებს.

კვლევა ასევე სთავაზობს რეკომენდაციებს სამშვიდობო განათლებაში პოლიტიკის შემქმნელებსა და საგანმანათლებლო ინსტიტუტებს, მშვიდობის განათლების შემდგომი განვითარებისთვის. ამასთან, ნაშრომი განიხილავს მშვიდობის განათლების ისტორიულ განვითარებას, მის თანამედროვე აპლიკაციებს და წვლილს გლობალურ და ადგილობრივ საკითხებში, რაც ხაზს უსვამს მშვიდობის განათლების გარდამტეხ ძალას როგორც აკადემიურ, ასევე საზოგადოებრივ კონტექსტში.

საკვანძო სიტყვები: მშვიდობის განათლება, ევროპის უნივერსიტეტები, კონფლიქტების მოგვარება, გლობალური მოქალაქეობა, სოციალური სამართლიანობა, კულტურათაშორისი გაგება, უმაღლესი განათლების გეგმა, სამშვიდობო მშენებლობა, საგანმანათლებლო პოლიტიკა.

Ia Mughulia

Sokhumi State University (Georgia)

Peace Education in European University Curricula

The integration of peace education into European university curricula is increasingly recognized as essential for fostering a culture of peace, social justice, and global citizenship. This research highlights the crucial role that peace education plays in shaping socially responsible individuals who are equipped to address contemporary challenges, including conflict resolution, intercultural understanding, and sustainable development. The paper reviews existing literature on peace education, provides case studies of universities with successful peace education programs, and features insights from specialists in the field.

Additionally, it offers practical recommendations for policymakers and educational institutions to further enhance the adoption of peace education within higher education. By examining the historical development of peace education, its modern applications, and its contribution to global and local issues, this study underscores the transformative power of peace education in both academic and societal contexts.

Keywords: Peace education, European universities, conflict resolution, global citizenship, social justice, intercultural understanding, higher education curricula, sustainable development, human rights, peacebuilding, educational policies.

ლევან კვარაცხელია

*ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
(საქართველო)*

სტუდენტთა დამოკიდებულებების კვლევა სამშვიდობო განათლების მიმართ (ERASMUS+ის ახალი პროექტის PeaceEdu-ს ფარგლებში სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტში)

მოცემული კვლევა წარმოადგენს სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სტუდენტებთან ჩატარებული გამოკითხვის ანალიზს, რომლის მიზანია შეისწავლოს მათი აღქმები მშვიდობის, სამშვიდობო განათლებისა და მასთან დაკავშირებული ცნებების შესახებ. კვლევა მოიცავდა 100 სტუდენტს სხვადასხვა პროგრამიდან, რაც იძლევა მნიშვნელოვან ხედვას, თუ როგორ აღიქვამენ ისინი სამშვიდობო განათლებას და მის როლს ძალადობის გარეშე საზოგადოების შექმნაში და სოციალური ჰარმონიის ხელშეწყობაში. შედეგები ხაზს უსვამს სამშვიდობო განათლების მნიშვნელობას სწავლის ადრეულ ეტაპზე, და სტუდენტები აღნიშნავენ საჭიროებას, რომ სამშვიდობო განათლება ინტეგრირდეს სასწავლო გეგმაში მშვიდობიანი საზოგადოების ჩამოყალიბებისთვის.

სტუდენტებმა გამოყვეს რამდენიმე ძირითადი კომპონენტი სამშვიდობო განათლებისთვის, მათ შორის კონფლიქტების მოგვარება, ადამიანის უფლებების შესახებ განათლება და გლობალური მოქალაქეობა. ბევრი გამოკითხული აღიარებს, რომ სამშვიდობო განათლებას შეუძლია გახდეს საფუძველი ეროვნული განვითარებისთვის, პერიგებისთვის და სამართლიანი საზოგადოების შექმნისთვის. გამოკითხვამ ასევე გამოავლინა მყარი რწმენა, რომ მშვიდობა არის მდგრადი განვითარების, ურთიერთშეთანხმებისა და ჰარმონიული თანაცხოვრების საფუძველი. მიუხედავად იმისა, რომ სტუდენტების უმრავლესობა იცნობს პოზიტიური მშვიდობის კონცეფციას, ნაკლებად ცნობილია სტრუქტურული და კულტურული ძალადობის ცნებები, რაც მეტ განათლებას საჭიროებს ამ მიმართულებებში.

სტუდენტების მხრიდან მშვიდობის კონცეფციის აღქმისა და შესწავლის გარდა, გამოკითხვა ასევე აფასებს მათ თვითშეფასებულ უნარებს მშვი-

დობიანი თანაცხოვრებისთვის, როგორც კომუნიკაცია, კრიტიკული აზროვნება და თანამშრომლობა. უმრავლესობა გამოხატავს თავდაჯერებულობას მშვიდობიან დიალოგში ჩართვის, კონფლიქტების გადაჭრისა და თანამშრომლობით მშვიდობიანი საზოგადოების შექმნის შესაძლებლობის მხრივ.

კვლევის დასკვნები შეიცავს რეკომენდაციებს სამშვიდობო განათლების კურიკულუმების გაუმჯობესების შესახებ, მათ შორის სამშვიდობო განათლების სხვადასხვა დისციპლინებში ინტეგრირების, ინტერდისციპლინური პროგრამების პოპულარიზაციისა და სტუდენტთა სამშვიდობო აქტივობებში ჩართულობის გაზრდის შესახებ. შედეგები ხაზს უსვამს უნივერსიტეტში მშვიდობის კულტურის გაძლიერების მნიშვნელობას, რათა უნივერსიტეტმა მოამზადოს სტუდენტები აქტიური როლისთვის მშვიდობისა და დემოკრატიული საზოგადოების მშენებლობაში.

საკვანძო სიტყვები: სამშვიდობო განათლება, კონფლიქტების მოგვარება, პოზიტიური მშვიდობა, კულტურული ძალადობა, მშვიდობიანი თანაცხოვრება, მდგრადი განვითარება, გლობალური მოქალაქეობა, კრიტიკული აზროვნება.

Levan Kvaratskhelia
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University
Sokhumi State University
(Georgia)

Students' Attitudes Towards Peace Education (In the framework of the new Erasmus+ project PeaceEdu at Sokhumi State University)

This study presents an analysis of a survey conducted among students at Sokhumi State University, exploring their perceptions of peace, peace education, and related concepts. The survey involved 100 students across various programs, offering critical insights into how peace education is perceived and its role in promoting non-violence and social harmony. The results highlight the importance of peace education in the early stages of learning, with students emphasizing the need for integrating peace education into the curriculum to foster a peaceful society.

Students identified several core components of peace education, including conflict resolution, human rights education, and global citizenship. Many respondents acknowledged peace education's potential to serve as a foundation for national development, reconciliation, and the creation of a just society. The survey also revealed a strong belief that peace is essential for sustainable development, mutual

agreement, and harmonious coexistence. While most students demonstrated awareness of the concept of positive peace, fewer recognized structural and cultural violence, indicating a need for further education in these areas. In addition to exploring students' understanding of peace, the survey assessed their self-reported skills for peaceful coexistence, such as communication, critical thinking, and cooperation.

The majority of students expressed confidence in their ability to engage in peaceful dialogue, resolve conflicts, and participate in collaborative efforts to build a peaceful society. The study concludes with recommendations for Sokhumi State University to enhance its peace education efforts, such as integrating peace education into various disciplines, promoting interdisciplinary programs, and increasing opportunities for student engagement in peace-building activities.

The findings underscore the importance of fostering a culture of peace within the university to prepare students for active roles in building a peaceful and democratic society.

Keywords: Peace education, conflict resolution, positive peace, cultural violence, peaceful coexistence, sustainable development, global citizenship, critical thinking.

ქრისტინე გიორგაძე
სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
(საქართველო)

ეროვნულ უმცირესობათა ინტეგრაცია სწავლა-სწავლების პროცესში

უსაფრთხო სკოლის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ასპექტი არის, მულტიკულტურული განათლების ასახვა სასწავლო პროცესში. თემის აქტუალობას განაპირობებს ქართული სოციუმის მრავალფეროვნება, სხვადასხვა ხალხების მრავალსაუკუნოვანი თანაარსებობა ერთ ტერიტორიაზე და გამოჩვენებს იმისა თუ რამდენად არიან ისინი ინტეგრირებულნი ქართულ საგაკვეთილო სივრცეში. დავიწყეთ მუშაობა აღნიშნულ საკითხზე. გამოვარკვიეთ ხდებოდა თუ არა სასწავლო პროცესში მულტიკულტურული განათლების ასახვა, რა ქმედითი ნაბიჯები იდგმება ამისათვის და აქვს თუ არა შედეგი აღნიშნულ მიდგომას. რამდენად ხშირი იყო სწავლა-სწავლების პროცესში დიფერენცირების გამოკვეთა სხვადასხვა მახასიათებლების მიხედვით და ქონდა თუ არა ადგილი ბუღინგის შემთხვევებს ეთნიკურ ნიადაგზე, საზოგადოების ორივე წარმომადგენლის მხრიდან, როგორც უმრავლესობის, ასევე უმცირესობისა.

აღნიშნული მოხსენების ფარგლებში, ჩავატარეთ კვლევა, გამოვიკითხეთ პედაგოგები, საქართველოს ყველა რეგიონიდან. კვლევის მიზანი გახლდათ, გამოგვეჩვენა მასწავლებლების დამოკიდებულება ისეთ საკვანძო საკითხებზე, როგორებიც არის: უმცირესობების წარმომადგენელ მოსწავლეთა ინტეგრაცია სასწავლო პროცესში. ახერხებენ თუ არა მათი მოსწავლეები საკუთარი ძალების მაქსიმალურად რეალიზებას? თუ ვერ ახერხებენ რა არის ამის მიზეზი? როგორ აფასებენ დირექციის, მასწავლებლების, მოსწავლეების, მშობლებისა და სახელმწიფოს დამოკიდებულებას უმცირესობათა საგაკვეთილო სივრცეში ინტეგრაციის პროცესს. კვლევა ჩატარდა რაოდენობრივი და თვისობრივი, მოხდა შედეგების ანალიზი და დასკვნების გამოტანა. გამოიკვეთა რომ, გამოკითხულ პედაგოგთა მოსაზრებით, ეთნიკურ უმცირესობათა დიდი ნაწილი არის სრულად ჩართული საგაკვეთილო პროცესში. ისინი დადებითად აფასებენ დირექციის, მასწავლებლების, მოსწავლეებისა და მშობლების დამოკიდებულებას, ეთნიკური უმცირესობების მიმართ

და მათი უდიდესი ნაწილი 96,3% დადებითად აფასებს სახელმწიფო პოლიტიკას, უმცირესობათა საგაკვეთილო სივრცეში ინტეგრაციის ხელშესაწყობად. ნაშრომში ასევე წარმოდგენილია მიზეზები იმისა თუ რატომ არ არის, მოსწავლეთა გარკვეული პროცენტი ინტეგრირებული სასწავლო პროცესში.

ზემოაღნიშნული დასკვნები საშუალებას გვაძლევს პოზიტიურად შევაფასოთ ქართული სკოლების დამოკიდებულება, როგორც უმცირესობათა სრული მიმღებლობის, ისე ინტეგრაციის თვალსაზრისით. კვლევის დროს გამოკვეთა ზოგიერთი ხარვეზი და სკოლის მხრიდან მის აღმოსაფხვრელად ქმედითი ნაბიჯების გადადგმის მზაობა.

საკვანძო სიტყვები: უმცირესობათა ინტეგრაცია, მულტიკულტურული განათლება, სწავლა-სწავლების პროცესი, დიფერენცირება, საგაკვეთილო გარემო, სახელმწიფო პოლიტიკა, განათლების ინკლუზია.

Kristine Giorgadze
Sokhumi State University (Georgia)

Integration of National Minorities in the Teaching-learning Process

One of the most important aspects of a safe school is the reflection of multicultural education in the learning process. The relevance of this topic is determined by the diversity of Georgian society, the centuries-long coexistence of various peoples on the same territory, and the examination of how well they are integrated into the Georgian classroom environment. We began working on this issue. We investigated whether multicultural education is reflected in the learning process, what effective steps are being taken to achieve this, and whether this approach has yielded any results. We also examined how often differentiation is highlighted in the teaching-learning process based on various characteristics, and whether there have been cases of bullying on ethnic grounds, from both the majority and minority communities.

As part of this report, we conducted research, surveying teachers from all regions of Georgia. The goal of the research was to understand teachers' attitudes on key issues, such as the integration of students from minority backgrounds into the learning process. Are these students able to fully realize their potential? If not, what are the reasons? How do they assess the attitudes of school administration, teachers, students, parents, and the state towards the integration process of minorities into the classroom environment? The research was conducted using both quantitative and qualitative methods, with results analyzed and conclusions drawn.

The findings revealed that, according to the surveyed teachers, the majority of ethnic minorities are fully integrated into the classroom process. They positively evaluate the attitudes of school administration, teachers, students, and parents towards ethnic minorities, and 96.3% of them positively assess the state's policies in promoting the integration of minorities into the classroom. The paper also presents the reasons why a certain percentage of students are not integrated into the learning process.

The above-mentioned conclusions allow us to positively evaluate the attitude of Georgian schools, both in terms of full acceptance of minorities and integration. During the research, some shortcomings were highlighted and the readiness of the school to take effective steps to eliminate them.

Keywords: Integration of minorities, multicultural education, teaching-learning process, differentiation, classroom environment, state policies, educational inclusion.

ანა ახალაია

*სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
(საქართველო)*

საგანთა ინტეგრირების საკითხი დაწყებით საფეხურზე

ჩვენი კვლევის მიზანია წარმოვაჩინოთ ინტეგრირებული გაკვეთილის უპირატესობები, რადგან იგი საშუალებას იძლევა მოსწავლეები დაწყებითი კლასებიდანვე შევაჩვიოთ სინთეზურ აზროვნებას. ინტეგრირებული გაკვეთილი მოსწავლეს უხმარება, ერთი საგნის წინარე ცოდნა გამოიყენოს მეორე საგნის ასათვისებელი მასალის საფუძვლად.

კვლევის მეთოდოლოგია ეფუძნება პედაგოგთა პრაქტიკულ გამოცდილებას, რომელი საგნების ინტეგრირებას უჭერენ მხარს და რატომ?

ჩვენი ყურადღება მიიქცია იმან, რომ ინტეგრირებული გაკვეთილი მეტად საინტერესოს და სახალისოს ხდის სასწავლო პროცესს და ამალღებს მოტივაციას. ასეთი მუშაობის პროცესში პედაგოგს შეუძლია დაანახოს ბავშვს, რომ ცალკეული სასწავლო საგნები სხვა არაფერია, თუ არა განსხვავებული თვალსაზრისები რეალურად არსებულ შესასწავლო ობიექტებზე. აზროვნებას ახასიათებს გადატანის უნარი. მას შემდეგ, რაც მოსწავლე ერთხელ გადაჭრის ამოცანას, მას უკვე აღარ უჭირს ანალოგიური ამოცანების გადაჭრა სხვა სიტუაციებში. ტრანსფერი არ ხდება თავისთავად. ამისთვის საჭიროა სწავლების საგანგებოდ დაგეგმვა.

კვლევის შედეგად გამოიკვეთა, რომ ინტეგრაცია სასწავლო პროცესში სამყაროზე მთლიანობითი წარმოდგენის ფორმირების, მოვლენებისა და პროცესების არსებითი ურთიერთკავშირის გაგების ხელშემწყობი ხდება. იგი საშუალებას იძლევა ბავშვის აღქმაში გააერთიანოს, დააკავშიროს ცალკეულ საგნებში მიღებული ცოდნა, დაეხმაროს მას, შეიქმნას ერთიანი, მთლიანი, ფართო წარმოდგენა სამყაროზე, ბუნებაზე, საზოგადოებაზე და საკუთარ ადგილზე ამ სამყაროში. პედაგოგები აღნიშნულ გაკვეთილს ატარებენ გარკვეული სიხშირით, როგორც ჰუმანიტარულ მეცნიერებებთან ინტეგრირებით, ასევე მიმართავენ ტექნიკურ საგნებთან კავშირს, რადგან ინტეგრაცია გულისხმობს დეკლარატიული და პროცედურული ცოდნის გამოყენების პირობების გააზრებას და სხვადასხვა კონტექსტში ტრანსფერის შესაძლებლობას.

საკვანძო სიტყვები: ინტეგრირებული გაკვეთილი, დაწყებითი განათლება, სინთეზური აზროვნება, ცოდნის გადატანა, ჰოლისტიკური სწავლება, სტუდენტთა მოტივაცია, ინტერდისციპლინარული სწავლება, დეკლარატიული და პროცედურული ცოდნა.

Anna Akhalaia

Sokhumi State University (Georgia)

The issue of integrating subjects at the primary level

The purpose of our research is to show the advantages of the integrated lesson, as it allows students to get accustomed to synthetic thinking from the primary level. An integrated lesson helps the student use the previous knowledge of one subject as a basis for digestible material of another one. The research methodology is based on the practical experience of teachers. Namely, which subjects do they support to be integrated and why?

Our attention was drawn to the fact that the integrated lesson makes the learning process more interesting and funny and it increases motivation. In the process of such a work, the teacher can show the child that each of the school subjects are nothing but different points of view on actually existing learning objects. Thinking is characterized by the ability to transfer. After a student solves a problem once, he has no longer difficulties of solving similar problems in other situations. The transfer does not happen by itself. A Special planning of teaching is necessary for this.

As a result of the research, it was revealed that the integration in the educational process promotes the formation of a holistic view of the world, the understanding of the essential interrelationship of events and processes. It allows the child's perception to combine and connect the knowledge, obtained in separate subjects, to help him create a single, whole, broad idea of the world, nature, society and to find his own place in this world. Educators conduct this lesson with a certain frequency, both by integrating it with humanities, and also by referring to the combination with the technical subjects, because integration involves understanding the conditions of the of declarative and procedural knowledge and the possibilities of transferring it in different contexts.

Keywords: Integrated lesson, primary education, synthetic thinking, subject integration, knowledge transfer, holistic learning, student motivation, declarative and procedural knowledge.

ანა გოგოლაშვილი

კავკასიის უნივერსიტეტი (საქართველო)

დევიდ ლენდი

ლიტორალ-კოტ დ'ოპალის უნივერსიტეტი (ULCO, საფრანგეთი)

ბეჟან ჭანკვეტაძე

*ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
(საქართველო)*

ენანტიომერების მიგრაციის რიგის მართვა კაპილარულ ელექტროფორეზში და მისი გავლენა ანალიზური მეთოდის მახასიათებლებზე

პროექტის მიზანს წარმოადგენდა კაპილარული ელექტროფორეზის პოტენციალის მაქსიმალური გამოყენება ენანტიოსელექტიური მოლეკულათშორისი ურთიერთქმედებების შესასწავლად, ხოლო ამ მიზნით ციკლოდექსტრინების, როგორც ქირალური სელექტორების გამოყენება, ხოლო სელექტანტად ქირალური სამკურნალწამლო საშუალებებს გამოიყენება. ციკლოდექსტრინების ქირალურ სელექტორებად გამოყენებას გააჩნია რამდენიმე მნიშვნელოვანი უპირატესობა, მათი სტრუქტურა კარგად არის შესწავლილი, ულტრაიისფერ უბანში გამჭვირვალობა, გამოკვეთილი ბმრ სიგნალები, რაც ამ ტექნიკით წარმოქმნილი კომპლექსის სტრუქტურის შესწავლის საშუალებას იძლევა. ციკლოდექსტრინების კომპლექსის ფორმირების უნარი ფრთოდ არის გამოკვლეული, ისინი გამოიყენება სხვადასხვა სფეროში, როგორცაა ანალიზური ქიმია, ფიზიკური ქიმია, ორგანული ქიმია, სუპრამოლეკულური ქიმია და ფარმაცევტული ინდუსტრია. ციკლოდექსტრინები ჩვეულებრივ გამოიყენება წყალში ხსნადობის გასაუმჯობესებლად, გემოსა და სუნის შენიღბვისათვის და ჰიდროფობური პრეპარატების ფორმულასთან დაკავშირებული პრობლემების მოსაგვარებლად. კვლევაში გამოვიყენეთ კაპილარული ელექტროფორეზი, ბირთვულ-მაგნიტური რეზონანსის სპექტროსკოპია და იზოთერმული ტიტრაციის კალორიმეტრია, რათა შეგვესწავლა ენანტიოსელექტიური კომპლექსის ფორმირების მექანიზმები ციკლოდექსტრინსა და საკვლევ ნივთიერებას შორის. კაპილარულმა ელექტროფორეზმა კიდევ ერთხელ გვაჩვენა, რომ ის ძალიან მგრძობიარე მეთოდია სუსტი ენანტიოსელექტიური ეფექტების დასანახად, ხოლო ბმრ სპექტროსკოპიამ საშუალება

მოგვცა ინფორმაცია მიგველო კომპლექსის სტრუქტურის შესახებ. კალორიმეტრია გამოყენებული იყო მცირე ენერგეტიკული ეფექტების შესასწავლად, რომელიც კომპლექსის ფორმირების პროცესში ხდება. პროექტში კაპილარული ელექტროფორეზის, ბირთვულ-მაგნიტური რეზონანსული სპექტროსკოპიის და იზოთერმული ტიტრაციის კალორიმეტრიის ტანდემურმა გამოყენებამ საშუალება მოგვცა უფრო ღრმად ჩაგვეხედა ენან-ტიოსელექტიური მოლეკულათშორისი ურთიერთქმედების პროცესის ისეთ ასპექტებში როგორცაა, კომპლექსების სტრუქტურა, თერმოდინამიკური პროცესები და ენანტიოსელექტიური ასპექტები.

პროექტი შესრულებულია შოთა რუსთაველის საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდის ახალგაზრდა მეცნიერთა გრანტით, YS-23-187.

საკვანძო სიტყვები: ენანტიომერები, ქირალობა, ბმრ, კაპილარული ელექტროფორეზი, იზოთერმული ტიტრაციის კალორიმეტრია.

Ann Gogolashvili

Caucasus University (Georgia)

David Landy

Université du Littoral-Côte d'Opale (ULCO, France)

Bezhan Chankvetadze

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University (Georgia)

Adjustment of Enantiomer Migration Order in Capillary Electrophoresis and its Effect on Analytical Method Performance

The project aimed to explore the potential of capillary electrophoresis (CE) for studying enantioselective intermolecular interactions. It focused on utilizing cyclodextrins and their derivatives as chiral selectors and a range of chiral compounds, particularly chiral drugs, as selectands. Cyclodextrins offer advantages such as well-characterized structures, transparency in the UV range for compatibility with CE instruments, and well-defined NMR spectra for elucidating complex structures.

Cyclodextrins are widely studied complex formation agents with applications in various fields such as analytical chemistry, physical chemistry, organic chemistry, supramolecular chemistry, materials sciences, and the pharmaceutical industry. They are commonly used to improve water solubility, mask taste and odor, and address formulation challenges of hydrophobic drugs.

The study employed CE, NMR spectroscopy, and isothermal titration calorimetry (ITC) to elucidate the mechanisms of enantioselective complex formation between cyclodextrins and chiral guest molecules. CE proved to be highly sensitive for detecting weak enantioselective effects, while NMR spectroscopy provided insights into complex structures and association constants. ITC was used to measure small energetic effects in guest-cyclodextrin interactions.

The project advanced knowledge in enantioselective intermolecular interactions by combining CE, NMR spectroscopy, and ITC. These techniques provided comprehensive insights into the structural, thermodynamic, and enantioselective aspects of cyclodextrin complexes with chiral analytes. The findings contribute to further investigations and potential applications in various fields

Project is financed by SHOTA RUSTAVELI GEORGIAN NATIONAL SCIENCE FOUNDATION YOUNG SCIENTISTS GRANT, YS-23-187

Keywords: Enantiomers, Chirality, NMR, Capillary Electrophoresis, Isothermal Titration Calorimetry.

**ნინო ტაბატაძე, ირმა ცომაია, ემა ჭურდულია,
ანტონ ჩიქოვანი**

*სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
(საქართველო)*

**საქართველოში ფარმაცევტული საქმიანობის
ევროკავშირის რეგულაციები**

საქართველოში ფარმაცევტულ საქმიანობაში ინტენსიურად ინერგება საერთაშორისო რეგულაციები, რაც მსოფლიო ფარმაცევტული ბიზნესის ტენდენციაა. ჩვენი ქვეყნის ფარმაცევტული ბაზარი ყოველწლიურად სწრაფი ტემპით იზრდება და საკმაოდ მომგებიანი სფეროს წარმოადგენს. ევროკავშირის ფარმაცევტული სტრატეგია, ნებისმიერი კრიზისისთვის მზადყოფნასა და მოსახლეობისთვის საჭირო მედიკამენტების სტაბილურ მიწოდებას ითვალისწინებს. დიდი მნიშვნელობა აქვს ფარმაცევტული ინდუსტრიის განვითარებას, მედიკამენტებზე ფასების შემცირებას და მათი ხელმისაწვდომობის გაზრდას.

ევროკავშირის GMP/GDP სტანდარტები უზრუნველყოფს მიმოქცევაში არსებული ფარმაცევტული პროდუქციის მაღალ ხარისხს და ზრდის ქვეყნის საექსპორტო პოტენციალს. ფარმაცევტული ინდუსტრიის რეგულირება დაკავშირებულია ფარმაცევტული პროდუქტის შექმნასთან, წარმოებასა და დისტრიბუციასთან.

ევროკავშირის საერთაშორისო სტანდარტების მიხედვით, GMP (Good Manufacturing Practice) - არის სისტემა, რომელიც ასახავს ფარმაცევტული პროდუქტების წარმოებასა და ხარისხის კონტროლს აღნიშნული სტანდარტების შესაბამისად. საქართველომ ახლახან დაიწყო GDP (Good Distribution Practice) კარგი სადისტრიბუციო პრაქტიკის დანერგვა ფარმაცევტულ საქმიანობაში.

საქართველოში GMP/GDP სტანდარტზე გადასვლა სავალდებულოა ყველა ფარმაცევტული საწარმოსთვის და საბითუმო დისტრიბუტორისთვის. ევროკავშირი მხარს უჭერს საქართველოს ინვესტიციებით მედიცინის სხვადასხვა სფეროს, მათ შორის ფარმაციის განვითარებაში, მაღალი ხარისხის სამკურნალო პროდუქტების წარმოებისა და რეალიზაციის მიზნით, რათა პანდემიის შემდეგ ქვეყანამ სწრაფად გააუმჯობესოს მოსახლეობის ცხოვრების

დონე, გაზარდოს სამედიცინო მომსახურებაზე და უსაფრთხო, ეფექტურ მედიკამენტებზე ხელმისაწვდომობა.

საკვანძო სიტყვები: GMP, GDP, GLP, ევროკავშირი, ფარმაცევტული საქმიანობა, საქართველო, რეგულაციები.

**Nino Tabatadze, Irma Tsomaia, Emma Tchurgulia,
Anton Chikovani**

Sokhumi State University (Georgia)

The European Union's Regulations of Pharmaceutical Activities in Georgia

International regulations are intensively introduced in the pharmaceutical activity of Georgia, which is the tendency of the world pharmaceutical business. The pharmaceutical market of Georgia is growing at a fast pace every year and is a very profitable field.

The European Union's pharmaceutical strategy, calls for increased preparedness for any crisis and stable provision of the necessary medicines to the population.

The development of the pharmaceutical industry and business operations, also reducing the prices of medicines and their availability is of great importance. The GMP/GDP standards ensure the high quality of pharmaceutical products in circulation and, at the same time, increase the country's export potential. The regulation of the pharmaceutical industry is intricately linked to the formulation, development, production, and distribution of pharmaceutical products.

According to the international standards of the European Union, GMP - Good Manufacturing Practice is a system that outlines the production and quality control of pharmaceutical products under standards. Georgia has recently begun implementing Good Distribution Practice (GDP) in pharmaceutical activities.

In Georgia, the transition to the GMP/GDP standard is mandatory for all pharmaceutical enterprises and wholesale distributors.

The European Union supports Georgia with specific investments for the development of various areas of medicine, including pharmacy, in order to promote the production and distribution of high-quality medicinal products, so that after the pandemic, the country can quickly improve the standard of living of its citizens, access to medical services and safe medicines.

Keywords: GMP, GDP, GLP, European Union, Pharmaceutical affairs, Georgia, regulations.

გია ღვინჯილია

*სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
(საქართველო)*

ადმოსავლეთ საქართველოში ბრუცელოზის გავრცელების თავისებურებანი

ბრუცელოზი, მალტის ცხელება, ბანგის დაავადება — ადამიანისა და ცხოველის ინფექციურ-ალერგიული დაავადება. მიმდინარეობს ხანგრძლივად (3 თვიდან 2 წლამდე და მეტხანს), უმთავრესად აზიანებს ნერვულ სისტემას, ძვლებს, სახსრებს.

კვლევებით დადგენილია, რომ საქართველოში ბრუცელოზით ავადობას სეზონურობა ახასიათებს. დაავადებების შემთხვევები პიკს ივნის-ივლისში აღწევს. ბრუცელოზი უპირატესად მამაკაცთა შორისაა გავრცელებული (წლების მიხედვით, მამაკაცებში ბრუცელოზის შემთხვევების ხვედრითი წილის დიაპაზონია 78,2% - 88,9. ბრუცელოზით ყველაზე ხშირად ავადდებიან 30-59 წლის პირები (ხვედრითი წილი - 48,5%), იშვიათად ბავშვები და ხანშიშესული პირები (60 და მეტი წელი) ამასთან, ბრუცელოზით დაავადებულ 30-59 წლის პირებს შორის მამაკაცები შეადგენენ 85,5%-ს.

საქართველოში, კერძოდ კახეთისა და ქართლის რეგიონებში, 2013-2022წლებში ჩატარდა ბრუცელოზით დაავადების ეპიდემიოლოგიური ანალიზი. დადგინდა, რომ საქართველოში ჯერ კიდევ ფართოდ არის გავრცელებული ზოონოზური დაავადებები. საქართველოში 2013-2022 წლებში რეგისტრირებულია ბრუცელოზით დაავადების 997 შემთხვევა. ბრუცელოზის ინფექციის წყაროს დადგენა ძნელია, თუ 2013-2016 წლებში ინფექციის სავარაუდოდ წყაროდ ასახელებენ ცხვარს, უკანასკნელ წლებში იმის გამო, რომ გახშირდა შერეული ფერმები (ცხვარი, ძროხა), სადაც ძროხის, როგორც ინფექციის მნიშვნელობა იზრდება, ინფექციის წყაროდ სახელდება როგორც ცხვარი, ისე ძროხა (43%). სურსათის ეროვნული სააგენტოს მონაცემებით, ბრუცელოზის მხრივ ეპიზოოტოლოგიური სიტუაცია დაძაბულია მსვილფენა რქოსან პირუტყვში. მათში 2013-2022 წლებში 10-ჯერ და მეტჯერ გაიზარდა ბრუცელოზის გამოვლინება ახმეტის, თელავის, დედოფლისწყაროს და გარდაბნის რაიონებში. ამრიგად, კვლევებმა აჩვენა, რომ:

1. საქართველოში ბრუცელოზი კვლავ ფართოდ გავრცელებული ზოონოზური დაავადებაა. იგი უმეტესად გავრცელებულია კახეთის რაიონებში (საგარეჯო, ახმეტა, დედოფლისწყარო, თელავი), გაზაფხულის სეზონურობით, უმეტესი შემთხვევებით 20-40 წლის ასაკში (47%). იმატა დაავადების ხვედრითმა წილმა მოზარდებსა (14%) და დიასახლისებში (13%).
2. ბრუცელოზის ეპიდრომული პროცესი ხასიათდება ტალღისებური მიმდინარეობით, მასში 2013-2022 წლებში აღინიშნება მატების გამოხატული ტენდენცია. რეალური ეპიდემიური სურათის დასადგენად, მოსახლეობის გამოკვლევა უნდა მოხდეს ადგილზე.
3. მჭიდრო ურთიერთკავშირი უნდა იყოს სამედიცინო და ვეტერინალურ სამსახურებს შორის. ბრუცელოზით დაავადების თითოეული შემთხვევის ურთიერთშეტყობინება განაპირობებს როგორც დაავადებული ადამიანის, ისე ცხოველის ადრეულ გამოვლინებას.
4. ბრუცელოზის პრევენციაში წამყვანია არაკეთილსაიმედო ფერმის ცხოველებში ამ დაავადების საწინააღმდეგო ღონისძიებათა ჩატარება: დაავადებულ ცხოველთა იზოლაცია, ფერმების გაჯანსაღება, გადასაყვანი ტრასების გამოყოფა, სათანადო კონტროლის დაწესება რძის და ხორცის პროდუქტებზე.

საკვანძო სიტყვები: ბრუცელოზი, ზოონოზური დაავადება, აღმოსავლეთ საქართველო, სეზონური პატერნი, კახეთი, ქართლი, ეპიდემიოლოგიური ანალიზი, შერეული ფერმები, საქონელი, ცხვარი, ადამიანთა ინფექცია, ეპიზოოტიური მდგომარეობა, სურსათის ეროვნული სააგენტო, პრევენციული ღონისძიებები, სამედიცინო-ვეტერინარული თანამშრომლობა.

Gia Ghvinjilia

*Sokhumi State University
(Georgia)*

Features of the spread of Brucellosis in Eastern Georgia

Brucellosis, also known as Maltese fever or Bang's disease, is a human and animal infectious-allergic disease. It can last for a prolonged period, from two to three months to even longer, and primarily affects the nervous system, bones, and joints.

Studies have established that the incidence of brucellosis in Georgia follows a seasonal pattern, with cases peaking in June-July. Brucellosis predominantly affects

men, with the specific proportion of male cases ranging from 78.2% to 88.9%. People aged 30-59 are most commonly affected by brucellosis, accounting for 48.5% of cases, while children and elderly individuals (aged 60 and older) are affected less frequently. Among individuals aged 30-59 suffering from brucellosis, men make up 85.5%.

Epidemiological analysis of brucellosis in Georgia, specifically in the Kakheti and Kartli regions from 2013 to 2022, has revealed that zoonotic diseases remain widespread. During this period, 997 cases of brucellosis were registered in Georgia. Determining the source of brucellosis infection has proven challenging. In the years 2013-2016, sheep were identified as the probable source, but in subsequent years, due to the increase in mixed farms (sheep and cows), both sheep and cows have been implicated as sources of infection (43%).

According to data from the National Food Agency, the epizootic situation regarding brucellosis in cattle is tense, with a tenfold or greater increase in brucellosis cases between 2013 and 2022. Cases have been observed primarily in the districts of Akhmeta, Telavi, Dedoplistskaro, and Gardabani.

Studies have shown the following:

1. Brucellosis remains a widespread zoonotic disease in Georgia, particularly prevalent in Kakheti districts (Sagarejo, Akhmeta, Dedoplistskaro, Telavi). It exhibits a seasonal pattern, with the majority of cases occurring in individuals aged 20-40 (47%). There has been an increase in the proportion of cases among adolescents (14%) and housewives (13%).
2. The epidemic process of brucellosis is characterized by a wave-like course, with a pronounced increasing trend observed from 2013 to 2022. Accurate determination of the epidemic situation requires on-site population surveys.
3. There should be a close relationship between medical and veterinary services. Prompt reporting of each case of brucellosis in both humans and animals facilitates early detection and management.
4. Prevention of brucellosis primarily involves implementing anti-disease measures in affected farm animals, including isolating sick animals, maintaining farm hygiene, segregating transfer routes, and implementing appropriate controls on milk and meat products.

Keywords: Brucellosis, zoonotic disease, Eastern Georgia, seasonal pattern, Kakheti, Kartli, epidemiological analysis, mixed farms, cattle, sheep, human infection, epizootic situation, National Food Agency, prevention measures, medical-veterinary cooperation.

ბელა უგრეხელიძე
სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
(საქართველო)

**ადმოსავლეთ საქართველოს ვენახების ვაზის ზოგიერთი საწარმოო
ჯიშების რიზოსფეროს მიკროფლორაზე აგროქიმიური
ღონისძიებების გავლენა**

ნიადაგის მიკროორგანიზმების ცხოველქმედების პროდუქტები მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს ვაზის ნაყოფის ბიოქიმიურ მახასიათებელზე. აგროქიმიური სამუშაოები, რომელიც პერმანენტულად ხორციელდება ვენახებში, სავარაუდოდ ცვლიან ნიადაგის მიკროორგანიზმების რაოდენობრივ და თვისობრივ შემადგენლობას და აქედან გამომდინარე, ნაყოფის ბიოქიმიურ მახასიათებლებსაც.

სამუშაოს კვლევის მიზანს წარმოადგენდა ადმოსავლეთ საქართველოს რეგიონში ყავისფერი ტიპის ნიადაგზე გაშენებული ვაზის ჯიში რქაწითელის რიზოსფეროს მიკროფლორაზე ქიმიურაქტის ბორდოს ხსნარის გავლენა.

კვლევაში მეთოდები: რქაწითელი ჯიშის რიზოსფეროს მიკროორგანიზმები, ნიადაგის ტიპი (ყავისფერი; pH 7,1 ტენი 30%), მათი იდენტიფიკაციის საკვები არეები, დამზადებული პრეპარატების მიკროსკოპირება (სინათლის მიკროსკოპის OMAX AC 100-240V (ჩ) საშუალებით.) გრამის წესით შეღებვა; მიკრობიოლოგიაში მიღებული მეთოდები (მიკრობიოლოგიის თანამედროვე მეთოდები ზ. ლომთათიძე).

კვლევის შედეგად თვალსაჩინოდ განალიზებული იქნა ყავისფერი ტიპის ყამირი ნიადაგი, დადგინდა იქნა რომ pH - 6,9, ტენი-20% მიკროორგანიზმთა რაოდენობა შეადგენს - 1862500000 ; შემდეგ ეტაპზე გაანალიზებულ იქნა ვაზის რქაწითელის რიზოსფერო, რომელიც გაშენებულია იგივე ტიპის ნიადაგზე და აღმოჩნდა რომ pH - 7,1, ტენი -30%, ხოლო რიზოსფეროს მიკრობთა რაოდენობა 211598425. დადგინდა, რომ რქაწითელის ჯიშის ვენახის რიზოსფეროში ბორდოს ხსნარის დამუშავების შემდეგ გაცილებით ნაკლებია მიკროორგანიზმთა რაოდენობა, ყამირ ნიადაგთან შედარებით (8,81 ჯერ). ასევე დადგინდა, რომ რქაწითელის ჯიშის ვაზის რიზოსფერო-

ში (შენჯამლული ბორდოს ხსნარით, ყავისფერი ტიპის ნიადაგი) ჭარბობს შემდეგი მიკროორგანიზმები: ამონიფიკატორები (40%), ნიტრიფიკატორები (35%), საპროფიტები (13%), აზოტმაფიქსირებელი (4%); ხოლო ყამირ (ყავისფერი ტიპის) ნიადაგში რქაწითელის ვაზის ჯიშის რიზოსფეროსთან შედარებით დომინირებენ საპროფიტი მიკროორგანიზმები (60%); თუმცა შედარებით მცირე რაოდენობით გვხვდებიან ამონიფიკატორები (21,4%), ნიტრიფიკატორები (4,69%), ხოლო ყამირი (ყავისფერი ტიპის) ნიადაგის აზოტმაფიქსირებელი (8%), რაც 2-ჯერ აღემატება რქაწითელის რიზოსფეროს აზოტფიქსატორთა რაოდენობას.

დადგენილია, რომ აგროქიმიის გავლენა ცვლის რქაწითელის ვაზის რიზოსფეროს რაოდენობრივ შემადგენლობას.

საკვანძო სიტყვები: აღმოსავლეთ საქართველო, მიკროფლორა, რიზოსფერო, აგროქიმია, ვაზი, სასუქები.

Bela Ugrekhelidze

Sokhumi State University (Georgia)

The Influence of Agrochemical Measures on the Rhizosphere Microflora of Some Productive Varieties of Grapevines in Eastern Georgia Vineyards

Animal activity products of soil microorganisms have a significant influence on the biochemical characteristics of grapevine fruit. Agrochemical works, which are permanently carried out in vineyards, probably change the quantitative and qualitative composition of soil microorganisms and hence the biochemical characteristics of the fruit.

The aim of the study was the influence of Chemreact Bordeaux solution on the rhizosphere microflora of Rkatsiteli grape variety grown on brown soil in the region of Eastern Georgia.

Research methods: rhizosphere microorganisms of Rkatshiteli variety, soil type (brown; pH 7.1, moisture 30%), food areas for their identification, microscopy of the prepared preparations (through the light microscope OMAX AC 100-240V (h)), gram staining; adopted in microbiology Methods (modern methods of microbiology Z. Lomtadze,)

As a result of the research, brown loamy soil was initially analyzed, it was determined that pH -6.9, moisture - 20%, the number of microorganisms is 1862500000; At the next stage, the rhizosphere of Rkatsiteli vine, grown on the same type of soil, was analyzed and it was found that pH - 7.1, moisture - 30%, and the number of microbes in the rhizosphere was 211598425.

It has been determined that the number of microorganisms in the rhizosphere of the Rkatsiteli vineyard after the Bordeaux solution treatment is much less, compared to the kamir soil (8.81 times). It is also established that in the rhizosphere of Rkatsiteli vines (poisoned with Bordeaux solution, brown soil) the following microorganisms prevail: ammonifiers (40%), nitrifiers (35%), saprophytes (13%), nitrogen fixers (4%); And in kamir (brown type) soil compared to the rhizosphere of the Rkatsiteli grape variety, saprophytic microorganisms (60%) dominate; however, ammonifiers (21.4%), nitrifiers (4.69%) are found in relatively small amounts, while kamir (brown type) soil nitrogen fixer (8%), which is 2 times higher than the amount of nitrogen fixers in the Rkatsiteli rhizosphere. It is determined that the influence of agrochemistry changes the quantitative composition of the rhizosphere of Rkatsiteli vines.

Keywords: Eastern Georgia Microflora, Rhizosphere, Agrochemistry, Vine, Fertilizers.

იოსებ გიომილი
სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
(საქართველო)

**აღმოსავლეთ საქართველოს ნიადაგებში თავისუფლად
მცხოვრები აზოტმაფიქსირებელი ბაქტერიების გავრცელების
თავისებურებანი**

ნიადაგში, მასში მიმდინარე მიკროორგანიზმებით გამოწვეული ბიოქიმიური პროცესებიდან, განსაკუთრებული როლი ენიჭება თავისუფლად მცხოვრებ აზოტმაფიქსირებელ ბაქტერიებს, რომლებიც ნიადაგის ბუნებრივი აზოტით გამამდიდრებელი წყაროა. მეცნიერთათვის აქტუალურ საკითხს წარმოადგენს აზოტმაფიქსირებელი ბაქტერიების გავრცელების თავისებურების შესწავლა, ასევე ნიადაგში ცალკეული აზოტმაფიქსირებელი ბაქტერიების რაოდენობრივი და თვისობრივი შემადგენლობის დადგენა.

სამუშაოს კვლევის მიზანს წარმოადგენდა: ანთროპოგენური ტიპის ნიადაგში თავისუფლად მცხოვრები აზოტმაფიქსირებელი მიკროორგანიზმების გავრცელების თავისებურებების შესწავლა.

აზოტმაფიქსირებელი ბაქტერიების იდენტიფიკაციისათვის ვიყენებდით სელექტიურ საკვებ არეებსა და მიკრობიოლოგიაში დღეს მიღებული კვლევის მეთოდებს (მიკრობიოლოგიის კვლევის თანამედროვე მეთოდები. ზ. ლომთათიძე);

კვლევის შედეგად დადგინდა, რომ ანთროპოგენური ტიპის ნიადაგში სხვადასხვა გვარის აზოტმაფიქსირებელი ბაქტერიების, წლის სეზონის მიხედვით, რაოდენობრივი და თვისობრივი შემადგენლობა სხვადასხვაა, კერძოდ ზამთრის სეზონში ნიადაგის 5-10 სმ-ის სიღრმეზე გვხვდებიან როგორც ბეირენკიები ასევე აზოტობაქტერები, ღერქსიები და აზოსპირილიუმები; ამ სიღრმეზე დომინირებენ აზოსპირილიუმები, ნაკლები რაოდენობით გვხვდება ბეირენკი, მცირე რაოდენობითაა გავრცელებული ღერქსიები, ამათთან შედარებით მეტია აზოტობაქტერიები; 10-15 სმ-ის სიღრმეზე დომინირებენ ბეირენკიები და აზოსპირილიუმები; მცირე რაოდენობით გვხვდებიან აზოტობაქტერიები, არ გამოვლინდა ღერქსიები; 20-25 სმ-ის სიღრმეზე ვითარდებიან მხოლოდ და მხოლოდ Beijerinckia-ს გვარის წარმომადგენლები;

ზაფხულის სეზონში- 5-10 სმ-ის სიღრმეზე გამოვლენილია ოთხივე გვარის აზოტმაფიქსირებელი ბაქტერიები, აქ დომინირებენ აზოტბაქტერიები, შედარებით მცირე რაოდენობით გვხვდებიან აზოსპირილიუმები და ბეირინკიები, მცირე რაოდენობით ფიქსირდება დერქსიები; 15 -10 სმ-ის სიღრმეზე იდენტიფიცირებულია მხოლოდ ბეირენკიები (ჭარბი რაოდენობით) და მცირე რაოდენობით აზოტბაქტერიები; 20-25 სმ-ის სიღრმეზე გვხვდებიან მხოლოდ ბეირინკიები.

შემოდგომის სეზონზე: 5-10 სმ-ის სიღრმეზე დომინირებენ ბეირენკები (შედარებით მეტი) და აზოსპირილიუმები; მცირე რაოდენობითაა წარმოდგენილი დერქსიები და აზოტობაქტერი; 15-10 და 20-25 სმ-ის სიღრმეზე გვხვდებიან მხოლოდ ბეირინკიები.

დადგენილია, რომ ანთროპოგენური ტიპის ნიადაგში წლის სეზონის მიხედვითა და სიღრმეების მიხედვით იცვლება აზოტმაფიქსირებელი ცალკეული ბაქტერიების რაოდენობრივი და თვისებრივი შემადგენლობა.

საკვანძო სიტყვები: აღმოსავლეთ საქართველო, აზოტმაფიქსირებელი ბაქტერია, ანთროპოგენური ტიპის ნიადაგი.

Ioseb Gioshvili

Sokhumi State University (Georgia)

Characteristics of distribution of free-living nitrogen-fixing bacteria in the soil of Eastern Georgia

In the soil, from the biochemical processes caused by microorganisms occurring in it, nitrogen-fixing bacteria living in it, which are a source of enrichment of natural nitrogen in the soil, the topic for scientists is the study of the peculiarities of the spread of nitrogen-fixing bacteria, as well as the quantitative and qualitative composition of individual nitrogen-fixing bacteria in the soil. The aim of the research work was to study the characteristics of the distribution of free-living nitrogen-fixing microorganisms in the anthropogenic type of soil.

As a result of the research, it has been established that the quantitative and qualitative composition of different genera of nitrogen-fixing bacteria in the anthropogenic type of soil is different depending on the season of the year, in particular, in the winter season, at a depth of 5-10 cm of the soil, we find both Beirenkia and Azotobacter, Derxia and Azospirillum; Azospirilliums dominate at this depth, Beyerinci is found in smaller quantities, Derxia is common in small quantities, compared to them there are more nitrogen bacteria; at a depth of 10-15 cm, Beirenica and Azospirillum dominate; nitrogen bacteria are found in small quantities, no

Derxia were detected; at a depth of 20-25 cm, only and Only representatives of the genus Beijerinckia;

In the summer season, at a depth of 5-10 cm, all four genera of nitrogen-fixing bacteria are detected, nitrogen-fixing bacteria dominate here, Azospirillum and Bayerinkia are found in relatively small quantities, and Derxia are found in small quantities; At a depth of 10-15 cm, only bairenki (in excess) and a small amount of nitrogen bacteria are identified; At a depth of 20-25 cm, only Bayerinki are found In the autumn season: at a depth of 5-10 cm, Beyrenki (comparatively more) and Azospirulim dominate; Derxia and Azotobacter are represented in small quantities; at the depth of 15-10 and 20-25 cm only Beyerinki are found.

It has been established that the quantitative and qualitative composition of individual nitrogen-fixing bacteria changes depending on the season and depth in the anthropogenic type of soil.

Keywords: Eastern Georgia Nitrogen-fixing Bacteria, Anthropogenic Type of Soil.

მარიამ მჭედლიშვილი, ლალი ტაბატაძე

სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი (საქართველო)

დავით გვენცაძე

*ივანე ჯავახიშვილის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რ. აგლაძის
სახელობის არაორგანული ქიმიისა და ელექტროქიმიის ინსტიტუტი
(საქართველო)*

ბიოპოლიმერების ტექნოლოგიური ასპექტები იუკა დიდებულის ბოჭკოს საფუძველზე

ბოლო წლებში, გლობალურმა დაბინძურებამ აიძულა კაცობრიობა მიეღო ზომები ბუნების შესანარჩუნებლად. ეკო მასალების შემუშავება და გამოყენება აუცილებელია მდგრადი განვითარების მისაღწევად და გარემო-ზე ადამიანის საქმიანობის ზემოქმედების შესამცირებლად. ბიოპოლიმერების პრაქტიკულად ამოუწურავი რესურსები, ქიმიური სტრუქტურა, უნიკალური თვისებები და ბიოდეგრადირება მუდმივი ინტერესია მეცნიერებისა და ტექნოლოგიებისთვის. სხვადასხვა ცელულოზური მასალის თვისებები პერსპექტიული ალტერნატივაა მათი გარემოსდაცვითი გამოყენებისთვის.

მკვლევარები ყურადღებას ამახვილებენ ბუნებრივი ცელულოზის ბოჭკოებით სავსე კომპოზიტურ მასალებზე, რადგან ეს კომპოზიტები აერთიანებს კარგ მექანიკურ თვისებებს დაბალ სიმკვრივეს, რაც მომავალში საშუალებას მისცემს სამრეწველო პოლიმერულ მასალებს გარდაიქმნას ბიოდეგრადირებადი თვისებების მქონე მასალებად.

ჩვენმა სამეცნიერო ჯგუფმა განახლებადი მცენარეული ნედლეულის საფუძველზე შეიმუშავა ბიოკომპოზიტების წარმოების ახალი, იაფი და ხელმისაწვდომი მეთოდი, რომელშიც ფენოლური ფისები იცვლება არატოქსიკური პოლიმერული მასალით, მეორადი იზოტაქტიკური პოლიპროპილენით და მაღალი სიმტკიცის „Yucca gloriosa“ ბოჭკოებით.

შემკვრელისა და დაქუცმაცებული „Yucca gloriosa“ ბოჭკოს შერევით, ცხელი დაწნევის მეთოდით ნიმუშები მოდიფიცირებული იყო ტეტრაეტოქსისილანის სითხით. მიღებული კომპოზიტისთვის განისაზღვრა წყლის შთანთქმა, კომპრესიული ძალა და დარტყმის ძალა. კომპოზიტების მოდიფიკაციამ გააუმჯობესა მათი მექანიკური თვისებები. მასალების მოდიფიკაციამ შეამცირა წყლის შთანთქმის სიჩქარე 1,5-2-ჯერ, ხოლო კომპრესიული ძალა

გაუმჯობესდა 10-15%-ით. 60 მას.% შვესებისას დაფიქსირდა მაღალი ზემოქმედების სიძლიერის ინდექსი -12,5 კჯ/მ². რომელიც 2-3-ჯერ აღემატება ტუნგოს ზეთის წარმოების ნარჩენებით იგივე შვესების პოლიპროპილენის სიძლიერეს - ტუნგოს ყუთის ნაჭუჭის ფქვილს, რითაც დასტურდება, რომ „იუკა დიდებულის“ ბოჭკო არის ბიოკომპოზიტის გამაძლიერებელი ინგრედიენტი. ბიორგანული კომპოზიტური მასალების მიკროსტრუქტურა და ქიმიური შემადგენლობა შესწავლილი იქნა ოპტიკური ბიოლოგიური მიკროსკოპისა და ინფრაწითელი სპექტროსკოპიის (FTIR) გამოყენებით.

საკვანძო სიტყვები: ბიოპოლიმერები, იუკა გლორიოზას ბოჭკო, ეკომასალები, მდგრადი განვითარება, ცელულოზის ბოჭკოები, ბიოდეგრადირებადი მასალები, ბიოკომპოზიტები, განახლებადი ნედლეული, ფენოლური ფისები, იზოტაქტური პოლიპროპილენი, მექანიკური თვისებები, წყლის შთანთქმა, შეკუმშვის სიმტკიცე, დარტყმის სიმტკიცე, მოდიფიკაცია, ინფრაწითელი სპექტროსკოპია, მიკროსკოპია.

Mariam Mchedlishvili, Lali Tabatadze

Sokhumi State University (Georgia)

Davit Gventsadze

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Rafiel Agladze Institute of Inorganic Chemistry and Electrochemistry (Georgia)

Technological aspects of biopolymers Based on Yucca Gloriosa fiber

In recent years, global pollution has forced humanity to take measures to preserve nature. The development and use of eco-materials is necessary to achieve sustainable development and reduce the impact of human activities on the environment. The virtually inexhaustible resources, chemical structure, unique properties and biodegradability of biopolymers are of constant interest to scientists and technologists. The properties of various cellulosic materials provide promising alternatives for their environmental applications.

Researchers are focusing on composite materials filled with natural cellulose fibers because these composites combine good mechanical properties with low density, which in the future will make it possible to transform industrial polymer materials into materials with biodegradable properties.

Our research team has developed a new, cheap and accessible method for producing biocomposites based on renewable plant raw materials, in which phenolic

resins are replaced with non-toxic polymer material, recycled isotactic polypropylene and high-strength Yucca Glorious fibers.

By mixing the binder and crushed Yucca Gloriosa fiber, the samples were modified with tetraethoxysilane liquid by hot pressing. For the resulting composite, water absorption, compressive strength and impact strength were determined. Modification of composites improved their mechanical properties. Modification of materials reduced the rate of water absorption by 1.5-2 times, and the compressive strength improved by 10-15%. At 60 wt. % filling, a high impact strength of -12.5 kJ/m² was observed, which is 2-3 times higher than the strength of polypropylene of the same filling with a waste product from the production of tungo oil - flour from tungo shells, which proves that the Yuka Magnificent fiber is a reinforcing ingredient of the bio-composite. The microstructure and chemical composition of bioorganic composite materials were studied using optical biological microscopy and infrared spectroscopy (FTIR).

Keywords: Biopolymers, Yucca Gloriosa fiber, Eco-materials, Sustainable development, Cellulose fibers, Biodegradable materials, Biocomposites, Renewable raw materials, Phenolic resins, Isotactic Polypropylene, Mechanical Properties, Water Absorption, Compressive Strength, Impact Strength, Modification, Infrared Spectroscopy, Microscopy.

**დარეჯან ირემაშვილი, ლალი ტაბატაძე,
მანანა ბერულავა**

სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი (საქართველო)

დავით გვენცაძე

*ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
რ. აგლაძის სახელობის არაორგანული ქიმიისა და ელექტროქიმიის ინსტიტუტი
(საქართველო)*

**კაკლოვანი მცენარეული ნარჩენების, კაკლის ნაჭუჭის
საფუძველზე ბიოპოლიმერული, კომპოზიციური მასალების
შემუშავება და კვლევა**

ეკოლოგიურად სუფთა და განახლებადი ბიოპოლიმერები გამოიყენება სახალხო მეურნეობის თითქმის ყველა სექტორში. ამასთან დაკავშირებით, სულ უფრო იზრდება მკვლევარების ინტერესი ბიოორგანული კომპოზიციური მასალების მიმართ. სხვადასხვა მცენარის ცელულოზას ბოჭკოს თვისებები და უპირატესობები პერსპექტიური ალტერნატივაა გარემოსდაცვითი გამოყენებისთვის. საყურადღებოა, რომ სინთეზური პლასტმასები ატმოსფეროში დეგრადაციას არ განიცდის, თუმცა ნელ-ნელა უფრო მცირე ზომის ფრაგმენტებად - მიკროპლასტმასებად იშლება, რომლის მოცილება გარემოდან კიდევ დიდ პრობლემას წარმოადგენს. ატმოსფეროში ნახშირორჟანგის ემისიის შემცირების მიზნით, განახლებადი მცენარეული ნედლეულის ბიომასის გამოყენებით ჩვენ მიერ შემუშავებულ იქნა ჯანმრთელობისათვის უსაფრთხო, მარტივი ტექნოლოგიით დამზადებული, სამრეწველო წარმოებისათვის გაუმჯობესებული, საუკეთესო ფიზიკურ-მექანიკური თვისებების მქონე, იაფი ღირებულების ბიოორგანული კომპოზიციური მასალა.

კვლევის ობიექტს წარმოადგენს მსოფლიო წარმოების ერთ-ერთი მრავალტონაჟიანი პოლიმერის - იზოტაქტიკური პოლიპროპილენის მეორადი ფხვნილი, რის ბაზაზე მიღებულ იქნება კომპოზიტები, სადაც შემავსებლად გამოყენებულ იქნა კაკლოვანი მცენარეული ნედლეულის - კაკლის (ნიგოზის) ნაჭუჭის ნარჩენები. შესწავლილია თერმო-დაწნევების მეთოდით შერეული თერმოპლასტიკური პოლიპროპილენის და დაფუთული ნიგოზის კაკლის ფქვილის მოდიფიცირება სამრეწველო წარმოებაში ფართოდ გამოყე-

ნებული მოსაპირკეთებელი მასალის ტეტრაეთოქსისილანის სითხით. ჩატარდა მიღებული ბიოკომპოზიციური მასალის ფიზიკურ-მექანიკური თვისებების კვლევა: შედარებითი სიმკვრივე, შეკუმშვის სიძლიერე, დარტყმითი სიბლანტე, წყლის შთანთქმა; ოპტიკური მიკროსკოპით შესწავლილია ბიორგანული კომპოზიციური მასალების მიკროსტრუქტურა. FTIR ინფრაწითელი სპექტროსკოპიით განსაზღვრულია კომპოზიტის ქიმიური შემადგენლობა; ბიოკომპოზიციური მასალა გამოიცადა ცოცხალ ორგანიზმზე (თაგვებზე), ჩატარდა ბიოლოგიური კვლევა, რამაც დაადასტურა, რომ მიღებული კომპოზიციური მასალა არის ეკოლოგიურად სუფთა და ჯანმრთელობისათვის უსაფრთხო.

საკვანძო სიტყვები: ბიოპოლიმერული კომპოზიტები, ნიგვზის ნაჭუჭი, განანლებადი მცენარეული ნარჩენები, ცელულოზის ბოჭკო, ბიორგანული მასალები, იზოტაქტური პოლიპროპილენი, თერმოპლასტიკის მოდიფიკაცია, თერმოპრესინგი, მიკროპლასტიკები, გარემოს მდგრადობა, მექანიკური თვისებები, წყლის შთანთქმა, შეკუმშვის სიმტკიცე, დარტყმის სიმტკიცე, FTIR სპექტროსკოპია, მიკროსკოპია, ეკოლოგიურად სუფთა, ჯანმრთელობის უსაფრთხოება.

Darejan Iremashvili, Lali Tabatadze, Manana Berulava

Sokhumi State University (Georgia)

Davit Gventsadze

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Rafiel Agladze Institute of Inorganic Chemistry and Electrochemistry (Georgia)

Development and Research of Biopolymer Composite Materials Based on Walnut Plant Waste, Walnut Shell

Environmentally friendly and renewable biopolymers are used in almost all sectors of the national economy. In this regard, researchers are becoming increasingly interested in bioorganic composite materials. The properties and benefits of cellulose fiber from various plants are a promising alternative for environmental applications. It is worth noting that synthetic plastics do not decompose in the atmosphere, but slowly break down into smaller fragments - microplastics, the removal of which from the environment is an even greater problem. In order to reduce carbon dioxide emissions into the atmosphere, using biomass of renewable plant raw materials, we have developed an inexpensive bio-organic composite material that is safe for health,

manufactured using simple technology, improved for industrial production, and has better physical and mechanical properties.

The object of the research is the secondary powder of one of the world's multi-tonnage polymers - isotactic polypropylene, on the basis of which composites will be obtained, where the remnants of walnut shell were used as a filler.

The modification of thermoplastic polypropylene, mixed by thermopressing and ground nut flour with tetraethoxysilane liquid - a coating material widely used in industrial production - has been studied. A study was carried out of the physical and mechanical properties of the resulting biocomposite material: relative density, compressive strength, impact strength, water absorption; The microstructure of bioorganic composite materials was studied using an optical microscope. The chemical composition of the composite was determined by FTIR spectroscopy; The biocomposite material was tested on a living organism (mice), a biological study was conducted, which confirmed that the resulting composite material is environmentally friendly and safe for health.

Keywords: Biopolymer Composites, Walnut Shell, Renewable Plant Waste, Cellulose Fiber, Bioorganic Materials, Isotactic Polypropylene, Thermoplastic Modification, Thermopressing, Microplastics, Environmental Sustainability, Mechanical Properties, Water Absorption, Compressive Strength, Impact Strength, FTIR Spectroscopy, Microscopy, Eco-friendly, Health Safety.

მეჰმეთ ნადირ აჯეთ
ყარსის კავკასიის უნივერსიტეტი
(თურქეთი)

**არსებითი სახელის ბრუნვების ანალიზი
ქართულ და თურქულ ენებში**

არსებითი სახელის ბრუნვების ანალიზი მნიშვნელოვანია როგორც თურქულენოვანი სტუდენტებისათვის, რომლებსაც სურთ შეისწავლონ ქართული ენა, ასევე ქართველთათვისაც, ვისაც უნდა თურქული ენის შესწავლა. ამრიგად, სტატია თავისი შინაარსით (ბრუნვის საკითხებთან დაკავშირებით) ერთგვარად სახელმძღვანელოს ფუნქციასაც იძენს, რადგან მასალა ორივე ენაზეა წარმოდგენილი და შესაბამისად გაანალიზებული.

ამ მოხსენების მიზანია დეტალურად გავანალიზოთ ბრუნვის ფუნქციები ქართულ და თურქულ ენებში. კვლევის ობიექტია არსებით სახელთა ბრუნების სისტემა ქართულ და თურქულ ენებში.

აღნიშნული სტატიის დასაწერად ჩვენ დეტალურად შევისწავლეთ აკაკი შანიძის, არნოლდ ჩიქობავას, ივანე იმნაიშვილის, ჟუჟუნა ფეიქრიშვილისა და სხვათა ნაშრომები. ასევე თურქულთან დაკავშირებით ზეინეფ ქორქმაზის, მუჰარემ ერგინის, თუნჯერ გულენსოის, ნოდარ ჯანაშიას, ირინე გოცირიძის, მარიკა ჩიქიას, ელიდა კვანტალიანისა და ნანა ჯანაშიას თურქული ენის სახელმძღვანელოები, მერი ნიკოლაიშვილისა და მარინე ილურიძის “ქართული ენა” (თურქებისათვის). მოცემული საკითხისათვის მოვიძიეთ საჭირო მასალა. შესავალ ნაწილში განვიხილეთ ზოგადად ბრუნვის კატეგორიასთან დაკავშირებული საკითხები ქართულ და თურქულ ენებში.

ქართული და თურქული სხვადასხვა ენათა ოჯახებს ეკუთვნის. ქართული იბერიულ-კავკასიური, თურქული კი ალთაურ ენათა ოჯახში შედის. მიუხედავად ამისა, ბრუნვებში მათი შეპირისპირებისას ბევრი საინტერესო ფაქტი აღმოჩნდა. კვლევის შედეგად გამოიკვეთა, რომ ქართულის გარკვეულ ბრუნვებს და მათ ფუნქციებს მიესადაგება თურქულში გარკვეული ბრუნვები. ასევე ქართულის ზოგიერთ ბრუნვას თურქულში მიესადაგება თანდებულისანი ფორმები ან პირიქით. არის ისეთი შემთხვევებიც, როდესაც შესაბამისი ბრუნვა არის ერთ ან მეორე ენაში, მაგრამ მის რომელიმე ფუნქციას მეორე ენაში სხვა ბრუნვა ასრულებს.

ამრიგად, ჩატარებული ანალიზის შედეგები მეტად მნიშვნელოვანია აღნიშნული ენების შემსწავლელთათვის.

საკვანძო სიტყვები: ქართული ენა, არსებითი სახელი, ბრუნვების ანალიზი, თურქული ენა.

Mehmet Nadir Acet

Caucasus University of Kars (Turkey)

Significance of Using Authentic Materials in Foreign Language Teaching

The analysis of noun rotations is important both for Turkish-speaking students who want to study the Georgian language and for Georgians who want to study the Turkish language. Thus, the content of the article (regarding turnover issues) acquires the function of a manual in a way, because the material is presented in both languages and analyzed accordingly.

The purpose of this article is to analyze in detail the rotation functions in Georgian and Turkish languages. The object of the research is the noun rotation system in Georgian and Turkish languages.

To write this article, we studied in detail the works of Akaki Shanidze, Arnold Chikobava, Ivane Imnaishvili, Zhuzhuna Feikrishvili and others. Also, regarding Turkish, Turkish language textbooks by Zeynef Korkmaz, Muharem Ergin, Tunger Gulensoi, Nodar Janashia, Irine Gotsiridze, Marika Jikia, Elida Kvantaliani and Nana Janashia, "Georgian language" by Mary Nikolaishvili and Marine Iluridze (for Turks). We have searched for the necessary material for the given issue. In the introductory part, we discussed the issues related to the rotation category in general in the Georgian and Turkish languages.

Georgian and Turkish belong to different language families. Georgian belongs to the Iberian-Caucasian family, and Turkish belongs to the Altaic language family. Nevertheless, many interesting facts were found when comparing them in rotations.

As a result of the article, it was revealed that certain turns of Georgian and their functions are suitable for certain turns of Turkish. Also, some rotations of Georgian in Turkish are suitable for subjunctive forms or vice versa. There are also cases when the corresponding rotation is present in one or the other language, but some of its functions are performed by another rotation in the other language.

Thus, the results of the conducted analysis are very important for the learners of these languages.

Keywords: Georgian language, Noun, Rotation Analysis, Turkish Language.

ნინო წულაია

სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
(საქართველო)

ავთენტური მასალის გამოყენების მნიშვნელობა უცხოური ენის სწავლებაში

უაღრესად მნიშვნელოვანია უცხოური ენის შემსწავლელისთვის ენის ავთენტური მასალით სწავლება. უცხოური ენის სწავლებაში ავთენტური მასალების ინტეგრირების მიზანია დაეხმაროს ენის შემსწავლელს რეალური სამიზნე ენის, ადგილობრივ ენაზე მოსაუბრეთა მსგავსი ენის, ათვისებასა და გამოყენებაში. მოხსენება ხაზს უსვამს იმ უპირატესობებს, რომლებიც სწავლებაში ავთენტური მასალების გამოყენებას მოაქვს ენის შემსწავლელისთვის. კერძოდ, ავთენტური მასალები ეხმარება მსწავლელს დაინახონ, თუ როგორ გამოიყენება ენა სამიზნე ენობრივ საზოგადოებაში. ავთენტური მასალები იქცევა მსწავლელთა ყურადღებას და ზრდის მათში სწავლის მოტივაციას. ავთენტური მასალები ხელს უწყობს ენის შემსწავლელთა კომუნიკაციური კომპეტენციის განვითარებას. ავთენტური მასალები ზრდის კულტურულ ცნობიერებას ენის შემსწავლელში. სწავლებაში ავთენტური მასალების გამოყენება პასუხობს მსწავლელთა საჭიროებებსა და მოლოდინებს, რადგან მსწავლელები ხედავენ, რომ სწავლობენ თავიანთი ცოდნისა და უნარების სხვადასხვა სფეროსა და სამუშაო კონტექსტში გადასატანად. ავთენტური მასალების გამოყენება აძლიერებს მსწავლელთა თავდაჯერებულობას, რადგან ისინი ეუფლებიან ენას, რომელიც რელევანტური და პრაქტიკულია რეალურ ცხოვრებისეულ კონტექსტებში და ხედავენ კიდევ, რომ მათ შეუძლიათ თავი გაართვან რეალურ საკომუნიკაციო სიტუაციებს. ავთენტური მასალების - წიგნების და პოემების (არაადაპტირებული ტექსტების), ჟურნალ-გაზეთების სტატიების, სატელევიზიო ან რადიო გადაცემების, ფილმების, რეცეპტების თუ მენიუების, სიმღერის ტექსტების, რეალიების და სხვ. - ჩართვა უცხოური ენის სწავლებაში ეხმარება პედაგოგს სწავლების კრეატიული გზებით განხორციელებაში.

საკვანძო სიტყვები: უცხოური ენის სწავლება, რეალური ენა, ავთენტური მასალები, უპირატესობები.

Nino Tsulaia

Sokhumi State University (Georgia)

Significance of Using Authentic Materials in Foreign Language Teaching

Teaching foreign language learners with authentic materials is extremely important. The purpose of integrating authentic materials into foreign language teaching is to help language learners acquire and use a real target language, a language similar to one of native speakers. The report highlights the benefits of using authentic materials for language learners. In particular, authentic materials help learners see how the language is used in the target language community. Authentic materials attract students' attention and increase their motivation to learn. Authentic materials contribute to the development of the communicative competence of language learners. Authentic materials increase cultural awareness in language learners. The use of authentic materials in teaching meets the needs and expectations of learners as learners see themselves learning to transfer their knowledge and skills to different fields and work contexts. Using authentic materials boosts learners' confidence as they acquire language that is relevant and practical in real-life contexts, and they see that they can handle real communication situations. Involvement of authentic materials - books and poems (non-adapted texts), newspaper or magazine articles, television or radio programs, movies, recipes or menus, song lyrics, realia, etc. - in foreign language teaching helps the teacher to implement teaching in creative ways.

Keywords: Foreign Language Teaching, Real Language, Authentic Materials, Advantages.

მელისა ოზგუნი

ღუზჯეს უნივერსიტეტი (თურქეთი)

იაკობ გოგებაშვილის რამდენიმე საბავშვო მოთხრობის თურქული თარგმანებისთვის

მოცემული კვლევა ეხება იაკობ გოგებაშვილის რამდენიმე საბავშვო მოთხრობის თურქულ თარგმანებს და მათ მნიშვნელობას თურქეთში მცხოვრები მუჰაჯირი ქართველებისთვის. იაკობ გოგებაშვილი, როგორც მეცხრამეტე საუკუნის ქართული ლიტერატურის ერთ-ერთი გამორჩეული ფიგურა, განსაკუთრებით ცნობილია თავისი ნაშრომით "დედა ენა", რომელიც ეროვნულ იდენტობასა და კულტურასთან არის მჭიდროდ დაკავშირებული. კვლევა მიზნად ისახავს გოგებაშვილის დიდაქტიკური და ფოლკლორული ელემენტების თურქულ თარგმანებში გადმოცემას, რაც ხელს უწყობს ქართული ლიტერატურის და კულტურის პოპულარიზაციას თურქულენოვან საზოგადოებაში. გოგებაშვილის მოთხრობები, რომლებიც დიდი ზემოქმედებით გამოირჩევა ბავშვებზე, მოიცავს მნიშვნელოვან თემებს, როგორებიცაა ჰუმანიზმი, პატრიოტიზმი და ზნეობრივი ღირებულებები, რაც ფუნდამენტურია ბავშვების აღზრდისათვის.

ამ ეტაპზე თარგმნილია გოგებაშვილის სამი საბავშვო მოთხრობა: "მჩხავანა კატა", "თხა და გიგო" და "უსუნო ყვავილი", რომელთა მეშვეობითაც თურქული აუდიტორია უკეთ გაიცნობს ქართული კულტურისა და ლიტერატურის მემკვიდრეობას.

საკვანძო სიტყვები: იაკობ გოგებაშვილი, საბავშვო ლიტერატურა, დედა ენა, თარგმანი, მუჰაჯირი ქართველები, თურქეთი, ქართული კულტურა, პატრიოტიზმი, ჰუმანიზმი.

Melissa Ozguni

Duzce University (Turkey)

This study focuses on the Turkish translations of several children's stories by Iakob Gogebashvili and their significance for the Muhajir Georgians living in Turkey. Iakob Gogebashvili, one of the prominent figures of 19th-century Georgian literature, is especially known for his work "Dedaena" (Mother Tongue), which is closely tied to national identity and culture. The research aims to convey Gogebashvili's didactic and folkloric elements in Turkish translations, helping to promote Georgian literature and culture among Turkish-speaking communities. Gogebashvili's stories, which have a profound impact on children, address essential themes such as humanism, patriotism, and moral values, which are crucial for children's upbringing.

Currently, three of Gogebashvili's children's stories have been translated: "Mchkhavana Kata" (The Screeching Cat), "Tkha da Gigo" (The Goat and Gigo), and "Usuno Qvavili" (The Scentless Flower), through which the Turkish audience can better understand the heritage of Georgian culture and literature.

Keywords: Iakob Gogebashvili, children's literature, Dedaena, translation, Muhajir Georgians, Turkey, Georgian culture, patriotism, humanism.

ჰალით ოზლერი
ღუზჯეს უნივერსიტეტი (თურქეთი)

**სიმინდი და მასთან დაკავშირებული ლექსიკა მუჰაჯირ
ქართველთა მეტყველებაში იზმიტ/ქოჯაელის
მასალების მიხედვით**

ჩვენი კვლევის მიზანია თურქეთის რესპუბლიკის მარმარილოს ზღვის ნაწილში მდებარე ქალაქ ქოჯაელში (იზმიტი), მე-19 საუკუნის მეორე ნახევრიდან მე-20 საუკუნის პირველ მეოთხედამდე, საქართველოს დღევანდელი ტერიტორიებიდან და თურქეთის ქალაქ ართვინიდან გადმოსახლებული ქართველების - „მუჰაჯირების“, იგივე „ჩვენებურების“ - ქართული მეტყველების შესწავლა, მოძიებული მასალის თანამედროვე სალიტერატურო ქართულთან შედარება, საერთო და განსხვავებული მხარეების დადგენა, შემდგომი მკვლევრებისათვის სამუშაო წყაროს დაგროვება.

თურქეთის რესპუბლიკის მარმარილოს ზღვის მახლობლად მდებარე ქალაქი ქოჯაელი დასავლეთიდან მარმარილოს ზღვასთან ერთად ქალაქ სტამბოლით და იალოვით, აღმოსავლეთით ქალაქ ბურსით, სამხრეთით ქალაქ საქარიით, ხოლო ჩრდილოეთით შავი ზღვით არის შემოსაზღვრული. მისი მოსახლეობა თურქეთის რესპუბლიკის ოფიციალური სტატისტიკური ორგანოს, 2023 წლის მონაცემების მიხედვით 2.102.907 ადამიანს შეადგენს. თურქეთში მცხოვრები ქართველების დიდი ნაწილი, შავი ზღვის რეგიონის შემდეგ, თურქეთის ამ ტერიტორიაზე, კერძოდ, ქალაქ ქოჯაელში, ბურსაში, საქარიასა და სტამბოლშია თავმოყრილი.

ჩვენი საკვლევი თემატიკიდან გამომდინარე ამ მოხსენებაში გამოვყავით ერთ-ერთი ძირითადი საკითხი „სიმინდი და მასთან დაკავშირებული ლექსიკა“. სიმინდი თურქეთის შავი ზღვისპირას მცხოვრები მოსახლეობისათვის, კერძოდ, კი ქართველებისთვის (გურჯ-ლაზ/ჭანებისთვის) მთავარი მარცვლეულია. თურქეთში პურისთვის - მჭადისთვის (აქ მჭადს სიმინდის პურს ეძახიან) გამოსადეგი სიმინდი ძირითადად შავი ზღვისპირას ხარობს და ამ რეგიონებისთვის ძირითადი საკვებია კიდევ. თურქეთის დანარჩენი მოსახლეობისათვის სიმინდი განსაკუთრებულად არაფერს არ ნიშნავს, ქართვე-

ლების (გურჯ-ლაზ/ჭანების) სამზარეულოსთვის კი, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, დამახასიათებელია. შავი ზღვისპირელებთან ურთიერთობაში შესული ან მათი ხასიათის მცოდნე დანარჩენი მოსახლეობა შავიზღვისპირელებზე ამბობს „სიმინდს რომ ჭამენ, ამიტომ ასეთი ხასიათისა არიან, სიმინდს რომ გაათბობ ხომ ფეთქდება, ესენიც სულ ფეთქებაზე არიან, ცოტა რომ გააბრაზო ქუიდან გადავლენო“.

ჩვენი მიზნის შესაბამისად, სიმინდთან დაკავშირებულ ლექსიკაზე ვისაუბრე და ინტერვიუ ჩავწერე რეგიონის 86 წლის ასაკის ქართველთან. ჩაწერილი მასალიდან, ჩვენი ყურადღება მიიქცია რამდენიმე სიტყვამ, როგორცაა მაგალითად, ხარბეზი, ზილიფი, ჩანჩი, კორკოტანი და შევეცადეთ წარმოგვედგინა მათი სტრუქტურულ-სემანტიკური ანალიზი.

აღსანიშნავია, რომ ქოჯაელის ქართველთა მეტყველებაში მოიპოვება ისეთი ლექსიკური ერთეულები, რაც ქართულ სალიტერატურო ენას დაკარგული აქვს. ასეთი სიტყვების მოძიება და ქართულ სალექსიკონო ველში დაბრუნება, ვფიქრობთ, საშური საქმეა.

საკვანძო სიტყვები: სიმინდი, ლექსიკა, მუჰაჯირი ქართველები, მეტყველება, იზმით/ქოჯაელის მასალები.

Halit Ozler

Duzce University (Turkey)

Corn and Related Vocabulary in the Speech of Muhajir Georgians Based on Izmit/Kocaeli Materials

The goal of our research is to study the Georgian speech of Georgians—referred to as "Muhajirs" or "our people"—who migrated from the current territories of Georgia and the Turkish city of Artvin to Kocaeli (Izmit), a city located in the Marmara region of the Republic of Turkey, from the second half of the 19th century to the first quarter of the 20th century. Our objective is to compare the collected material with contemporary literary Georgian, identify commonalities and differences, and gather resources for future researchers.

The city of Kocaeli, located in the Marmara region of the Republic of Turkey, is bordered by the Sea of Marmara and the cities of Istanbul and Yalova to the west, Bursa to the east, Sakarya to the south, and the Black Sea to the northeast. According to the official data of the Turkish Statistical Institute in 2023, its population is 2,102,907. A significant portion of Georgians living in Turkey is concentrated in this

area, particularly in the cities of Kocaeli, Bursa, Sakarya, and Istanbul, following the Black Sea region.

Based on our research theme, one of the key issues highlighted in this report is "corn and the vocabulary associated with it." For the population living along the Black Sea coast in Turkey, particularly for Georgians (Gurj-Laz/Chan), corn is the main grain. Corn suitable for making bread (mchadi, a type of cornbread in this region) mainly grows along the Black Sea coast and is a staple food for these regions. For the rest of Turkey's population, corn is of little significance, but for Georgians (Gurj-Laz/Chan), as mentioned above, it is characteristic. People who have interacted with or studied the character of Black Sea coastal inhabitants often say, "They eat corn, that's why they are like that. If you heat corn, it pops, and they too are always ready to explode; a little provocation and they lose their temper."

In line with our objective, we discussed corn-related vocabulary and conducted an interview with an 86-year-old Georgian. From the recorded material, we identified several words such as *kharbezi*, *zilifi*, *chanchi*, *korkotani*, and attempted to present their structural-semantic analysis.

It is worth noting that the speech of the Georgians in Kocaeli contains lexical units that have been lost in the Georgian literary language. We believe that finding such words and returning them to the Georgian lexicon is a worthy endeavor.

Keywords: Corn, Vocabulary, Muhajir Georgians, Speech, Izmit/Kocaeli Materials.

მარიამ მგალობლიძე

სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი (საქართველო)

XX საუკუნის 90-იანი წლების საქართველოს მხატვრული ტრანსფორმაცია (აკა მორჩილაძის რომანებში „მოგზაურობა ყარაბაღში“ და „ფალიაშვილის ქუჩის ძაღლები“)

XX საუკუნის 90-იანი წლების სოციალურ-პოლიტიკური მოვლენები, კერძოდ, საბჭოთა კავშირის დაშლა, დამოუკიდებლობის აღდგენა, სამოქალაქო ომი, აფხაზეთის კონფლიქტი, წლებია არ არის მხოლოდ ერთი კონკრეტული დარგის ინტერესის საგანი. აღნიშნულით დაინტერესებულია მხატვრული ლიტერატურაც. ამის თქმის საფუძველს იძლევა თანამედროვე ქართული პოსტმოდერნისტული რომანები, რომლებშიც ხშირად იჩენს თავს ის სოციალურ-პოლიტიკური ფონი, რომელმაც განსაზღვრა გასული საუკუნის მიწურულის ქართული რეალობა.

მე-20 საუკუნის 90-იან წლებში მომხდარმა მოვლენებმა განაპირობა საქართველოს მხატვრული ტრანსფორმაცია, რაც მრავალმხრივ ასახა მწერალმა აკა მორჩილაძემ თავის რომანებში „მოგზაურობა ყარაბაღში“ და „ფალიაშვილის ქუჩის ძაღლები“.

ამ ეტაპზე ჩვენი კვლევის საგანია გასული საუკუნის მიწურულის საქართველოს მხატვრული ტრანსფორმაცია. ქართულ სამეცნიერო სივრცეში ერთხმად თანხმდებიან, რომ პოსტმოდერნიზმის ტენდენციები ჩვენში საკმაოდ ადრე დაიწყო, პოსტმოდერნისტული რომანისტიკის განვითარება და ამ თვალსაზრისით ახალი ეტაპის დაწყება კი მაინც აკა მორჩილაძესა და მის ადრეულ რომანებს უკავშირდება.

აღნიშნული რომანების ამ კუთხით კვლევა საინტერესოა იმ მხრივაც, რომ გავიგოთ, როგორ რეფლექსირდება თანადროული რეალობა ერთი მწერლის ორ სხვადასხვა რომანში.

საკვანძო სიტყვები: აკა მორჩილაძე, ქართული ლიტერატურა, პოსტმოდერნიზმი, 90-იანი წლები, მხატვრული ტრანსფორმაცია, სოციალურ-პოლიტიკური მოვლენები, "მოგზაურობა ყარაბაღში", "ფალიაშვილის ქუჩის ძაღლები", საბჭოთა კავშირის დაშლა, საქართველოს დამოუკიდებლობა, სამოქალაქო ომი, აფხაზეთის კონფლიქტი.

Mariam Mgaloblishvili
Sokhumi State University (Georgia)

**The Artistic Transformation of Georgia in the 90s of the 20th Century
(in Aka Morchiladze's Novels "Journey to Karabakh" and
"Paliashvili Street Dogs")**

The socio-political events of the 90s of the 20th century, in particular, the dissolution of the Soviet Union, the restoration of independence, the civil war, the conflict in Abkhazia, have not been the subject of interest in only one specific field for years. Fiction is also interested in this. The basis for saying this is given by modern Georgian postmodernist novels, in which the socio-political background appears which defined Georgian reality at the end of the last century.

The events that took place in the 90s of the 20th century led to the artistic transformation of Georgia, which was reflected in many ways by the writer Aka Morchiladze in his novels "Journey to Karabakh" and "Dogs of Paliashvili Street". At this stage, the subject of our research is the artistic transformation of Georgia at the end of the last century. In the Georgian scientific space, they unanimously agree that the trends of postmodernism started quite early in our country, the development of postmodernist novelism and the beginning of a new stage in this sense is still connected with Aka Morchiladze and his early novels.

The study of the mentioned novels is interesting in terms of understanding how the contemporary reality is reflected in two different novels of the same writer.

Keywords: Aka Morchiladze, Georgian literature, postmodernism, 1990s, artistic transformation, socio-political events, "Journey to Karabakh," "Paliashvili Street Dogs," Soviet Union dissolution, Georgian independence, civil war, Abkhazia conflict.

მარიამ კვაჭაძე

სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
(საქართველო)

ეროტიკული ნაკადი ესმა ონიანისა და ენ სექსტონის პოეზიაში

ეროტიკული ნაკადი ლიტერატურაში აქტუალური, მრავალმხრივი და ვრცელი თემაა. მსოფლიო, და მათ შორის ქართულ ლიტერატურაში ძალიან საინტერესო ავტორების გალერეა იკვრება, ავტორებისა რომელთა შემოქმედებაში ეროტიკული ნაკადის მდინარება შეინიშნება, მეტ-ნაკლები სიმძაფრით.

ჩვენი ნაშრომი მიზნად ისახავს ორი პოეტი ქალის, ქართველი ესმა ონიანისა და ამერიკელი ენ სექსტონის პოეზიის კვლევას, სწორედ ეროტიკულის კონტექსტში.

ქართულ ლიტერატურაში ეროტიკულ პლასტს საინტერესო ისტორია აქვს, მისი კვალის ძიებას ჰაგიოგრაფიამდე, „ვეფხისტყაოსნამდე“, დავით გურამიშვილამდე და სხვა გამორჩეულ სახელებამდე მივყავართ.

დასავლურ საზოგადოებებში ქალთა უფლებებისთვის ბრძოლა, ემანსიპაციისა და თვითდამკვიდრების პროცესი, ბუნებრივია მჭიდროდ დაუკავშირდა ლიტერატურას, როგორც თვითგამოხატვის უმთავრეს საშუალებას.

XIX-XX საუკუნეების ლიტერატურაში, გენდერული თემა აქტიურად იკიდებს ფეხს, იწყება საუბარი იმაზე, რომ ქალებს არ ქონდათ საშუალება ლიტერატურაში საკუთარი ენისა და სტილის შექმნისა და ამიტომაც ქალთა განცდებისა თუ ემოციების გადმოცემა და დამკვიდრება ნაწარმოებებში „კაცთა ენით“ ხდებოდა და კლიშეებიც სწორედ ამ პროცესის გამოძახილია.

მეოცე საუკუნეში, ქალთა ლიტერატურა, ისევე როგორც ქალთა ასახვა ლიტერატურაში, ცენტრალური საკითხია ისეთი ფემინისტური სწავლულებისა და მწერლებისთვის, როგორებიც არიან: ვირჯინია ვულფი, სიმონ დე ბოვუარი, ქეით მილეთი, სანდრა გილბერტი და სიუზან გუბარი, იულია კრისტევა, ლუს ირიგარეი, ელენ სიქსუ, ელენ შოუვოლტერი.

ამდენად, ძალიან საინტერესოდ მიგვაჩნია ქალთა ხმა ლიტერატურაში იმ ავტორების შემოქმედების პრიზმიდან ვიკვლიოთ, ვისი პოეზიაც სწორედ კლიშეების მსხვრევას, ტაბუირებულ თემებზე ღიად საუბარს და „ქალის ხმის“ ხმამაღლა და ცხოვლად გაჟღერებას უკავშირდება. სწორედ

ასეთი პოეტები არიან ესმა ონიანი და ენ სექსტონი, რომელთა გამოჩენასაც საზოგადოების მხრიდან არაერთგვაროვანი რეაქციები მოჰყვა.

საკვანძო სიტყვები: ეროტიკული პოეზია, ესმა ონიანი, ენ სექსტონი, ქართული ლიტერატურა, ამერიკული ლიტერატურა, ფემინიზმი, ლიტერატურული ემანსიპაცია, ტაბუდადებული თემები, ლიტერატურული კლიშეები.

Mariam Kvachadze

Sokhumi State University (Georgia)

The erotic flow in the Poetry of Esma Oniani and Anne Sexton

Erotic flow is a current, multifaceted and extensive topic in literature. World literature, including Georgian literature, contains a gallery of very interesting authors, whose works contain an erotic stream, with more or less intensity.

Our work aims to research the poetry of two female poets, Georgian Esma Oniani and American Anne Sexton, precisely in the context of eroticism.

Erotic plaster has an interesting history in Georgian literature, the search leads us to hagiography, "The knight in the panther's skin", Davit Guramishvili and other distinguished names. In Western societies, fighting for women's rights, the process of emancipation and self-establishment, naturally became closely connected with literature as the main means of self-expression.

In the literature of the 19th and 20th centuries, the gender theme takes an active place, it is said that women did not have the opportunity to create their own language and style in literature, and that is why the feelings and emotions of women were conveyed and established in the works "in the language of men" and clichés are an echo of this process.

In the twentieth century, women's literature, as well as the portrayal of women in literature, has been a central issue for feminist scholars and writers such as Virginia Woolf, Simone de Beauvoir, Kate Millet, Sandra Gilbert and Susan Gubar, Julia Kristeva, Lucy Irigaray, Ellen Cixous, Ellen Showalter.

Thus, we think that the voice of women is very interesting in literature which is researched from the prism of authors' creativity, whose poetry is breaking clichés, talking openly about taboo topics and "women's voice". It is related to sounding loud and lively. Such poets are Esma Oniani and Anne Sexton, whose appearance brought mixed reactions in the public.

Keywords: Erotic poetry, Esma Oniani, Anne Sexton, Georgian literature, American literature, Women's voice, Feminism, Literary emancipation, Taboo topics, 20th century poetry, Literary clichés.

ზეინებ თოფალ სერდარ
ტრაპიზონის შავი ზღვის ტექნიკური უნივერსიტეტი
(თურქეთი)

**რა გავლენა მოახდინა 2008 წლის აგვისტოს ომმა
საქართველოს დემოკრატიზაციის პროცესზე**

საქართველოს პირველი დამოუკიდებელი რესპუბლიკა (1918-1921) შეიძლება ჩაითვალოს ქართველი ერის პირველ ნაბიჯად დემოკრატიისკენ. გვიანდელი საბჭოთა საქართველოს პერიოდში, როდესაც ქართული ერი პოლიტიკურ მოვლენებში იყო ჩართული, დემოკრატიზაციის ცნობიერებამ თავიდან გაიღვიძა. 1991 წლის 9 აპრილს დამოუკიდებლობის გამოცხადების შემდეგ, ქვეყანა პოლიტიკურად ძალიან ტრავმულ პერიოდში შევიდა და საქართველოსთვის ტერიტორიული მთლიანობის შენარჩუნება პრიორიტეტული გახდა. დამოუკიდებლობის პირველ წლებში ახლად შექმნილ ქართულ სახელმწიფოს, ერთი მხრივ, ეთნიკურ-ნაციონალისტური კონფლიქტები და, მეორე მხრივ, ეკონომიკური განვითარების პრობლემა უნდა გადაეღებინა. შედეგად, სახელმწიფო მშენებლობის პროცესი შეყვინდა და ინსტიტუციური რეფორმები მხოლოდ 2000-იან წლებში გახდა შესაძლებელი. საქართველოს დემოკრატიზაციის პროცესის „საგზაო რუკა“ შეფერხდა 2008 წლის აგვისტოს ომის შედეგად, რაც გაანალიზებულია, როგორც უარყოფითი გავლენა საქართველოს დემოკრატიზაციის გზაზე. ამ კონტექსტში განხილულია რუსეთის მცდელობა შეინარჩუნოს პოლიტიკური გავლენა და ჰეგემონია საქართველოზე. კვლევის მიზანია გაანალიზდეს სახელმწიფო მშენებლობის პროცესში განხორციელებული რეფორმების მცდელობები და განვიხილოთ ვარდების რევოლუციის როლი ამ პროცესში.

საკვანძო სიტყვები: დემოკრატიზაცია, საქართველო, სახელმწიფო მშენებლობა, რეფორმები, ვარდების რევოლუცია, 2008 წლის აგვისტოს ომი.

Zeynep Topal Serdar
Trabzon Black Sea Technical University
(Turkey)

What is the Impact of the August 2008 War to the Georgia's Democratization Process?

The First Independent Republic of Georgia (1918-1921) can be said to be the first step taken by the Georgian nation towards democracy. In the late Soviet Georgian Republic, when the Georgian nation was intertwined with political phenomena, the consciousness of democratization reasserted itself. After the declaration of independence on April 9, 1991, a very traumatic period was entered politically, and preserving territorial integrity became a priority issue for the Georgians. In the early years of independence, the newly established Georgian state struggled with ethnic nationalist conflicts on the one hand and economic development on the other. As a matter of fact, the state-building process was delayed and institutional reforms were only possible in the 2000s. The road map of Georgia's democratization process has been tried to be revealed. The August 2008 War is analyzed in terms of its impact on Georgia's democratization process. In this context, the impact of Russia's policy to maintain its hegemony on Georgia is discussed. The aim of this study is to analyze the reform efforts in the state-building process in Georgia and to discuss the role of the Rose Revolution in this process.

Keywords: Democratization, Georgia, State Building, Reforms, Rose Revolution, August 2008 War.

ირმა ხუნდაძე

სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
(საქართველო)

წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების წევრი ლევან ხუნდაძე - წინასწარი ცნობები საკითხის კვლევის შესახებ

ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოება დაარსდა 1879 წელს, მისი მთავარი მიზანი იყო ქართული ენის, განათლებისა და კულტურის განვითარება და გავრცელება რუსეთის იმპერიის მიერ, ქართველი ერის გაძლიერებული ასიმილაციის პროცესის საპასუხოდ. ამ საზოგადოების წევრთა საქმიანობისა და ცხოვრების ისტორია, ამავე დროს ჩვენი ქვეყნის უმნიშვნელოვანესი ეპოქის ისტორიის ნაწილია და თითოეული მათგანის იდენტიფიცირება ფრიად საშურია საქმეა.

მოხსენებაში ისტორიულ-შედარებითი და ბიოგრაფიული კვლევის მეთოდების გამოყენებით, წარმოდგენილია წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების უცნობი წევრის ლევან ხუნდაძის საქმიანობის შესწავლის შესახებ წინასწარი ცნობები.

ლევან ხუნდაძე (1899-1932), კუკიის წმინდა ნინო ტაძრის სასაფლაოზე განისვენებს და მისმა საფლავმა შემთხვევით მიიპყრო ჩვენი ყურადღება. მოძიების შემდეგ აღმოჩნდა, რომ ის ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების წევრი იყო. მას ინჟინრის განათლება გერმანიაში მიუღია და სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ იყო თბილისის რკინიგზის თანამშრომელი. 1932 წელს გამოქვეყნებული ქართული გაზეთები მის ტრაგიკულ გარდაცვალებას იუწყებიან და თან უამრავი ნეკროლოგი დაიბეჭდა სხვადასხვა ორგანიზაციისა თუ კერძო პირების მიერ, რაც ლევან ხუნდაძის აქტიური საზოგადოებრივი საქმიანობის შესახებ მიუთითებს. გარდაცვალების დროს მას ჰყავს ღედა, მამა, მეუღლე და და.

როგორც ჩანს, ლევან ხუნდაძე ერთ-ერთი იყო იმ მრავალ მოღვაწეთაგან, რომლებიც აქტიურად მონაწილეობდნენ წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების საქმიანობაში, ეს საზოგადოების ანგარიშებიდანაც კარგად

ჩანს. ეს ორგანიზაცია ხელს უწყობდა ქართული სკოლების, ბიბლიოთეკებისა და წიგნსაცავების დაარსებას. ასევე, მის წევრებს დიდი წვლილი მიუძღვით ქართულენოვანი წიგნების გამოცემასა და მათ გავრცელებაში საქართველოს რეგიონებში.

პირველადი მონაცემებით, ჯერ-ჯერობით ჩვენთვის გაუგებარია, რატრაგიკულმა შემთხვევამ იმხვერპლა 32 წლის ახალგაზრდა კაცი გაზეთებიდან ვერ ვიგებთ. ჩატარდა სამარხის კვლევა. შეუიარაღებელი თვალით დაკვირებისას, აქ არ აღმოჩნდა გარდაცვლილის ნეშტი. იყო მხოლოდ აკლამის მსგავსი ცარიელი ნაგებობა.

ვინ იყო ლევან სვიმონის ძე ხუნდაძე? რამ გამოიწვია მისი ნაადრევი გარდაცვალება? რატომ არ განისვენებენ მისი მშობლები შვილის გვერდით? ცნობილია, რომ მისი მამა-სვიმონ ხუნდაძეც წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების წევრი იყო. ბევრი საინტერესო კითხვაა პასუხგასაცემი?

ასეთია წინასწარი კვლევის შედეგები ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების უცნობი წევრის ლევან ხუნდაძის შესახებ. იმედი გვაქვს, მომავალი კვლევა-ძიება შესაძლებლობას მოგვცემს აღვადგინოთ ამ ახალგაზრდა საზოგადო მოღვაწის ცხოვრებისა და საქმიანობის ისტორიული სურათი.

საკვანძო სიტყვები: ლევან ხუნდაძე, წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოება, უცნობი წევრი, კუკიის სასაფლაო, ქართული პრესა.

Irma Khundadze

*Samtskhe-Javakheti State University
Sokhumi State University
(Georgia)*

Levan Khundadze - A member of the Society for the Promotion of Literacy - Preliminary Reports on the Research of the Issue

The Society for the Spreading of Literacy among Georgians was founded in 1879 with the main goal of promoting the development and dissemination of the Georgian language, education, and culture in response to the intensified assimilation process by the Russian Empire. The history of the activities and lives of the members of this society is also part of the history of a significant era in our country, and identifying each of these individuals is a very important task.

This presentation, using historical-comparative and biographical research methods, provides preliminary information about the activities of an unknown member of the Literacy Society, Levan Khundadze.

Levan Khundadze (1899-1932) is buried in the Kukia Cemetery, and it was his grave that first caught our attention by chance. Upon investigation, it was revealed that he was a member of the Society for the Spreading of Literacy among Georgians. Khundadze received his engineering education in Germany, and upon returning to his homeland, worked for the Tbilisi Railway. Georgian newspapers from 1932 report his tragic death, and numerous obituaries were published by various organizations and individuals, indicating his active public role. At the time of his death, he was survived by his mother, father, wife, and sister.

It seems that Levan Khundadze was one of the many individuals actively involved in the activities of the Literacy Society, as is evident from the organization's records. This society supported the establishment of Georgian schools, libraries, and book depositories. Its members played a significant role in the publication and dissemination of Georgian-language books throughout the regions of Georgia.

From the initial data, it is still unclear what tragic event claimed the life of this 32-year-old young man. The newspapers do not provide any details. A study of his burial site was also conducted. Upon inspection with the naked eye, no remains of the deceased were found, only an empty structure resembling a crypt.

Who was Levan Simon's son Khundadze? What caused his premature death? Why aren't his parents buried beside him? It is known that his father, Simon Khundadze, was also a member of the Literacy Society. There are many intriguing questions to be answered.

These are the preliminary results of research into the unknown member of the Society for the Spreading of Literacy among Georgians, Levan Khundadze. We hope that future research will allow us to reconstruct the historical narrative of this young public figure's life and activities.

Keywords: Levan Khundadze, Society for the Spreading of Literacy, Unknown Member, Kukia Cemetery, Georgian Press.

ჩინარა გაბილ საფაროვა

*აზერბაიჯანის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო
უნივერსიტეტი (აზერბაიჯანი)*

„რბილი ძალის“ ფაქტორი თურქულ - ქართულ პოლიტიკაში

როგორც ცნობილია, მე-20 საუკუნის 90-იანი წლებიდან მოყოლებული, თურქეთის რესპუბლიკა ერთ-ერთია იმ ქვეყნებიდან, რომელიც ყველაზე აქტიურად იყენებს „რბილი ძალის“ ელემენტებს მსოფლიო პოლიტიკაში, განსაკუთრებით კი კავკასიის პოლიტიკაში. თურქეთის რესპუბლიკა იყენებს ჰუმანიტარულ და კულტურულ სფეროებში კავშირს, როგორც „რბილი ძალის“ ფაქტორს საქართველოსთან პოლიტიკურ ურთიერთობებში.

საკვანძო სიტყვები: კულტურული, სამეცნიერო, ჰუმანიტარული, ჯანდაცვა, TİKA (თურქეთის თანამშრომლობისა და კოორდინაციის სააგენტო)

Chinara Gabil Safarova

*Azerbaijan State Agricultural University
(Azerbaijan)*

The "Soft Power" Factor in Turkey's Georgian Policy

As it is known, since the 90s of the 20th century, the Republic of Turkey has been one of the countries that most actively uses the elements of "soft power" in world politics in general, especially in Caucasian politics. The Republic of Turkey uses relations in the humanitarian and cultural fields as a "soft power" factor in Georgian politics.

Keywords: Cultural, Scientific, Humanitarian, Healthcare, TİKA (Turkish Cooperation and Coordination Agency).

დავით მახათაძე

*სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
(საქართველო)*

ქართველები და ქართული ეთნოკულტურული გაერთიანებები ყაზახეთში

დღევანდელი ყაზახეთის ტერიტორიაზე ქართველების ცხოვრება ოფიციალურ წყაროებში მე-19 საუკუნის მეორე ნახევრიდან ფიქსირდება.

ამიერკავკასიაში და შუა აზიაში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების შემდეგ ქართველების მიგრაციის პროცესი ყაზახეთში გააქტიურდა. 1926 წლის საერთო-საკავშირო აღწერის შედეგების მიხედვით „კაზაკების ავტონომიურ საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკა“-ში აღირიცხა 81 ქართველი. ცნობილია მათი გენდერული, ენობრივი, საგანმანათლებლო მონაცემები. 1939 წლის საყოველთაო აღწერის მიხედვით ყაზახეთის სსრ-ში მცხოვრებ ქართველთა რიცხვმა 5 ათასს გადააჭარბა, რისი ერთ-ერთი მიზეზი რეპრესირებული ქართველების გადასახლება იყო. ყაზახეთში მცხოვრებ ქართველებს შორის იყვნენ პიროვნებები რომელთაც მკაფიო კვალი დატოვეს ამ ქვეყნის პოლიტიკურ და საზოგადოებრივ ცხოვრებაში.

საბჭოთა კავშირში და დამოუკიდებელ ყაზახეთში ჩატარებულმა მომდევნო აღწერებმა აჩვენა როგორც ზრდის, ასევე კლების ტენდენციები, რესპუბლიკაში მიმდინარე პოლიტიკურ-ეკონომიკური მოვლენების შესაბამისად. ბოლო, 2021 წლის აღწერის მიხედვით ყაზახეთში 5400-მდე ქართველი ცხოვრობს.

საბჭოთა კავშირის პოლიტიკური სისტემა არ ითვალისწინებდა მოქალაქეთა თავისუფალ გაერთიანებას, მით უმეტეს ეთნოპოლიტიკური ნიშნით. ყაზახეთის ქართული დიასპორის ორგანიზაციული გაფორმება მხოლოდ დამოუკიდებელი ყაზახეთის პირობებში მოხდა.

დღევანდელი მონაცემებით ყაზახეთის რესპუბლიკაში რეგისტრირებულია 10 ქართული ეთნოკულტურული გაერთიანება, მათგან 7 აკრედიტირებულია ყაზახეთის ხალხის ასამბლეაში.

ამ გაერთიანებებს ორგანიზაციულ, მეთოდოლოგიურ, მატერიალურ მხარდაჭერას უწევს ყაზახეთის ხალხთა ასამბლეა, რომელიც 1995 წლიდან

მოქმედებს და მიზნად ისახავს ქვეყანაში მცხოვრები ეთნოსების ჩართვას კულტურულ, საზოგადოებრივ, პოლიტიკურ ცხოვრებაში.

ნაშრომში გაანალიზებულია ყაზახეთში ქართული ეთნოკულტურული ცენტრების საქმიანობა, საქართველოს სახელმწიფო სტრუქტურებთან ურთიერთობის მდგომარეობა და მისი სრულყოფის გზები.

საკვანძო სიტყვები: ქართველები ყაზახეთში, ქართული დიასპორა, ეთნოკულტურული გაერთიანებები, ყაზახეთის ხალხთა ასამბლეა, ქართულ-ყაზახური ურთიერთობები.

David Makhatadze

Sokhumi State University (Georgia)

Georgians and Georgian ethno-cultural associations in Kazakhstan

The life of Georgians in the territory of modern Kazakhstan is recorded in official sources from the second half of the 19th century.

After the establishment of the Soviet government in Transcaucasia and Central Asia, the process of migration of Georgians to Kazakhstan became more active. According to the results of the general-union census of 1926, 81 Georgians were registered in the "Kazakh Autonomous Soviet Socialist Republic". Their gender, language, educational data are known. According to the general census of 1939, the number of Georgians living in the Kazakh SSR exceeded 5 thousand, one of the reasons for which was the emigration of repressed Georgians. Among the Georgians living in Kazakhstan, there were individuals who left a clear mark on the political and public life of this country.

Subsequent censuses conducted in the Soviet Union and independent Kazakhstan showed both increasing and decreasing trends, in accordance with the political-economic developments taking place in the republic. According to the latest 2021 census, about 5,400 Georgians live in Kazakhstan.

The political system of the Soviet Union did not allow association of citizens, especially on ethno-political grounds. Organizationalization of the Georgian diaspora of Kazakhstan took place only after the establishment of Independence of Kazakhstan.

According to today's data, 10 Georgian ethno-cultural associations are registered in the Republic of Kazakhstan, 7 of them are accredited in the People's Assembly of Kazakhstan.

Organizational, methodological, and material support of these associations is provided by the People's Assembly of Kazakhstan, which has been operating since 1995 and aims to involve ethnic groups living in the country in cultural, public, and political life.

The paper analyzes the activity of Georgian ethno-cultural centers in Kazakhstan, the state of relations with the state structures of Georgia and ways to improve it.

Keywords: Georgians in Kazakhstan, Georgian diaspora, ethno-cultural associations, People's Assembly of Kazakhstan, Georgian-Kazakh relations.

ბასტი ბაკიროვა

19 მაისის უნივერსიტეტი (თურქეთი)

ყუბას ციხე, აზერბაიჯანის ერთ-ერთი სტრატეგიული თავდაცვითი პოზიცია

ყუბის ციხე 1747 წელს ააშენა ყუბის ხანმა, ჰუსეინალი ხანმა, თანამედროვე ყუბის ქალაქის გეოგრაფიულ ადგილას, აზერბაიჯანის ერთ-ერთი უძველესი სახანოს – ყუბის დასაცავად უცხოელი დამპყრობლებისგან. ისტორიულ წყაროებში ყუბის ციხე მოხსენიებულია როგორც „ყუდილის ციხე“. 1811 წლიდან ყუბის ციხე ცნობილია, როგორც ქალაქ ყუბის ყველაზე მნიშვნელოვანი თავდაცვითი ციხე. ამ თავდაცვითი ციხის დასავლეთი და აღმოსავლეთი კედლები გამაგრდა, ხოლო მოგვიანებით სამხრეთ კედლების შუაში დიდი კარიბჭე აიგო.

ყუბის ციხე იყო ყველაზე მნიშვნელოვანი ციხე, რომელიც გამოიყენებოდა ყუბის დასაცავად რუსეთ-ირანის ომის დროს, განსაკუთრებით კი 1826 და 1837 წლებში ირანელების მიერ ყუბის აღყისას. ეს ციხე სტრატეგიულ მნიშვნელობას კარგავს მეფის რუსეთის მიერ აზერბაიჯანის დაპყრობის შემდეგ და 1840-იანი წლების ბოლოს ციხეს შემოვლებული კედლები მიწით შეივსო, ხოლო მათ ადგილას დიდი ბაღები გაშენდა. ყუბის ციხე, რომელიც აზერბაიჯანის XVIII და XIX საუკუნეების ისტორიაში, სტრატეგიულად უმნიშვნელოვანესი იყო, 1870 წელს რუსეთის მეფის ბრძანებით მთლიანად დაინგრა და ისტორიიდან წაიშალა. რუსეთის იმპერიის მიერ აზერბაიჯანის დაპყრობის შემდეგ, ამ მიწებზე ბევრი ისტორიული ძეგლი განადგურდა და წაიშალა ისტორიიდან. ბოლო წლებში აზერბაიჯანის სახელმწიფომ გადაწყვიტა მრავალი ასეთი ისტორიული ძეგლის გამოკვლევა და აღდგენა. ყუბის ციხე ერთ-ერთია იმ ციხეებიდან, რომლის ხელახალი გამოკვლევა მიმდინარეობს და მალე თავის ადგილს დაიკავებს ისტორიაში.

საკვანძო სიტყვები: ყუბის ციხე, ყუბის ხანი, რუსეთის იმპერია, სტრატეგიული, პოზიცია, ძეგლის აღდგენა, აზერბაიჯანის სახელმწიფო.

Basti Bakirova

*Ondokuz Mayıs Üniversitesi
(Turkey)*

Kuba Castle, One of Azerbaijan's Strategic Defense Positions

Kuba Castle was built in 1747 by the Kuba Khan Huseynali Khan, in the geographical location where today's Kuba city is located, in order to protect the Kuba Khanate, one of the oldest khanates of Azerbaijan, from foreign invaders. In the sources, Kuba Castle is mentioned as "Kudyal Castle". Kuba Castle has been known as the most important defensive castle of the city of Kuba since 1811. The western and eastern walls of this defensive fortress were reinforced with walls, and a large gate was built in the middle of the southern walls.

Kuba Castle was the most important castle used to protect the city of Kuba during the Russia-Iran war, especially during the Iranian siege of Kuba in 1826 and 1837. This castle lost its strategic importance after the invasion of Azerbaijan by Tsarist Russia, and at the end of the 1840s, the walls surrounding the castle were filled with soil and large orchards were planted in their place. Kuba Castle, which had a strategically important place in the 18th and 19th century history of Azerbaijan, was completely demolished and erased from history in 1870 upon the request of the Russian Tsar. After Azerbaijan was occupied by Tsarist Russia, many historical monuments in these lands were destroyed and erased from history. In recent years, the Azerbaijani state has decided to research and renew many such historical monuments. Kuba Castle is one of these castles that is about to be re-explored and take its place in history.

Keyword: Kubis Castle, Kubis Khan, Russian Empire, Strategic, Position, Restoration of the Monument, State of Azerbaijan.

ქეთევან ბაღდავაძე

*ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი (საქართველო)*

თავდაცვის სექტორის გენდერული სტრატეგიის მონიტორინგი და შეფასება

თავდაცვის სექტორი მნიშვნელოვან როლს ასრულებს ერის სუვერენიტეტისა და უსაფრთხოების დაცვაში. ის, ტრადიციულად, მამაკაცების დომინირებულ სფეროდ აღიქმება, ოპერატიული ეფექტურობის გასაზრდელად, ინსტიტუციამ თანდათან გააცნობიერა თავდაცვის სექტორში გენდერული პერსპექტივების ჩართვის მნიშვნელობა, გადაწყვეტილების მიღების პროცესების გასაუმჯობესებლად და ინკლუზიური პოლიტიკის ხელშეწყობისთვის. ქალებისა და მამაკაცების თავდაცვაში თანაცხოვრებამ მოიტანა მეტად საინტერესო ტერმინის დამკვიდრება „პოსტმოდერნული სამხედრო“ (Sjoberg, L. Via, S. , 2010) და არა ჯარისკაცი. გენდერის კონტექსტში ტერმინი „პოსტმოდერნული სამხედრო“ ხაზს უსვამს გენდერული პერსპექტივების და თანასწორობის აღიარებასა და ინტეგრაციას სამხედრო ორგანიზაციებში. ის ასახავს გადახვევას ტრადიციული და პატრიარქალური ნორმებისგან, რომლებიც ისტორიულად ახასიათებს შეიარაღებულ ძალებს. ის აღიარებს ორი სქესის არსებობას თავდაცვის სექტორში.

აღნიშნული საკითხის აქტუალურობა ჩვენს ქვეყანაში მნიშვნელოვანწილად განაპირობა დემოკრატიულ პოლიტიკურ სისტემაზე გადასვლის პროცესში წინწამოწეულმა საჭიროებებმა. რამდენადაც, თავდაცვის სფეროში ქალების აქტიური ჩართულობა განაპირობებს ახალი გამოცდილების შექმნას ქალების, კაცებისა და ინსტიტუტისთვის. ქალების ჩართულობა ხელს შეუწყობს საქართველოს გადასვლას დემოკრატიის ახალ ნიშნულზე.

2018 წლის მონაცემებით უეთოს წევრ სახელმწიფოებში ქალი პერსონალის პროცენტული მაჩვენებელი თავდაცვაში მხოლოდ 10 %-ია ("Resolution 1325 , 2000). იმის გათვალისწინებით, რომ საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს ეროვნულ სამოქმედო გეგმაში ჩამოთვლილია გაეროს უშიშროების საბჭოს 1325 რეზოლუცია (UN Security Council, 2000), ასევე არსებობს „გენდერული მრჩევლის“ (Griffin, 2017) თანამდებობა და გენდერული ასპექტების ინტეგრირება შეიარაღებული ძალების მართვის პროცესში. ეს ყველაფერი არ

არის საკმარისი მოგვარდეს თემის პრაქტიკული ნაწილი. ერთია რა არის გეგმა მეორეა რა შეიძლება შესრულდეს იმ წინააღმდეგობების გათვალისწინებით რისი გადატანაც უწევთ ქალებს, როდესაც გადაწყვეტილების მიმღებ პოზიციებს მოვიაზრებთ. პრობლემური ნაწილი მხოლოდ ინსტიტუტის შიდა სტრუქტურული გაუმართაობა არაა, არამედ, ესაა დაბალი მზაობა საზოგადოების მხრიდან. ამას განაპირობებს გარდამავალი დემოკრატიის პერიოდში მყოფი საქართველოს პოლიტიკური ბუნება „სტერეოტიპები აბრმავებს გონებას, გაიუმჯობესე განათლება დემოკრატიისთვის“ (Cavalli, M. Marino, S., 2017). სტერეოტიპული მიდგომები ყალიბდება ბავშვობიდან და საბოლოოდ ვიღებთ დაყოფილ საზოგადოებას ქალებად და კაცებად.

საკითხის აქტუალურობიდან გამომდინარე მოცემული კვლევის მიზანს წარმოადგენს, შევისწავლოთ თუ რა გამოწვევები ახლავს ქალთა ინტეგრაციას თავდაცვის ძალებში.

კვლევის მიზნებიდან გამომდინარე ამოცანებია: ა) შევისწავლოთ თავდაცვის უწყებებში დანერგილი გენდერული თანასწორობის უზრუნველყოფის სტრატეგია. ბ) შევისწავლოთ თავდაცვის სფეროში დასაქმებულთა პროფესიული და კარიერული ზრდის ტენდენციები გ) შევისწავლოთ არსებული აკადემიური ლიტერატურა, კვლევითი ნაშრომები, ანგარიშები და პოლიტიკის დოკუმენტები, რომლებიც დაკავშირებულია თავდაცვის ძალებში ქალთა ინტეგრაციასთან თემის შინაარსიდან გამომდინარე კვლევის ობიექტები არიან: საქართველოს თავდაცვის ძალების HR დეპარტამენტის ხელმძღვანელი და ვიცე პოლკოვნიკი, გარდა ამისა, თავდაცვის უწყებების მიერ მოცემული ერთიანი ეროვნული სტრატეგია, ასევე ანგარიშები, საერთაშორისო ორგანიზაციების დადგენილებები, რომლებიც უზრუნველყოფს გენდერული ბალანსის შექმნას თავდაცვის სფეროში.

თემის მთავარი საკვლევი კითხვაა: რა განაპირობებს ქალთა ინტეგრაციის პროცესის გახანგრძლივებას თავდაცვის სექტორში?

ჰიპოთეზა შემდეგნაირად განისაზღვრა: არსებობს ვარაუდი, თავდაცვის სექტორში ქალთა ინტეგრაციის პროცესის გართულება შეიძლება მივანეროთ სისტემური ბარიერების, გენდერული მიკერძოების და კულტურული ნორმების ერთობლიობას, რაც ხელს უშლის მათ მონაწილეობასა და წინსვლას.

კონცეპტუალიზაცია გულისხმობს თავდაცვის სექტორში ქალთა ჩართვასთან დაკავშირებული სხვადასხვა ფაქტორებისა და ასპექტების გააზრებას. ის მოიცავს იმ ბარიერების, შეზღუდვებისა და სირთულეების შესწავლას და ანალიზს, რომლებიც აფერხებენ სამხედრო და თავდაცვის ორგანიზაციებში ქალების სრულ ინტეგრაციასა და მონაწილეობას.

ოპერაციონალიზაციისას კი ქალთა ინტეგრაციის მთავარ ინდიკატორად შეგვიძლია მოვიაზროთ ისეთი ფაქტები როგორცაა: თანაბარი უფლებები წამყვან პოზიციებზე, მამაკაცებისა და ქალების თანაბარი ჩართულობა საწვრთნელ ველზე, ქალების როლი თავდაცვის სექტორში, კულტურული და სოციალური ფაქტორები, სტრუქტურული და ორგანიზაციული ბარიერები, დამხმარე სისტემები და ინსტიტუციური გარემო.

მოცემული ნაშრომისთვის თეორიულ ჩარჩოდ გამოყენებულია გენდერული როლის თეორია (Lorber, 2001). კერძოდ, მასზე დაყრდნობით ჩამოყალიბებული „ანდროგინიის კონცეფცია“, რომელმაც დააპირისპირა ფართო საზოგადოებაში და სამეცნიერო სფეროში დიდი ხნის გავრცელებული აქსიომა, რომ მამაკაცურობა და ქალურობა წარმოადგენს ერთი კონტინუუმის ბიპოლარულ ბოლოებს. ადრე მიღებული ხედვის მიხედვით, ადამიანი არის ან მამაკაცური, ან ქალური. მაგრამ არ შეიძლება იყოს ორივე. თუმცა, ბევრი ამტკიცებს, რომ მამაკაცურობა და ქალურობა წარმოადგენს სოციალურად სასურველ ინსტრუმენტებს, რომელიც ორ დაპირისპირებულ ბიპოლარულ მხარეს არ წარმოადგენს. ავტორის აზრით, ერთ პიროვნებაში თანაბრად შეიძლება არსებობდეს, როგორც მასკულინური ასევე ფემინური მიდრეკილებები. „ეს ადამიანებს საშუალებას აძლევს ნაკლებად მკაცრად დაიცვან გენდერულ-როლური ნორმები და თავისუფლად გადაინაცვლონ ტრადიციული ქალური საქმიანობიდან ტრადიციულ მამაკაცურ საქმიანობაზე“ (წერეთელი, 2006). გენდერული როლის თეორია ხსნის თუ როგორ ანიჭებენ საზოგადოებები განსხვავებულ როლებსა და მოლოდინებს მამაკაცებსა და ქალებს. მამაკაცები, როგორც წესი, ასოცირდება საბრძოლო და ლიდერულ როლებთან, ხოლო ქალები - დამხმარე ან ადმინისტრაციული როლებთან. თავდაცვის ძალების გენდერული სტრატეგია შეიძლება მიზნად ისახავდეს ამ ტრადიციული ნორმების გამოწვევას და ჩაშლას, რათა შეუქმნას შესაძლებლობები როგორც მამაკაცებს, ასევე ქალებს, ჩაერთონ სამხედრო როლების ფართო სპექტრში, მიუხედავად მათი სქესისა.

მეთოდოლოგიას რაც შეეხება, კვლევის პროცესში გამოყენებულია თვისებრივი კვლევის მეთოდები, კერძოდ, მოხდა თავდაცვის უწყებებში დასაქმებული ქალებისა და მამაკაცების, ასევე თავდაცვის უწყებების მიერ გამოცემული ანგარიშების შინაარსობრივი ანალიზი. თავდაცვის უწყებების მიერ გამოცემული ანგარიშები კვლევის პროცესს დაეხმარა იმის შესწავლაში, თუ როგორ აღიქვამენ ქალების აქტიურ ჩართულობას და გენდერულ თანასწორობას ინსტიტუტში. გარდა ამისა, ჩატარდა ოთხი სიღრმისეული ინტერვიუ თავდაცვის უწყებებში დასაქმებულებთან. რაც შეეხება შერჩევას გამომდინარე იქედან, რომ კვლევა ძირითადად ეყრდნობა კვლევის თვისებრივ

მეთოდებს, სწორედ ამიტომ გამოვიყენე არაშემთხვევითი შერჩევა. ინტერ-ვიუები იქნება ეს თუ კონკრეტული სახის დოკუმენტაცია თითოეული მათგანი შევარჩიე თემის შინაარსისა და კვლევის არეალიდან, რომელიც სრულ შესაბამისობაში მოდიოდა საკითხთან.

კვლევის ლიმიტი: კვლევა არ მოიცავს თავდაცვის სექტორში საწვრ-თნელ ველზე დასაქმებული მამაკაცებისა და ქალების რაოდენობრივ ნა-წილს, კვლევა არ მოიცავს მიზეზებს, რომელიც განაპირობებს თავდაცვის სე-ქტორში ქალების დასაქმების მიმართ სტერეოტიპების შექმნას საზოგა-დოებაში.

კვლევა დაეყრდნო შემდეგ სამეცნიერო ლიტერატურას: „ქალები სამ-ხედრო და შეიარაღებულ კონფლიქტებში“, ჰელენა კარეირასის, მარია ფერ-ნანდა როლოსა და პაულო პეიხოტოს ავტორობით. წიგნში განხილულია ქა-ლის როლი სამხედრო და შეიარაღებულ კონფლიქტებში. საგულისხმოა ჯუ-ლი ა. ჰილისა და კარენ მ. მიდლტონის ჟურნალ Military Medicine-ში 2013 წელს გამოქვეყნებული სტატია: „ქალები და სამხედროები: უნიკალური გა-მოწვევების დაძლევა“, ნაშრომის ძირითადი მიზანია განსაზღვროს ის პრობ-ლემები თუ რა სახის სირთულეს აწყდებიან ქალები სამხედრო სამსახურში. გარდა ამისა, სამეცნიერო ნაშრომში: წიგნი „გენდერი, ომი და მილიტარიზმი: ფემინისტური პერსპექტივები“ არის ესეებისა და სტატიების რედაქტირებუ-ლი კრებული რომელიც ფოკუსირებულია გენდერის, ომისა და მილიტარიზ-მის ხშირად შეუმჩნეველ კავშირებზე. ასევე, კეტლინ კუნასტისა და შანტალ დე იონგ ოუდრატის მიერ დაწერილ წიგნს „ქალები და ომი: ძალა და დაცვა 21-ე საუკუნეში“. ნაშრომი გთავაზობს ყოვლისმომცველ ანალიზს იმ გამოწ-ვევების შესახებ, რომლებსაც ქალები აწყდებიან ომისა და პოსტკონფლიქ-ტურ სიტუაციებში, მათ შორის სექსუალური ძალადობის, გადაადგილებისა და პოლიტიკური წარმომადგენლობისთვის ბრძოლაში.

მოცემული კვლევა მიზნად ისახავდა დაგვედგინა ის, თუ რა გამოწვე-ვები ახლავს ქალთა ინტეგრაციას თავდაცვის ძალებში. კვლევის პროცესში წარმოდგენილი ჰიპოთეზა ორიენტირებული იყო დაედგინა თავდაცვის ძა-ლებში ქალთა ინტეგრაციის პროცესში სხვადასხვა ტიპის გამოწვევა, რომე-ლიც გულისხმობდა კულტურულ და სოციალურ ბარიერებს, გენდერულ სტე-რეოტიპებს, კარიერული წინსვლის შეზღუდვის შესაძლებლობებს, გენდე-რულად მგრძნობიარე პოლიტიკისა და პრაქტიკის ნაკლებობას. კვლევის ჰი-პოთეზის გადამოწმებისას მივიღეთ, რომ ქალთა ინტეგრაცია თავდაცვის ძა-ლებში სხვადასხვა გამოწვევის წინაშე დგას, რაც ხელს უშლის მათ სრულ მონაწილეობას და ჩართვას სამხედრო და თავდაცვის ორგანიზაციებში. თავ-დაცვის ძალებში ქალთა ინტეგრაციასთან დაკავშირებული გამოწვევების ამ

გამოკვლევამ ნათელი მოჰფინა რამდენიმე ძირითად ასპექტს. კულტურული და სოციალური ფაქტორები მნიშვნელოვან როლს თამაშობენ სამხედრო მსახური ქალების მიმართ დამოკიდებულებისა და აღქმის ჩამოყალიბებაში. გენდერულ სტერეოტიპებსა და მიკერძოებულობას შეუძლია შექმნას ბარიერები და შეზღუდოს ქალებისთვის თავდაცვის სექტორში შესვლისა და წინსვლის შესაძლებლობები. გარდა ამისა, საზოგადოების მოლოდინებმა და ნორმებმა შეიძლება გავლენა მოახდინოს ქალების მიღებაზე ტრადიციულად მამრობით დომინირებულ როლებში. ქალთა ინტეგრაცია თავდაცვის ძალებში ხვდება უამრავ გამოწვევას, რომელიც უნდა გადაიჭრას სამხედრო და თავდაცვის ორგანიზაციებში გენდერული თანასწორობისა და ინკლუზიურობის მისაღწევად. თავდაცვის ძალებში ქალთა ინტეგრაციასთან დაკავშირებული გამოწვევების ეს კვლევა ხაზს უსვამს რამდენიმე ძირითად ასპექტს, რომელიც მოითხოვს ყურადღებას და მოქმედებას.

მიუხედავად იმისა, რომ თავდაცვის სამინისტრომ გააანალიზა ქალების როლი და მნიშვნელობა, შეისწავლა ის გამოწვევები, რომლებიც დაკავშირებულია ქალთა თავდაცვის ძალებში ინტეგრაციასთან, გამოავლინა ყოვლისმომცველი ძალისხმევის აუცილებლობა გენდერული თანასწორობისა და ინკლუზიურობის ხელშეწყობის მიზნით სამხედრო და თავდაცვის ორგანიზაციებში, ეს პროცესი კვლავ უამრავი გამოწვევის წინაშე დგას. აუცილებელია აღინიშნოს, რომ გასული 30 წლის განმავლობაში ეს საკითხი დღის წესრიგში არ იდგა, თუმცა ბოლო პერიოდში სამინისტროს გადადგმული ნაბიჯები პოზიტიურად აისახება ამ პროცესზე.

საკვანძო სიტყვები: თავდაცვის სექტორი, გენდერული ინტეგრაცია, ქალები თავდაცვაში, პოსტმოდერნული არმია, სამხედრო ინკლუზიურობა, ხარისხობრივი კვლევა, საქართველო.

Ketevan Bagdavadze
Ivane Javakishvili Tbilisi State University
(Georgia)

Monitoring and Evaluation of the Gender Strategy of the Defense Sector

The defense sector plays a crucial role in safeguarding the sovereignty and security of a nation. Traditionally perceived as a male-dominated field, the sector has gradually recognized the importance of incorporating gender perspectives to enhance operational effectiveness. This inclusion improves decision-making processes and fosters more inclusive policies. The coexistence of women and men in defense has led to the emergence of the intriguing term "postmodern military" (Sjoberg, L. & Via, S., 2010). In the context of gender, "postmodern military" emphasizes the recognition and integration of gender perspectives and equality within military organizations. It signifies a departure from the traditional and patriarchal norms that have historically defined the armed forces, acknowledging the vital contributions of both genders in the defense sector.

The significance of this issue in our country has been largely shaped by the demands arising from our transition to a democratic political system. The active involvement of women in the defense sector brings new experiences to women, men, and the institution as a whole. This inclusion will play a crucial role in advancing Georgia to a new level of democracy.

According to data from 2018, the percentage of female personnel in defense among OSCE member states is only 10% ("Resolution 1325, 2000"). Despite the inclusion of UN Security Council Resolution 1325 (UN Security Council, 2000) in the National Action Plan of the Ministry of Defense of Georgia, and the establishment of the "Gender Advisor" position (Griffin, 2017), as well as the integration of gender aspects in managing the armed forces, these measures are insufficient to address the practical challenges. Having a plan is one thing; implementing it, considering the obstacles women face in decision-making positions, is another. The issue lies not only in the institution's internal structural deficiencies but also in society's low level of readiness. This is influenced by Georgia's political nature during its transitional democracy. As Cavalli and Marino (2017) note, "Stereotypes blind the mind, improve education for democracy." Stereotypical attitudes are ingrained from childhood, resulting in a society divided by gender.

Given the urgency of the issue, this study aims to examine the challenges that accompany the integration of women into the defense forces. The specific objectives of this research are:

a) To analyze the strategies for ensuring gender equality implemented within defense agencies. b) To investigate the trends in professional and career growth of

employees in the defense sector. c) To review existing academic literature, research papers, reports, and policy documents related to the integration of women in the defense forces. This includes examining national strategies issued by defense agencies and resolutions from international organizations that aim to create gender balance in the defense field.

The primary research question guiding this study is: What factors contribute to the prolonged process of integrating women into the defense sector?

The hypothesis is defined as follows: it is assumed that the complications in the process of integrating women into the defense sector can be attributed to a combination of systemic barriers, gender biases, and cultural norms that hinder their participation and advancement.

Conceptualization involves understanding the various factors and aspects related to the inclusion of women in the defense sector. This includes the study and analysis of the barriers, limitations, and difficulties that hinder the full integration and participation of women in military and defense organizations.

When operationalizing, we can consider several key indicators of women's integration: equal rights in leadership positions, equal involvement of men and women in training, the role of women in the defense sector, cultural and social factors, structural and organizational barriers, support systems, and the institutional environment.

For this paper, the theory of gender roles (Lorber, 2001) serves as the theoretical framework. Based on this theory, the "androgyny concept" was developed, challenging the long-held belief in both the general public and the scientific community that masculinity and femininity are mutually exclusive traits. Previously, it was believed that an individual could be either masculine or feminine. However, Beim argues that masculinity and femininity are socially desirable traits that can coexist within a single person. According to Beim, "This allows people to adhere less strictly to gender-role norms and freely move from traditional feminine activities to traditional masculine activities" (Tsereteli, 2006).

Expectations of men and women typically associate men with combat and leadership roles, while women are often linked to support or administrative roles. A comprehensive gender strategy within the Defense Forces can aim to challenge and disrupt these traditional norms, creating opportunities for both men and women to engage in a wide range of military roles, irrespective of their gender.

Regarding the methodology, qualitative research methods were employed in the research process, particularly content analysis of the experiences of men and women employed in defense agencies and an examination of reports issued by these agencies. These reports provided insights into how the active involvement of women in the institution is perceived. Additionally, four in-depth interviews were conducted with employees in the defense agencies. For the selection of interview participants,

non-random sampling methods were used, choosing individuals based on their relevance to the content and research area of the topic.

Limitations of the study: The study does not include quantitative data on men and women employed in the training field within the defense sector. Additionally, it does not address the reasons that lead to the employment of women in the defense sector or the creation of societal stereotypes.

The research was based on the following scientific literature: *Women in Military and Armed Conflicts* by Helena Carreiras, María Fernanda Rollo, and Paulo Peixoto. The book discusses the role of women in military and armed conflicts. It is significant by Julie A. Hill and Karen M. Middleton's 2013 article: *Women and the Military: Overcoming Unique Challenges*, the main purpose of the paper is to determine the difficulties faced by women in military service. *Militarism: Feminist Perspectives* is an edited collection of essays and articles that focus on the often overlooked connections between gender, war, and militarism. Also featured is *Women and War: Power and Defense in the 21st Century* by Kathleen Kuenast and Chantal de Jong Oudrat, a comprehensive analysis of the challenges women face in war and post-conflict situations, including sexual violence, displacement, and the struggle for political representation.

This study aimed to determine the challenges accompanying the integration of women into the defense forces. The hypothesis explored in the research process focused on identifying various types of challenges faced during this integration, including cultural and social barriers. These challenges encompass gender stereotypes, limitations on career advancement, and the lack of gender-sensitive policies and practices.

The findings reveal that the integration of women into the defense forces encounters numerous obstacles that hinder their full participation and inclusion in military and defense organizations. Several key aspects were identified:

Cultural and Social Factors: Cultural and social factors play a crucial role in shaping attitudes and perceptions of women in the military. Gender stereotypes and biases create barriers and limit opportunities for women to enter and advance within the defense sector.

Gender Stereotypes and Biases: Gender stereotypes and biases can obstruct women's progress in the defense forces by reinforcing traditional beliefs that men are more suited for military roles. These stereotypes contribute to the challenges women face in breaking into and progressing within this traditionally male-dominated field.

Societal Expectations and Norms: Societal expectations and norms also influence the acceptance of women into roles traditionally occupied by men. These expectations can affect both the opportunities available to women and their acceptance within the defense forces.

The study underscores that addressing these challenges is essential for achieving gender equality and inclusiveness in military and defense organizations. It highlights several key aspects that require focused attention and action to promote a more equitable and supportive environment for women in the defense sector.

Although the Ministry of Defense has analyzed the role and importance of women, a closer examination of the challenges associated with their integration into the defense forces reveals the need for comprehensive efforts to promote gender equality and inclusiveness in military and defense organizations. Despite the positive impact of the steps taken by the Ministry, this process continues to face numerous challenges. It is important to note that for the past 30 years, this issue was not even on the agenda, though recent actions by the Ministry have begun to make a positive difference.

Keywords: Defense Sector, Gender Integration, Women in Defense, Postmodern Army, Military Inclusiveness, Qualitative Research, Georgia.

თეონა შავლობაშვილი

სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
(საქართველო)

ქოზიფას სამონასტრო კომპლექსი

ქოზიფას (გუგომის) სამონასტრო კომპლექსი თრიალეთის ქედის ჩრდილოეთ კალთაზე, ძამას ხეობაში მდებარეობს. როგორც ირკვევა, მონასტრის სახელწოდება იერუსალიმის მახლობლად მდებარე ქოზიფას წმინდა გიორგის სახელობის მონასტრის სახელიდან მომდინარეობს.

კომპლექსში შედის ხუთი ეკლესია და სხვადასხვა დანიშნულების ნაგებობები. სტილისტური ანალიზით, კომპლექსის მშენებლობა VIII-IX საუკუნეებში დაწყებულა, ინტენსიური მშენებლობა კი XIII საუკუნეს განეკუთვნება. საისტორიო წყაროების მიხედვით, ქოზიფას სამონასტრო კომპლექსში სამონასტრო ცხოვრება XVII საუკუნემდე მიმდინარეობდა. გარეშე მტრების შემოსევებმა მძიმე კვალი დაამჩნია ქოზიფას სამონასტრო კომპლექსს და მონასტერმა ფუნქციონირება შეწყვიტა. ოთხი საუკუნის შემდეგ, ურბნისისა და რუისის მიტროპოლიტის, მეუფე იობის ლოცვა-კურთხევით, ქოზიფას მამათა მონასტერი 1997 წელს აღადგინეს, და აქ სამონასტრო ცხოვრება განახლდა.

სამონასტრო კომპლექსის შესახებ საინტერესო ცნობებს ვხვდებით XVIII საუკუნის საისტორიო წყაროებში, მათ შორის ვახუშტი ბატონიშვილის თხზულებაში. ვახუშტი ბატონიშვილის დროს მონასტერი უკვე გაუქმებული იყო. ქოზიფაში მდებარეობდა ასევე ნაეკლესიარი და ნასოფლარი, რომელიც აღრინდელი ფეოდალური ხანით თარიღდება. აქ შემორჩენილია ნაგებობის ნაშთები და ნაეკლესიარი, რომელსაც ქვის ციკლოპური წყობის გალავანი ჰქონია შემოვლებული. დღეისათვის შემორჩენილია წყობის ქვედარიგის ფენები.

ქოზიფას სამონასტრო კომპლექსის ფართო ეზოს გალავანი ჰქონია შემოვლებული. ამ ცნობას ადასტურებს დიმიტრი მეღვინეთუხუცესიშვილისა და იასონ ციციშვილის (XIX ს.) აღწერები, სერგი მაკალათიას ცნობები. როგორც ირკვევა, გალავნის შიგნით შეიმჩნეოდა წყლის გამოსავალი მილები. აქვე ყოფილა ჩაფლული ღვინის დიდი ქვევრები. ყოველივე ეს იმაზე მეტყველებს, რომ საუკუნეების წინ აქ ბერმონაზვნური ცხოვრება ყვაოდა. იასონ ციციშვილი 1897 წელს ქოზიფას სამონასტრო კომპლექსის ღვთისმშობლის

ტაძრად მიყვანების სახელობის მთავარი ეკლესიის შესახებ წერდა: „მისმა ხელოვნებამ და ხუროთმოძღვრების გეგმამ, არ მგონია, რომ კაცი არ გააკვირვოს. არც მგონია რომ მისი შესადარი ძვირფასი ხელოვნებისა სადმე მთლად საქართველოში მოიძიებოდეს“. 1997 წელს სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქმა, უწმინდესმა და უნეტარესმა ილია II-მ მოინახულა სამონასტრო კომპლექსი და აღნიშნა: „მე თითქმის მთელი მსოფლიოს წმინდა ადგილები შემომივლია და მსგავსი არსად არ მინახავსო“.

დღეისათვის ქოზიფას სამონასტრო კომპლექსში მიმდინარეობს სამონასტრო ცხოვრება. სამონასტრო კომპლექსში წირვა-ლოცვა აღევლინება დვთისმშობლის ტაძრად მიყვანების, წმ. შიო მღვიმელის, მართალი ლაზარეს და წმ. გიორგის სახელობის ტაძრებში. მართალი ლაზარეს მკვდრეთით აღდგინების ტაძრის ქვეშ არის საძვალე, სადაც წმინდა ნაწილებია დასვენებული.

ქოზიფას სამონასტრო კომპლექსის შესწავლა დღესაც არ კარგავს აქტუალობას თავისი ისტორიული მნიშვნელობიდან გამომდინარე. გარდა ამისა, ხეობაში არსებული მატერიალური კულტურის ძეგლები, მათ შორის ეკლესია-მონასტრები დღესაც უდიდეს შთაბეჭდილებას ახდენს მნახველზე არქიტექტურული დახვეწილობით. ძამას ხეობაში არსებული ეკლესია მონასტრები, მათ შორის ქოზიფას სამონასტრო კომპლექსი, უდიდეს როლს თამაშობს ხეობის განვითარების საქმეში, და ქმნის იმის პირობას, რომ ხეობა არ დაიცალოს. მონასტერში მოღვაწე ბერები უვლიან ხეობის მიწებს და აქ არსებულ კულტურულ ძეგლებს.

კვლევაში გამოყენებულია როგორც ზოგადი, ისე ვიწრო სამეცნიერო მეთოდოლოგია, მათ შორის: ანალიზისა და სინთეზის, შედარებით-ისტორიული, იდეოგრაფიული (აღწერითი), რეტროსპექტული მეთოდები.

საკვანძო სიტყვები: ქოზიფას მონასტერი, გუგომის მონასტერი, ძამას ხეობა, ვახუშტი ბატონიშვილი, არქიტექტურული მემკვიდრეობა, ციკლოპური კედლები, ქოზიფას წმინდა გიორგი, კულტურული მემკვიდრეობა.

Teona shavlokhshvili
Sokhumi State University (Georgia)

The Complex of the Kozipha Monastery

The Kozipha (Gugomi) monastery complex is located on the northern slope of the Trialeti ridge, in the Dzama valley. It is clear from the available materials that the name of the monastery is taken from the name of St. George of Kozipha near Jerusalem.

The complex includes five churches and buildings of various purposes. According to the stylistic analysis, the construction of the complex began in the 8th-9th centuries; intensive construction belongs to the 13th century. According to historical sources, monastic life in the Kozipha monastery complex continued until the 17th century. Unfortunately, the invasion of the enemies left a heavy mark on the monastery complex of Kozipha and the monastery stopped functioning. Four centuries later, with the blessing of the Metropolitan Iob of Urbanis and Ruis, the Monastery was restored in 1997, and monastic life was renewed here.

We find interesting information about the monastery complex in the historical sources of the 18th century, including the writings of Vakhushti Batonishvili. As it turns out, the monastery was abolished during Vakhushti Batonishvili's time. There was also a church and a village hall in Kozipha, which dates back to the earlier feudal era. Here are the remains of the building and the church, which was surrounded by a stone cyclopean wall. Today, the lower layers of the pile are preserved.

The wide courtyard of the Kozipha monastery complex was surrounded by a fence. This information is confirmed by the descriptions of Dimitri Megvinetukhutsesishvili (XIX century), Yason Tsitsishvili (XIX century) and Sergi Makalatia (XX century). According to their reports, water pipes could be seen inside the fence. Large jugs of wine were also hidden here. All this indicates that centuries ago monastic life flourished here. In 1897, Jason Tsitsishvili wrote about the main church of the Virgin of Kozipha monastery complex: "I don't think that the art and architectural plan of the church will surprise a man. I don't think that comparable precious art can be found anywhere in Georgia." In 1997, the Catholicos-Patriarch of All Georgia, His Holiness and Blessed Ilia II, visited the monastery complex and noted: "I have visited almost all the holy places of the world and I have never seen anything like it".

At present, monastic life is taking place in the Kozipha monastery complex. In the monastery complex, a service-prayer is held for the bringing of the Mother of God to the temple, St. Shio Mgvimeli, righteous Lazarus and St. in the churches named after George. Under the Church of the Resurrection of the Righteous Lazarus, there is a crypt where the holy relics rest.

The study of the monastery complex of Kozipha does not lose its relevance even today due to its historical importance. In addition, the monuments of material culture in the valley, including churches-monasteries, make a great impression on the visitor with their architectural sophistication and historical significance. Churches and monasteries in the Dzama valley, also the Kozipha monastery complex, play a major role in the development of the valley, and create a condition that the valley does not become empty. The monks working in the monastery take care of the lands of the valley and the cultural monuments there.

The research uses both general and narrow scientific methodology, including: analysis and synthesis, comparative-historical, ideographic (descriptive), retrospective methods.

Keywords: Kozipha Monastery, Gugomi Monastery, Dzama Valley, Vakhushiti Batonishvili, Architectural Heritage, Cyclopean Walls, St. George of Kozipha, Cultural Heritage.

როლანდ სპანდერაშვილი

*სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
(საქართველო)*

საქართველოს სახელმწიფო ბანკის ისტორიიდან (1921 წლის თებერვალ-აპრილი)

ჩვენი საკვლევო თემატიკა ეხება 1918-1921 წლებში საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკაში სახელმწიფო ბანკის დაარსებას და მის ფუნქციონირებას, აღნიშნული საკითხის კვლევისათვის მასალები დაცულია საისტორიო ცენტრალურ არქივსა და საოჯახო არქივებში.

1918 წლის 28 მაისიდან 1919 წლის ბოლომდე გაგრძელდა სახელმწიფო ბანკის დაარსების საკითხის განხილვა, რომელიც საბოლოოდ 1919 წლის 31 დეკემბერს დამფუძნებელი კრების მიერ კანონის მიღებით დასრულდა. სახელმწიფო ბანკი საქმიანობას 1920 წლის 24 ივლისს შეუდგა. 1921 წლის 11 თებერვალს საბჭოთა რუსეთის შეიარაღებული ძალები საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის საზღვრებში შემოიჭრა. რისკების შეფასების შემდეგ სახელმწიფო ბანკის ხელმძღვანელობამ, ქვეყნის მთავრობასთან კოორდინაციით ფინანსთა სამინისტროსა და სახელმწიფო კონტროლის ჩართულობით, გადაწყვიტა ნაღდი ფული და ფასეულობა გაეხიზნა ქუთაისში, რომელიც 16 და 17 თებერვალს განახორციელა. მთავრობის გადაწყვეტილებით ქუთაისის ხაზინის სალაროს ცალკე განყოფილება დაეთმო სახელმწიფო ბანკის ფასეულობას, რომელიც კომისიური წესით დაილუქა სახელმწიფო ბანკის, ფინანსთა სამინისტროს, სახელმწიფო კონტროლის, თბილისისა და ქუთაისის ხაზინის წარმომადგენელთა თანდასწრებით. 24 თებერვალს სალამოს მთავრობის და დამფუძნებელი კრების წევრებიც დაიძრნენ თბილისიდან დასავლეთისკენ და დროებით ქუთაისში შეჩერდნენ. ამასობაში თბილისში შემოიჭრა საბჭოთა რუსეთის XI არმიის ნაწილები. სიტუაციის გართულების გამო 1921 წლის 5 მარტს სახელმწიფო ბანკის მიერ ნაღდი ფული და ფასეულობა ქუთაისიდან ბათუმში, სახელმწიფო ბანკის განყოფილებაში გადაიტანეს, ბანკის განყოფილებაში განთავსდა სახელმწიფო ბანკის მმართველობაც. 10 მარტს ბათუმში გადავიდა საქართველოს მთავრობა და დამფუძნებელი კრების შემადგენლობა, 18 მარტს კი ბათუმი დატოვეს და ემიგრაციაში გაეშურნენ. საქართველოში დარჩა სახელმწიფო ბანკის მმართველობის სრული შემადგენლობა, მათ შორის მმართველი

იასონ ლორთქიფანიძე, მისი მოადგილე რაქდენ დუმბაძე, ასევე გამგეობის წევრები და ყველა პასუხისმგებელი თანამშრომელი. 1921 წლის მარტის ბოლოს, სახელმწიფო ბანკის მმართველობამ, საბჭოთა ხელისუფლების დროებით ორგანოს „რეკომს“ საჭიროებიდან გამომდინარე სთხოვა, სახელმწიფო ბანკის დაცული ფულის ნიშნებისა და ფასეულობის, ასევე ბანკის მოძრავი ქონების ბათუმიდან თბილისში უსაფრთხო ტრანსპორტირებაში დახმარება. 1921 წლის აპრილში საქართველოში საბრძოლო მოქმედებების ჩამთავრების შემდეგ, 16 აპრილს საბჭოთა საქართველოს ფინანსთა კომისარიატმა დართო ნება სახელმწიფო ბანკის მმართველობას დედაქალაქში დაბრუნებისა, იკრძალებოდა სახელმწიფო ბანკის განძეულობის, მათი თანხლები პირების პირადი ნივთების გაჩხრეკა. 17 აპრილიდან განაგრძო სახელმწიფო ბანკმა თბილისში ფუნქციონირება. აღნიშნული პერიოდის შესახებ ცნობები შემონახულია სახელმწიფო ბანკის მმართველის იასონ ლორთქიფანიძის (1866-1949) ოჯახის არქივში, რომელთაც მის შთამომავალთა დახმარებით გავეცანი. აღნიშნული პერიოდის შესახებ მასალები სამეცნიერო სიახლეს წარმოადგენს, ჩვენი მიზანი კი მისი სამეცნიერო მიმოქცევაში შემოტანაა.

საკვანძო სიტყვები: საქართველოს ეროვნული ბანკი, საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა, დამფუძნებელი კრება, ფინანსური ინსტიტუტები, ინტერვენცია, 1921 წელი, საბჭოთა ოკუპაცია, ბანკის ფასეულობები, საბჭოთა საქართველო, რეკომი.

Roland Spanderashvili
Sokhumi State University (Georgia)

History of the State Bank of Georgia (1921 February-April)

On May 28, 1918, for the first time, at the meeting of the Government of the Democratic Republic of Georgia, the issue of establishing the National Bank of Georgia was raised. The Parliament was finally approved work on the "Law on the establishment of the State Bank" at the plenary session of December 31, 1919. The State Bank of Georgia was opened on July 24, 1920, 7 months after the adoption of the law by the Constituent assembly. On February 11, 1921, the armed forces of Soviet Russia invaded the borders of the Democratic Republic of Georgia. After assessing the risks, the management board of the State Bank, in coordination with the country's government, with the involvement of the Ministry of Finance and State Control, decided to move Cash and Bank values to Kutaisi, which happened on

February 16 and 17. According to the government's decision, a separate section of the Kutaisi treasury cashdesk was dedicated to the state bank's valuables, which was sealed in the presence of representatives of the state bank, the Ministry of Finance, state control, Tbilisi and Kutaisi treasuries. On February 24, in the evening, the members of the Republic Government and the Constituent Assembly left Tbilisi in the western direction and temporarily stopped in Kutaisi. XI Army of Soviet Russia invaded Tbilisi. Due to the complication of the situation, on March 5, 1921, the State Bank transferred cash and valuables from Kutaisi to the State Bank branch in Batumi. The administration and Management Board of the State Bank was also placed in the bank Management On March 10, the Government of Georgia and the composition of the Constituent Assembly moved to Batumi, and on March 18, they left Batumi and emigrated. The full management board of the State Bank remained in Georgia, including the governor Iason Lortkipanidze and his deputy Rajden Dumbadze, as well as management board members and all responsible employees. At the end of March 1921, the management of the State Bank asked the temporary body of the Soviet government "Revcom" for help in the safe transportation of the protected moneys and valuables of the State Bank, as well as the bank's movable property from Batumi to Tbilisi. After the end of hostilities in Georgia, on April 16, 1921, the Finance Commissariat of Soviet Georgia allowed the management of the State Bank to return to the capital.

Keywords: National Bank of Georgia, Democratic Republic of Georgia, Founding Assembly, Financial Institutions, Intervention, 1921, Soviet Occupation, Bank Values, Soviet Georgia, Revkom.

გიორგი ლორია

სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
(საქართველო)

ცნება „აფხაზეთი“ თედო ჟორდანისა სამეცნიერო მემკვიდრეობაში

ნაციონალურ კონცეპტს მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია ცნობილი ქართველი მეცნიერის თედო ჟორდანისა (1854-1916) სამეცნიერო მემკვიდრეობაში. ის არის ერთ-ერთი გამორჩეული ქართველი ისტორიკოსი, არქეოლოგი და ეთნოგრაფი, რომლის ნაშრომებში განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს საქართველოს ისტორიას, მათ შორის აფხაზეთის ისტორიასაც.

თედო ჟორდანისა სამეცნიერო მემკვიდრეობიდან ჩანს, რომ ავტორი აფხაზეთს განიხილავს, როგორც საქართველოს ერთიანი ისტორიული სივრცის ნაწილს. მისი ნაშრომები ეხება აფხაზეთის ისტორიულ პროცესებს, მოსახლეობის ეთნოგრაფიას, ყოფას, ტრადიციებსა და კულტურულ მემკვიდრეობას. ჟორდანია აღნიშნავს, რომ აფხაზეთის რეგიონი ისტორიულად საქართველოს განუყოფელი ნაწილი იყო და იქ განვითარებული მოვლენები პირდაპირ კავშირში იყო საქართველოს მთლიანობისა და სახელმწიფოს განვითარებასთან. განსაკუთრებულ ყურადღებას აქცევს აფხაზეთში აღმოჩენილ ძველ ქართულ ეპიგრაფიკულ ძეგლებს.

აფხაზეთის შესახებ მრავალრიცხოვანი ცნობები გვხვდება მის ცნობილ ნაშრომში „ქრონიკები და სხვა მასალა საქართველოს ისტორიისა და მწერლობისა“, რომელიც სამ ტომად გამოქვეყნდა (მათ შორის, მესამე ავტორის გარდაცვალებიდან 51 წლის შემდეგ). ტომეულებში თედო ჟორდანისა მიერ საქართველოს სხვადასხვა კუთხეებში შეგროვილი ძველი ისტორიული თხზულებები, საბუთები, ეპიგრაფიკული ძეგლები და სხვა სახის მასალები ქრონოლოგიურად, წლების მიხედვით არის დალაგებული და ეხება საქართველოს ისტორიის, თითქმის ყველა საკითხს.

აღნიშნულ მასალაში აფხაზეთის შესახებ ძირითადი თემები, შეიძლება შემდეგი სახით დავაღაგოთ:

1. **აფხაზეთის ისტორია და კულტურა:** თედო ჟორდანისა „ქრონიკებში“ აფხაზეთის ისტორიული განვითარება ძველი დროიდან მეცხრა-

მეტე საუკუნემდე არის წარმოდგენილი სხვადასხვა ისტორიული მასალით: ნარატიული თხზულებები, ეპიგრაფიკული ძეგლები, ისტორიული დოკუმენტები და სხვა. მოკლე მიმოხილვებში ავტორი აქცენტს აკეთებს აფხაზეთის კავშირებზე სხვა ქართულ რეგიონებთან და აფხაზეთისა და ქართველების ერთობლივ კულტურულ და სოციალურ განვითარებაზე.

2. **აფხაზეთის ეთნოგრაფია:** თედო ჟორდანიას „ქრონიკებში“ ჩანს აფხაზეთის მოსახლეობის, მათ შორის აფხაზეთის ყოფა და ტრადიციები, რომლებიც მნიშვნელოვან გავლენას ახდენდნენ რეგიონის ეთნიკურ, რელიგიურ და კულტურულ მრავალფეროვნებაზე. ის ცდილობდა აფხაზეთის შესახებ არსებული ცრურწმენებისა და ისტორიული არაზუსტობების გასწორებას, რაც განაპირობებდა რეგიონში არსებული ეთნიკურ საკითხებს.

3. **აფხაზეთის როლი საქართველოს სახელმწიფოს ისტორიაში:** თედო ჟორდანია ხაზს უსვამდა აფხაზეთის როლს საქართველოს სახელმწიფოს ჩამოყალიბებასა და განმტკიცებაში. ავტორი ხედავდა, რომ იმპერიული, თუ სხვა ძალები მუშაობდნენ აფხაზეთის საქართველოდან ჩამოცილებაზე და, როგორც ჩანს, ეს საქართველოს პოლიტიკური ერთიანობისთვის დიდ საფრთხედ მიაჩნდა.

თედო ჟორდანიას სამეცნიერო მემკვიდრეობაში ნაციონალური კონცეპტი მთლიანად ფოკუსირებულია საქართველოს სიძველეების კვლევაზე. მისთვის აფხაზეთი, ისევე როგორც საქართველოს სხვა ისტორიული მხარეები, ერთიანი ქართული ისტორიულ-კულტურული და სოციალურ-ეკონომიკური სივრცის ნაწილია. თედო ჟორდანიას ნაშრომებში ასახული აფხაზეთის საკითხები უმნიშვნელოვანესი და სანდო საისტორიო წყაროა საქართველოს ამ მხარის ისტორიისა და კულტურის შესწავლისათვის.

საკვანძო სიტყვები: თედო ჟორდანია, ნაციონალური კონცეპტი, აფხაზეთი, საქართველო, ისტორია, ეთნოგრაფია, კულტურული მემკვიდრეობა, ერთიანი ისტორიული სივრცე.

Giorgi Loria

Sokhumi State University (Georgia)

The Concept of "Abkhazia" in the Scientific Heritage of Thedo Zhordania

The national concept occupies an important place in the scientific legacy of the famous Georgian historian Thedo Jordania (1854-1916). He is one of the prominent Georgian historians, archaeologists, and ethnographers, whose works hold a special place in the history of Georgia, including the history of Abkhazia.

Tedo Zhordania and Abkhazia: In Zhordania's works, Abkhazia is of particular importance as part of Georgia's unity and historical space. His writings address the historical processes of Abkhazia, the ethnography of its population, and its cultural heritage. Zhordania noted that the Abkhaz region was historically an integral part of Georgia, and the events that unfolded there were directly related to the unity and development of the Georgian state. Special attention is paid to the ancient Georgian epigraphic monuments found in Abkhazia.

Numerous reports about Abkhazia can be found in his famous work "Chronicles and other material of the history and writing of Georgia", which was published in three volumes (including the third one 51 years after the death of the author). In the volumes, the old historical writings, documents, epigraphic monuments and other types of materials collected by Thedo Jordania in different corners of Georgia are arranged chronologically, according to years, and relate to almost all issues of Georgian history.

In the mentioned material, the main topics about Abkhazia can be sorted as follows:

1. **History and Culture of Abkhazia:** In the Thedo Jordania's "Chronicles" the historical development of Abkhazia from ancient times to the nineteenth century is represented by various historical materials: Narrative works, Epigraphic monuments, Historical documents and others. In brief reviews, the author focuses on Abkhazia's connections with other Georgian regions and the joint cultural and social development of Abkhazians and Georgians.
2. **Ethnography of Abkhazia:** In the "Chronicles" of Thedo Jordania, the presence and traditions of the population of Abkhazia, including the Abkhazians, can be seen, which had a significant impact on the ethnic, religious and cultural diversity of the region. He tried to correct the existing prejudices and historical inaccuracies about the Abkhazians, which caused the ethnic issues in the region.
3. **Abkhazia's Role in the History of the Georgian State:** Thedo Jordania emphasized the role of Abkhazia in the formation and consolidation of the

Georgian state. The author perceived that imperial or other forces were working to detach Abkhazia from Georgia, and this was evidently seen as a major threat to Georgia's political unity.

In Tedo Jordania's scientific legacy, the national concept is entirely focused on the study of the ancient aspects of Georgia. For him, Abkhazia, like other historical regions of Georgia, is part of the unified Georgian historical, cultural, and socio-economic space. The issues concerning Abkhazia reflected in Tedo Jordania's works are crucial and reliable historical sources for studying the history and culture of this region of Georgia.

Keywords: Tedo Jordania, National Concept, Abkhazia, Georgia, History, Ethnography, Cultural Heritage, Unified Historical Space.

